

Jaana Kaarret

VANHOJENTANSSIT ESITTÄVÄT
-DISKURSSIANALYYTTINEN TUTKIMUS NUORTEN
KULUTUSJUHLAKULTTUURISTA

Pro Gradu- tutkielma

Kauppätieteet/Markkinointi

Kevät 2012

Lapin yliopisto, yhteiskuntatieteiden tiedekunta

Työn nimi: Vanhojentanssit esittävät -diskurssianalyttinen tutkimus nuorten kulutusjuhlakulttuurista

Tekijä: Jaana Kaarret

Koulutusohjelma/oppiaine: Kauppatieteet/ Markkinointi

Työn laji: Pro gradu -työ_x_ Sivulaudaturtyö__ Licensiaatintyö__

Sivumäärä: 127+3

Vuosi: 2012

Tiivistelmä:

Tässä diskurssianalyttisessä tutkimuksessa tutkitaan, millainen on nuorten kulutuskulttuuri vanhojentansseissa ja miten näitä merkityksiä keskusteluissa tuotetaan. Tutkimuksen teoreettis-metodologinen tausta on kulttuurisessa kulutustutkimuksessa (Consumer Culture Theory, CCT), jonka kirjataan tutkimusperinteeseen tutkimus asemoituu konstruktivistisella maailmankuvalla. Teoreettinen viitekehys pohjautuu tutkimukseen suomalaisista nuorista kuluttajista ja kansainväliseen tutkimukseen juhlasta markkinointitutkimuksen näkökulmasta. Tutkimuskohteena ovat vanhojentansseihin osallistuvat nuoret ja aineistonkeruumenetelmänä käytetään ryhmäkeskusteluita (3kpl). Keskustelut analysoidaan diskurssianalyttisesti, painottaen kielenkäytön vaihtelevuuden analysointia. Analyysin fokus on nuorten tuottamissa toimijuuksissa ja niiden rakentamissa merkityssysteemeissä.

Keskeisinä tuloksina muotoutuu kolme nuorten kulutuskulttuuria juhlassa kuvaavaa diskurssia. Ansaitun nautinnon diskurssi kuvaa nuorten kulutuskulttuuria moraalisen kuluttajan, hauskanpidon, vaivannäön ja toiminnan tyttöjen merkityskentäksi. Hauraan yhteisöllisyyden diskurssissa tiivistyy sosiaalisen järjestäytymisen ja sosiaalisen pelin merkitykset. Vaikuttavan äidin diskurssi jakautuu huolehtija ja hallitsija äidin repertuaareihin. Diskurssit ja niihin kiinnittyvien repertuaarien kautta ristiriitaiset toimijuudet taistelevat ja liittoutuvat luoden juhlan kulutuskulttuurista nautinnon, yhteisöllisyyden ja äidin merkitysten kentän.

Tulokset tuovat uutta laajempaa kulttuurillista tietoa yhteisöllisyyden hauraasta ja hetkellisestä merkityksestä sekä nuorten kulutustutkimukselle että juhlatutkimukselle. Vaikuttavan äidin diskurssi tuo uutta tietoa siitä, kuinka ennen tutkimattomalla tavalla äiti muodostaa nuorten kulutuskulttuuria. Ansaitun nautinnon diskurssi vahvistaa olemassa olevia tutkimustuloksia nuorten säästäväisen ja hedonistisen kuluttajuuden jännitteisestä tasapainoilusta. Markkinoinnin kulutustutkimukseen tutkimus tuo uutta tietoa nuorten kulttuurista juhlassa ja juhlatutkimukseen uutta tietoa nuorten juhlassa tuottamista kulttuurisista merkityksistä, luoden uutta eri tutkimuksellisia lähtökohtia yhdistävää kulutusjuhlakulttuuria. Tulokset antavat tärkeää uutta tietoa myös liiketoiminnalle ja nuorista kuluttajista kiinnostuneille.

Avainsanat: nuoret, kulutuskulttuuri, juhla, diskurssianalyysi, äiti, yhteisöllisyys

Muita tietoja:

Suostun tutkielman luovuttamiseen kirjastossa käytettäväksi_x_

Suostun tutkielman luovuttamiseen Lapin maakuntakirjastossa käytettäväksi_x_
(vain Lappia koskevat)

SISÄLLYSLUETTELO

Sisällys

Kuviot

1 JOHDANTO	5
1.1 Tutkimuksen lähtökohdat ja rakenne	5
1.2 Kulttuurinen kulutustutkimus markkinointitieteessä	8
1.3 Tutkimuksen kohteena kuluttava, juhliiva ja rovaniemeläinen nuori	12
2 NUORET KULUTUSKULTTUURINSA ESITTÄJINÄ	15
2.1 Suomalaisnuorten kulutuskulttuurin kehitys ja tutkimustraditio	15
2.2 Nuorten kuluttajien erityispiirteet ja suomalainen kulutuspuhe	18
2.3 Paikallisuuden merkitys nuorten kulutuskulttuuriin	24
3 JUHLA KULUTUSKULTTUURIN NÄYTTÄMÖNÄ	27
3.1 Juhla kulutuskulttuurin tutkimuskohteena	27
3.2 Vanhojentanssit performanssina	31
4 TUTKIMUKSEN METODI, AINEISTON KERUU JA ANALYYSI	34
4.1 Diskurssianalyttinen tutkimusmetodi ja lähestyminen aineistoon	34
4.2 Ryhmäkeskustelu tutkimusmenetelmänä	41
4.3 Tutkimuksen kulku ja aineiston analyysi	45
4.4 Tutkimuksen luotettavuuden arviointi ja eettiset kysymykset	50
5 ANSAITUN NAUTINNON DISKURSSI	55
5.1 Moraalisen kuluttajan repertuaari	57
5.2 Hauskanpidon repertuaari	66
5.3 Vaivannäön repertuaari	71
5.4 Toiminnan tytöt repertuaari	75
6 HAURAAKUN YHTEISÖLLISYYDEN DISKURSSI	81
6.1 Sosiaalisen järjestäytymisen repertuaari	83
6.2 Sosiaalisen pelin repertuaari	90
7 VAIKUTTAVAN ÄIDIN DISKURSSI	98
7.1 Huolehtivan äidin repertuaari	99
7.2 Hallitsija äidin repertuaari	102
8 JOHTOPÄÄTÖKSET	105
8.1 Tutkimustulokset kulutusjuhlakulttuurin kentällä	105
8.2 Tutkimustulosten paikantuminen liiketoimintaan ja yhteisöön	110

LÄHTEET:	113
-----------------------	-----

LIITTEET	128
-----------------------	-----

Liite 1: Ryhmäkeskustelun runko	128
---------------------------------------	-----

Liite 2: Tutkimuslupa	129
-----------------------------	-----

KUVIOT

Kuvio 1: Keskeiset tutkimustulokset	47
---	----

1 JOHDANTO

1.1 Tutkimuksen lähtökohdat ja rakenne

Nuorten vanhojentansseissa kuluttaminen on kiinnostava tutkimuskohde suomalaisten nuorten kulutuksen tutkimuskentällä, koska sitä ei ole aikaisemmin tutkittu. Nuorten kuluttamista leimaavat tutkimusten mukaan lukuisat ristiriidat ja on mielenkiintoista tarkastella nuoriin kuluttajiin liittyviä erityispiirteitä juhlan kontekstissa: Miten tavallisesti melko säästäväiset nuoret kuluttavat juhlassa? Millaisia ristiriitoja nuoret tuntevat juhlaa kohtaan, törsäämisen pakkoa, nautintoa? Kuinka vanhempien, rahoittajien kuluttajuus näkyy nuorten juhlinnassa?

Vastaavasti juhlatutkimuksen kentällä ei ole aikaisemmin tutkittu syvällisesti kulttuuristen rakenteiden muodostumista ja niiden merkityksiä, kuten tässä diskurssianalyttisessä tutkimuksessa. Tutkimuskohteena nuori ja juhlan merkitykset nuoren näkökulmasta on vähän tutkittu aihe. Tässä tutkimuksessa yhdistyvät nuorten kulutustutkimuksen ja juhlatutkimuksen perinteet markkinoinnin kulttuurisen kulutustutkimuksen kentällä uudella ja mielenkiintoisella tavalla.

Tutkimuksen teoreettinen viitekehys pohjautuu aikaisempaan suomalaiseen tutkimukseen nuoresta kuluttajasta ja kansainväliseen tutkimukseen juhlasta. Tutkimus asemoituu kulutuskulttuurin tutkimuksen kenttään. Tutkimuksen laajana teoreettisena viitekehyksenä on kulttuurintutkimuksen perinne, konstruktivistisella maailmankuvalla käsitettynä. Ihmiskuva pohjautuu leikkivään ja hauskaa pitävään ihmiseen, joka tuottaa aktiivisesti omaa kulttuuriaan ja sen moninaisia merkityksiä.

Tutkimuksen tarkoituksen on selvittää, millaisena nuorten kulutuskulttuuri näyttäytyy vanhojentanssien kontekstissa ja mitä vanhojentansseissa käydyt keskustelut kertovat nuorten kulutuskulttuurista? Tutkimukseni ydin kiteytyy kysymykseen: Millainen on nuorten kulutuskulttuuri vanhojentanssi juhlassa ja miten se ilmenee? Olennaista ei ole etsiä vastausta kysymykseen miksi, vaan tutkimuksen tarkoitus on nuorten keskustelujen kautta analysoida nuorten kuluttamisen kulttuurista todellisuutta.

Tämän tutkimuksen kohteena ovat vanhojentanssit, joita juhlitaan perinteisesti helmikuussa. Silloin abiturientit jättävät koulun ja aloittavat valmistautumisen ylioppilaskirjoituksiin. Lukion kakkosluokkalaisista tulee koulun vanhimpia ja tätä siirtymää juhlitaan joka vuosi perinteisesti vanhojentansseissa. Juhlan tunnusmaisimpina piirteinä ovat pukeutuminen vanhahtaviin juhlapukuihin sekä tanssiesitys. Nykyisin juhlan alkuperäinen aihe ei ole yhtä selvä kuin ennen, koska yhä suurempi osa lukiolaisista käy koulun pidemmässä ajassa, kuin kolmessa vuodessa. (Acté 2007, <http://kuningaskuluttaja.yle.fi/node/1722>.)

Yleinen keskustelu vanhojentansseista käy vilkkaimmillaan juuri ennen tanssiaisia. (ks. Esim. Talvitie 20.1.2010, Lapin Kansa) Eniten keskustelua herättää kulutusjuhlaksi kääntynyt perinne. Opettajat ja vanhemmat huomaavat juhlan luonteen muuttuneen. Vuosien saatossa pukuihin ja iltamenoihin käytetään yhä enemmän rahaa, eikä kaikilla ole välttämättä edes varaa osallistua juhlintaan. Yhteisöllisyys ja tanssiminen ovat jääneet toissijaisiksi. Toisaalta vanhojentanssit eivät ole ainoat juhlat, joiden perinteinen merkitys on muuttunut. Sosiologi Amitai Etzionin (2004) mukaan juhliin ja perinteisiin liittyviä rituaaleja valikoidaan omien mieltymysten mukaan. Osa rituaaleista hylätään ja toisia ylläpidetään. Uudelle sukupolvelle ei ole välttämättä tärkeää se, miten aikaisemmin on tehty vaan se, mikä tuntuu itselle merkitykselliseltä (Etzioni 2004, 5). Vanhojentansseihin liittyvässä keskustelussa tämä on selvästi nähtävissä esimerkiksi pukeutumisessa. Aikaisempi sukupolvi pukeutui mummon tai vaarin vanhoihin juhla-vaatteisiin, mutta tämän päivän juhlapuku on enää ehkä korkeintaan vanhahtava.

Tutkimuksen kiinnostuksen kohteena on kuluttava ja juhliiva nuori, joka kuluttaa ja tanssii tietyssä kontekstissa, pohjoisessa kulutuskulttuurissaan. Tämän työn teoreettinen lähtökohta on markkinoinnin kulutuskulttuurinen kuluttajatutkimus (Belk 1989 et al.; Du Gay et al. 1997; Moisander & Valtonen 2006), jonka näkökulmasta tarkastelen nuorten paikallista kulutuskulttuuria juhlassa kuluttamisen kautta. Tutkimuksen teoreettinen aineisto koostuu aiemmasta nuorten kulutuskulttuuri tutkimuksesta (Autio 2006; Huttunen, Autio & Strand 2010; Raijas 2012), paikallisuuden merkityksestä nuorten kulutuskulttuuriin (Kjeldgaard & Askegaard 2006) ja juhlien kulttuurisesta (kulutus)tutkimuksesta (Wallendorf & Arnould 1991; Belk 1993; Etzioni 2004). Aineisto kerätään lukion kakkosluokkalaisilta ryhmäkeskusteluina (ks. Pucha & Potter

2004; Valtonen 2005) ja ne analysoidaan kulttuurintutkimukseen erityisen hyvin sopivalla diskurssianalyysi menetelmällä (Jokinen, Juhila & Suoninen 1993).

Tutkimus rakentuu kahdeksasta kappaleesta. Ensimmäisessä kappaleessa esittelen tutkimuksen lähtökohdan, kulttuurisen kulutustutkimuksen tradition ja asemoin oman tutkimukseni osaksi tätä kirjavaa tutkimuskenttää. Johdannossa esittelen myös kuluttavan ja juhlihan nuoren tutkimukselliset lähtökohdat ja tarkennan vielä oman tutkimuksen suhdetta aikaisempiin tutkimuksiin. Lisäksi paikannan tutkimuksen kontekstin pohjoiseen Suomeen, koska paikallisuuden tiedostaminen on tärkeää tutkittaessa kulutuskulttuuria.

Kappaleessa kaksi esittelen tutkimuksen kannalta oleelliset kulutustutkimustulokset nuorista. Kuvaan suomalaisen nuorisokulttuurin kehitystä ja paneudun aikaisempaan tutkimukseen suomalaisesta nuorten kulutustutkimuksesta. Alakappaleissa kuvaan suomalaisten nuorten erityispiirteitä ja millaista on suomalainen kulutuspuhe nuorista kuluttajista. Kolmas kappale käsittelee juhlaa kulutuskulttuurin näkökulmasta. Analysoin ja lokeroin juhlan, sekä esittelen juhlatutkimuksen ytimen aikaisemmasta rituaalisen kuluttamisen tutkimuksesta laajempaan kulttuurisen kuluttamisen ymmärtämiseen.

Kappale neljä käsittelee tutkimuksen metodologiaa diskurssianalyysia, aineistonkeruumenetelmää ryhmäkeskustelua sekä valottaa tutkimuksen kulkua ja analyysin muodostumisen polkuja. Lisäksi analysoin tutkimuksen validiteettia, reliabiliteettia ja tutkimuksen eettisiä ratkaisuja. Seuraavissa kappaleissa viisi, kuusi ja seitsemän esittelen tutkimuksen tulokset, ansaitun nautinnon, hauraan yhteisöllisyyden ja vaikuttavan äidin diskurssit, jotka kuvaavat nuorten kulutuskulttuuria juhlan kontekstissa. Viimeisessä kappaleessa kahdeksan kertaan keskeisemmät tutkimustulokset ja liitän ne osaksi tämän hetkistä nuorten kulutuskulttuurin ja juhlatutkimuksen kenttää.

1.2 Kulttuurinen kulutustutkimus markkinointitieteessä

Kulutustutkimus on noussut voimakkaan kiinnostuksen kohteeksi monilla tieteenaloilla. Markkinoinnin oppiala on vain yksi tieteellinen osa-alue, jossa kuluttamista tutkitaan. Klassisessa kansantaloustieteessä juuret olevaan kulutustutkimukseen ovat tuoneet kriittistä näkökulmaa jo 1960-luvulla sosiologit. He esittivät huolestuneita näkemyksiä modernin joukkokulutussyhteiskunnan tilasta. Huolenaiheina olivat esimerkiksi käsitykset siitä, kuinka massakulttuuri tuhoaa taiteen, tieto ja viihde sekoittuvat ja liikatuotannon ja kulutuksen tarve luovat yhteiskunnallista epätasa-arvoa. Kritiikki tuotti kulutussosiologian tärkeät klassikot Bourdieun merkkiteokset symbolisesta vallan taistelusta ja Baudrillardin kulutussyhteiskunnan myyteistä, jotka innoittivat myöhemmin postmoderneja yhteiskuntakriitikoita. Kulttuurintutkimuksen keskusteluissa näkyvimmin ovat olleet esillä sosiologit, mediatutkijat, antropologit ja filosofit. Näin ollen kulttuurintutkimus on yhteiskuntatieteiden ja humanististen tieteiden näkökulmia ja tutkimusotteita yhdistävä monitieteinen tutkimuskenttä (Heinonen 2005, 24–45.)

Kulttuurisen kulutustutkimuksen traditio on markkinointitieteessä alkanut 1950-luvun kuluttajakäyttäytymisen tutkimuksesta, jolloin kiinnostuttiin enemmän kuluttajasta ja kuluttajan tarpeista. Kuluttaja nähtiin tuolloin rationaalisena valitsijana, joka osti rahoillaan parhaan mahdollisen hyödyn itselleen. Tutkimuksen tarkoituksena oli tyydyttää kuluttajan tarpeet mahdollisimman sopivalla tuotteella. Kuluttajien huomattiin valitsevan tuotteita myös vähemmän rationaalisesti ja kulutustutkimuksessa siirryttiin motivaatiotutkimuksiin. Ostamisen ajateltiin olevan viettienvaraista ja kuluttajat voitaisiin ehdollistaa ostamaan tuotteita ja palveluita. Kognitiivisen psykologian hengessä kuluttaja alettiin nähdä 1960-luvulle mentäessä ajattelijana, joka tietokoneen lailla ratkaisee kulutukseen liittyviä ongelmia tehdäkseen ostopäätöksiä. Laboratoriotutkimuksilla koetettiin löytää hinnan, tuotteen, saatavuuden ja viestinnän vaikutuksia kuluttajaan. Kulutustutkimuksen seuraava suuri muutos tapahtui 1980-luvulla, jolloin kuluttajia alettiin tarkastella laajemmin, kuin yksinkertaisina informaation prosessoijina. (Belk 1995, 58–59; Pantzar 2004, 16; Laaksonen 2005, 2)

Uudenlainen näkökulma kuluttajakäyttäytymiseen alkoi muodostua, kun tutkijat 1980- ja 1990-luvuilla kiinnostuivat kulutuskulttuurista ja kulutuksen yhteisöllisistä ja

yhteiskunnallisista ulottuvuuksista. Alettiin etsiä uusia teoreettisia näkökulmia ja menetelmiä, joiden avulla ihmisten monimutkaista sosiaalista ja kulttuurista elinympäristöä voisi paremmin ymmärtää. (Moisander 2005, 37.) Nämä uudet lähestymistavat haastavat perinteisen markkinointitieteen ihmiskuvan tietokoneen tavoin päätöksiä tekevästä kuluttajasta, jonka käyttäytymistä halutaan ennustaa ja kontrolloida. (Belk 1995, 73–74). Markkinoinnin valtavirtatutkimuksessa on myös perinteisesti ihannoitu monimutkaisia tilastomatemattisia menetelmiä, joiden käyttö on ollut itsetarkoitus senkin uhalla, että tutkimustulokset jäisivät triviaaleiksi. (Moisander & Eräranta 2006, 182–184.) Laadullinen tutkimusote ja uudenlainen kuluttajakäyttäytymisen tutkimus luokin hyvin erilaisen kuvan kuluttajasta, kuin aikaisempi tutkimus (Belk 1995, 73).

Tutkimustavoitteena kulttuurisessa kulutustutkimuksessa ei ole vain kuluttaja, vaan kulutus ja kulutuskulttuurin laajempi ja syvempi ymmärtäminen (Laaksonen 2005, 5-7). Tutkimuksen kohteena ovat kulutuksen sosiokulttuuri, kokemukset, symbolit ja ideologiset aspektit (Arnould & Thompson 2005, 868). Kuluttamisen ei katsota olevan pelkästään kulutusta, vaan samalla tuotetaan ja muokataan merkityksiä. Kuluttajia ei nähdä itsenäisinä subjekteina, vaan dialogissa muiden markkinoiden jäsenten kanssa. (du Gay et al. 1997, 103; Moisander & Valtonen 2006, 11–12.) Tiedon tarkoituksena ei ole parantaa kuluttajatytyväisyyttä (consumer satisfaction), vaan valtaistaa kuluttajaa (consumer empowerment), jolloin markkinointi on väline ymmärtää kuluttajien elämää laajemmin (Firat & Dholakia 2006, 136).

Belk (1995, 74) on kuvannut uuden kuluttajakäyttäytymisen olevan vielä varhaisessa ja kehittyvässä vaiheessa tietenteorian tasolla. Tälläkin hetkellä kulutuskulttuurin tutkijat muodostavat keskenään yhtä moninaisen kokonaisuuden, kuin heidän tutkimuskohteensa eikä yhteisestä paradigmasta voida puhua (Uusitalo 2007, 402). Arnould ja Thompson (2005) ovat esittäneet yhtenäistä kuluttajakulttuurin teoriaa Consumer Culture Theory (CCT), kuvaamaan laajaa akateemista kulutuskulttuurin tutkimusta. Tällä hetkellä kenttää voi kuvata joukkona heterogeenisiä tutkimuslähestymistapoja, kuten relativistinen, postpositivistinen, tulkitseva, humanistinen ja postmoderni kulutustutkimus (Arnould & Thompson 2005, 868–869). Näistä tieteellisistä lähestymistavoista kulutustutkimuksen kentällä käydään aktiivista keskustelua.

Viimeisinä vuosikymmeninä etenkin kulutussosiologian kentällä keskustelun keskiöön ovat nousseet postmoderni ja postmodernismin käsitteet. Näissä teoreettisissa tulkinnoissa kulutuksen rooli arkielämän ja arvojen jäsentäjänä oletetaan olevan merkittävämpi kuin aikaisemmin. Yksilön kulutus rinnastetaan elämäntapaan ja identiteettiin, jonka vuoksi sitä ei voida enää jäsentää perinteisten sosiodemografisten tekijöiden avulla. Postmodernilla viitataan yhteiskunnan kulttuurisiin muutoksiin ja modernin ajan ihanteet ja ideologiat nähdään korvautuneiksi uusilla. Yhteiskuntaelämä oletetaan aikaisempaa individualistisemmaksi kulutuksen roolin korostumisen vuoksi. (Räsänen 2000, 82–86.) Postmodernit käsitykset yhteiskunnasta ja kulutuksesta ovat synnyttäneet paljon kritiikkiä. Tämä keskustelu vallitsee myös markkinoinnin kulutuskulttuurin tutkimuskentällä. Postmodernit näkemykset kuluttajasta ja kulttuurista (ks. esim. Firat & Dholakia 2006) ovat lähellä konstruktivistista näkemystä, jossa kuitenkin lähestytään kulttuuria enemmän ilmiönä (Firat & Dholakia 2006, 135–136).

Tutkijoiden mukaan monet kulutuskulttuurin tutkimukset keskittyvät yksilön arvoihin ja elämäntapaan ja identiteetin rakenteisiin. Tästä tutkimuskulmasta kohteena ovat eksistentiaalistisen fenomenologian hengessä yksilö ja yksilön kokemukset, merkitykset ja näkemykset eivät laajemmat kulttuuriset käytännöt. Syvemmän ja paremman ymmärryksen kulttuurista saa kääntämällä huomion yksilöstä kulttuuriin rakenteisiin. (Moisander, Valtonen & Hirsto 2009, 331–332.)

Konstruktivistisessa näkemyksessä (ks. esim. Moisander & Valtonen 2006) halutaan siirtää huomiota yksilön empiirisestä analyysistä kulutuksen jaettuihin kulttuuriin merkityksiin ja kulutukseen liittyvään monimutkaiseen sosiaaliseen toimintaan. Myös kulttuurisen kulutustutkimuksen kentällä tutkijat toivovat rohkeasti uusia tieteellisiä lähestymistapoja, metodeja ja metodologioita, jotta tutkimuksen kenttä eläisi edelleen mahdollisimman monimuotoisena ja rikkaana tuoden lisää tietoa kuluttajien sosiaalisesta, kulttuurisesta ja historiallisista toiminnoista. (Moisander, Peñaloza & Valtonen 2009, 25)

Koska tämän tutkimuksen teoreettinen lähtökohta on kirjava, tutkimuksen onnistumisen kannalta on tärkeää määritellä, mitä juuri tässä tutkimuksessa tarkoitan kulttuurisella kulutustutkimuksella. Kulttuurin käsite voidaan määritellä eri tavalla riippuen tutkimuksen lähtökohdasta ja teoreettisesta näkökulmasta. Nuorten kulutuskulttuuria tutkiessani asemoin tutkimuksen tiedonintressit Moisanderin ja Valtosen (2006)

näkemyksen mukaan konstruktivistiseen maailmankuvaan, jossa kulttuuri nähdään toimintojen ja representaatioiden kenttänä. Tiedon subjektin nähdään olevan kulttuuristen ja historiallisten käytäntöjen rakentama ja konstituoina (Moisander, Valtonen & Hirsto 2009, 333; Moisander & Eräranta 2006, 189). Ihmiskäsitys tässä tutkimuksessa on siten aktiivinen pelaaja, joka ei vain tyydytä tarpeitaan kuluttamalla, vaan muokkaa jatkuvasti kuluttamiaan merkityksiä (Moisander & Valtonen 2006, 11–12).

Tämän tutkimuksen kulttuurinen näkökulma markkinointiin ja kulutukseen kiteytyy tieteelliseen ontologiaan siitä, että tuotanto ja kulutus ovat luovaa toimintaa ja merkitysten tuotantoa. Kulttuuri viittaa näin ollen representaatiojärjestelmiin, joiden avulla ihmiset ymmärtävät jokapäiväistä elämäänsä. Kulttuuri sisältää kulttuurisesti standartoituneet diskurssit, jotka muodostavat ihmisille mahdollisia tapoja ajatella, puhua ja toimia. Kulttuurissa on tämän lähtökohdan mukaan kyse niistä jaetuista merkityksistä ja tiedollisista rakenteista, jotka ohjaavat ja ihmisten kanssakäymistä (Moisander & Valtonen 2006, 196, 7-13).

Kulttuurin jäsenenä ihmiset representoivat eli tuottavat näitä kulttuurisia merkityksiä sosiaalisessa kanssakäymisessä (Hall 1997, 13). Näin ollen talouden toiminnassa mukana olevat kuluttajat, tuottajat ja markkinoijat muodostavat yhdessä kokonaisuuden, kulttuurisen ilmiön (Moisander & Valtonen 2006, 10). Tästä näkökulmasta taloudellista toimintaa voi kuvata myös ”kulttuurin kiertokulkuna” (circuit of culture), jossa kulttuuristen merkitysten tuottaminen nähdään jatkuvana prosessina (Du Gay et al. 1997, 3; Mackay 1997, 1). Moisander ja Eräranta (2006) tiivistävät, kuinka ”tässä prosessissa monenlaiset innovatiiviset ideat, kuluttajien arvot ja normit sekä kulttuurisesti jaetut merkitykset materialisoituvat tuotteiksi ja palveluiksi, kulttuurisiksi artefakteiksi.” Koko sosiaalinen todellisuus pohjautuu näihin merkityksiin ja käsityksiin itsestä ja tulkintoihin toisista. (Moisander & Eräranta 2006, 185.)

Sosiaalisessa kanssakäymisessä markkinointi ja kulutus kytkeytyvät aina erilaisiin valtasuhteisiin. Tiedon subjekti voi olla joko vallankäytön kohteena (subjected) tai aktiivisena vallan käyttäjänä (subject). Kulttuurintutkimuksellisessa kulutustutkimuksessa näiden prosessien muodostumista voidaan tarkastella analysoimalla *jokapäiväisiä diskursiivisia käytäntöjä*, joilla sosiaalista todellisuutta

rakennetaan institutionaalisissa ja kulttuurissa rakenteissa. Kulttuuri on jotakin, jota ihmiset itse tekevät ja tuottavat sosiaalisessa vuorovaikutuksessa. Toisaalta voidaan tarkastella *kulttuurisesti standartoituja tai institutionalisoituja diskursseja*, jolloin analysoidaan tiedon ja vallan verkostojen rakentumista ja sitä miten ne ohjaavat ja rajoittavat merkityksen antamista ja sosiaalista toimintaa. (Moisander & Valtonen 2006, 189–190; Moisander & Eräranta 2006, 186–188.)

Kulttuurin kiertokulun pohjalta näen nuorten rakentavan sosiaalista todellisuuttaan ja kulutuskulttuuriaan keskusteluissa, joita analysoimalla löydän jokapäiväisiä ja kulttuurisesti standartoituja diskursseja. Konstruktivistisen näkemykseen nojaten keskityn tässä työssä laajemmin kulttuurin tutkimiseen, en yksilön kokemuksiin. Näin ollen tutkimuksen tarkoitus ei ole selvittää esimerkiksi sitä, miten nuoret rakentavat identiteettiään kuluttamalla (vrt. esim. Strand 2007) tai miten perinteisen markkinointitutkimuksen mukaan nuorten kuluttajien tarpeita voitaisiin tyydyttää paremmin. Tarkoitus on kulttuurisen kulutustutkimuksen näkökulmasta saada lisää tietoa rovaniemeläisten nuorten sosiaalisesta ja kulttuurisesta ympäristöstä.

1.3 Tutkimuksen kohteena kuluttava, juhliiva ja rovaniemeläinen nuori

Tutkimuskohteeni on nuori kulutuskulttuurissaan. Nuorten kuluttamiseen liittyy paljon kansainvälistä ja kotimaista tutkimusta, monen eri tieteen näkökulmasta. Kiinnostusta nuorista kuluttajista vauhdittaa perinteisen markkinointitutkimuksen hengessä markkinoiden laajuus ja potentiaali. Ahuja, Michels, Walker & Weissbuch (2007) selventävät nuorten taloudellista mahtia; 13-19 vuotiaat käyttävät arviolta 175 miljardia dollaria vuosittain tuotteisiin ja palveluihin. Lisäksi hyvät ostoskokemukset vaikuttavat myös perheenjäsenten ja ystävien kulutukseen ja nuoret ovat erittäin lojaaleja suosimilleen tuotemerkeilleen. Tutkijat arvioivat lasten vaikuttavan koko perheen ostoksiin 500 miljardilla dollarilla vuodessa. (Ahuja, Michels, Walker & Weissbuch 2007, 152–158.) Nuoret käyttävät siis paljon rahaa ja vaikuttavat perheen ostopäätöksiin (ks. myös Martin & Bush 2000; Martin & Turley 2004).

Kansainvälistä nuorten kulutukseen liittyvää tutkimusta myös kulttuurisesta näkökulmasta on paljon (esim. Hogg & Banister 2000; Maguire & Stanway 2008). Paljon on myös tutkittu, kuinka paikallinen kulutuskulttuuri eroaa valtavirtakulttuurista

(esim. Paulgaard 2002; Kjeldgaard 2003; Kjeldgaard & Askegaard 2006) ja suomalaisten nuorten kulutuskulttuuri eroaa amerikkalaisten nuorten kulutuskulttuurista (esim. Autio 2006b, Mattila 2002, Wilska 2005, 67–79). Suomalaiseen kulutuskulttuuriin liittyy ominaispiirteitä, kuten myöhäinen talonpoikainen kulutuseetos (Heinonen 1998, 380), erityisen syvä lama 1990-luvulla ja siitä ennennäkemättömään taloudelliseen kasvuun nouseminen (Heinonen 2000, 19). Näin ollen on perusteltua, että tässä tutkimuksessa perehdyin erityisesti suomalaiseen tutkimukseen nuorista kuluttajista.

Juhlatutkimusten keskiössä ovat yleensä perheet ja perhekeskeiset näkökulmat (Etzioni 2004, 6). Juhlia tutkittaessa kiinnostuksen keskiössä harvemmin on ollut pelkästään nuori ja nuorten juhla. Nuorten ja lasten asemaa juhlassa on tutkittu tarkastelemalla juhla-kulttuuria kokonaisuudessaan tai esimerkiksi, miten lapsikeskeiseksi juhlat ovat yhteiskunnassamme muodostuneet (ks. Cross 2004). Varsinaisesti pelkästään nuoria juhlan tutkimuskohteena markkinoinnin kulutuskulttuurin tutkimuksessa vielä ei ole tutkittu, kuten tässä tutkimuksessa.

Vanhajentanssit ovat juhla, jota voi tarkastella monesta eri näkökulmasta siihen liittyvien eri piirteiden ja kulttuurisen kulutustutkimuksen kentällä olevan laajan juhlatutkimuksen pohjalta. Juhlien ja siihen liittyvän kuluttamisen symboliset merkitykset ilmenevät usein rituaalisen kuluttamisen kautta (Rook 1985; Belk, Wallendorf & Sherry 1989; Ustuner, Ger & Holt 2000), joita tutkimalla löydetään kulttuurisesti merkitykselliset arvot ja kulttuuriset merkitykset.

Tutkimukseni teoreettinen aineisto nuorista painottuu vahvasti neljään tutkijaan. Helsingin yliopiston kuluttajaekonomian lehtorina toimiva Minna Autio on tehnyt väitöskirjan nuorten kuluttajuuksista ja on tutkinut nuoria suomalaisia kuluttajia jo vuodesta 1985 (Autio 2006, 18). Oikeutetusti hänen tutkimuksillaan ja mielipiteillään on tässä tutkimuksessa suuri paino. Anu Raijas toimii tutkimuspäällikkönä kuluttajatutkimuskeskuksessa ja on tutkinut urallaan paljon suomalaista kuluttajuutta, myös nuoria kuluttajia. Yksi hänen uusimpia tutkimusprojektejaan on perheen sisäisten resurssien jakaminen ja käyttö eri elinvaiheissa. Myös Jyväskylän yliopiston sosiologian professori ja tutkija Terhi-Anna Wilska on tutkinut erityisesti nuoria kuluttajia pitkään. Wilskan erikoisalaa ovat kvantitatiiviset aineistot. Minnesotan yliopiston markkinoinnin professori Russell W. Belk on kulttuurisen kulutustutkimuksen pioneeri, joka on tutkinut

erityisesti symbolista ja rituaalista kuluttamista ja juhlien merkityksiä myös eri kulttuurien näkökulmasta. Peilaan saamiani tutkimustuloksia heidän saamiinsa tuloksiin nuorten kuluttajuuden rakentumisesta ja juhlatutkimuksesta.

Uusitalon (2007, 407) mielestä kulutustutkimuksen tärkein oivallus 2000-luvulla tulee olemaan se, että kuluttaja nähdään kansalaisena ja maailmankansalaisena. On tutkittu, että asuminen ja siihen liittyvä arjen elämä määrittää hyvin merkittävästi ihmisen olemista maailmassa (Jukarainen & Tuhkunen 2004, 101). Lisäksi paikka on avainasemassa kulttuurimme määrittelyssä (Hall 2003, 93). Se auttaa vakiinnuttamaan kulttuurisia muotoja ja kulttuurisia identiteettejä. Hall korostaa yhteisöllisen identiteetin kokemuksellista puolta: jaettu kulttuuri tarjoaa tunteen kuulumisesta johonkin, tunteen yhteisestä identiteetistä ja kuulumisesta yhteisöön. Kulttuurista tulee koti, paikka johon kuulutaan ja johon ollaan sidoksissa monin sitein. (Hall 2003, 85–95.) Tämän tutkimuksen tarkoitus ei ole tutkia, miten paikallisuus rakentaa nuorten identiteettiä (esim. Ollila 2008; Strand 2007), vaan tarkoitus on saada lisää ymmärrystä nuorten kulutuskulttuurista ja sitoa tutkimuksen tulokset kontekstiinsa myös paikallisuuden näkökulmasta. Paikallista kulutuskulttuuria ymmärtämällä voidaan myös ymmärtää paremmin globaalia kulutuskulttuuria (ks. Kjeldgaard & Askegaard 2006) ja tehdä paikallisuutta laajempia kulttuurisia päätelmiä.

2 NUORET KULUTUSKULTTUURINSA ESITTÄJINÄ

Kappaleessa kaksi paneudun suomalaisten nuorten kulutuskulttuurin laajaan tutkimuskenttään. Ensimmäisessä luvussa tarkastelen suomalaiseen nuoreen liittyvää kulutuskulttuurin historiaa ja erityispiirteitä. Toisessa luvussa kuvaan, millainen monimuotoinen kuva tutkimuskentällä on nuoresta kuluttajasta ja esittelen viimeaikaisen suomalaisen tutkimuksen nuorista kuluttajista. Lopuksi avaan paikallisuuden merkitystä tärkeänä osana kulttuurista kulutustutkimusta.

2.1 Suomalaisnuorten kulutuskulttuurin kehitys ja tutkimustraditio

Erityinen kiinnostus nuorten kuluttamiseen alkoi 1950- ja 1960-luvuilla, kun nuorten huomattiin muodostavan vaikuttavan ja ostovoimaisen kohderyhmän (Heinonen 2007, 37). Heinosen mukaan nuoriso löydettiin tai luotiin sotien jälkeen mainonnan kohderyhmäksi. Kaupallisen populaarikulttuurin läpimurtoon liittyvät televisio ja mainonta korostivat entisestään nuoria kasvavien markkinointiponnisteluja kohderyhmänä. Yhdysvalloissa nuoret alkoivat saada omaa rahaa työstään jo 1940-luvulla, mutta Suomessa vastaavasti vasta 1970-luvulla, jolloin alkoi suomalaisen nuorisomuodin kukoistuskausi. Televisio, elokuvat ja sitä kautta nuoriin kohdistunut mainonta vauhdittivat äänilevyjen, levysoittimien, farkkujen, sarjakuvien sekä moottoripyörien myyntiä (Autio & Heinonen 2002, 212–213.) Suomessa 1970-luvulta 1980-luvulle tultaessa nuorten henkilökohtaiset kulutusmenot olivat kolminkertaistuneet. Silloin Suomessa elettiin taloudellisesti suotuisaa aikaa, jopa varsinaista kulutusjuhlaa ennen 1990-luvun alussa iskenyttä syvää lamaa (Autio 2006, 18; Heinonen 2003, 468.)

Kotitalouksia 1990-luvulla koetellut lama ei kuitenkaan Heinosen (2003, 472) mukaan vaikuttanut nuoriin ja nuorten kulutukseen yhtä paljon, kuin muihin yhteiskuntaryhmiin, koska laman aikana nuorten lisääntynyt työssäkäynti mahdollisti myös itse rahoitetun kulutuksen. Lisäksi vanhemmat tinkivät omasta kulutustasostaan lastensa hyväksi (Autio 2004, 105). Laman jälkeen elettiin jälleen ennätysellisiä kasvun vuosia. Perheisiin hankittiin tietokoneita ja matkapuhelimia, joiden käyttö nousi merkittävimmäksi nuorten kulutuskohteeksi. Jopa neljännes nuorten kulutusmenoista kului matkapuhelimiin, puhelinlaskuihin ja internetiin. (Heinonen 2003, 472–473.)

Uudelle vuosituhannele siirryttäessä keskiverto suomalaisperheet ja nuoret nauttivat ennen näkemättömästä yltäkylläisyydestä. 2000-luvun nuoret ovatkin sosiaalistuneet kulutuskulttuuriin, jossa on luonnollista saada ja omistaa paljon tavaraa (Autio & Heinonen 2002, 213–216; Heinonen 2003, 472–473.) Autio kiteyttää tutkijoiden vallitsevan käsityksen tämän päivän nuorista kuluttajista: ”Nuoria pidetään postmodernin kulutuksen ja elämäntavan airueena, jossa kulutuksen katsotaan merkitsevän nuorille pikemminkin itseilmaisua, identiteetin rakentamista ja luovuutta kuin pelkkää tuotteiden ja palveluiden ostoa”. (Autio 2004, 110.)

Nuorten kuluttamista on tutkittu Suomessa paljon. Nuorten kasvava kulutus 1980-luvulla sai suomalaiset tutkijat kiinnostumaan ilmiöstä, mutta varsinaisesti vasta 1990-luvulla kulutustutkimuksen yleensäkin lisääntyessä myös kiinnostus nuorten kuluttamisesta lisääntyi. Tutkimuksen pääpaino oli tilastollisessa tarkastelussa (ks. esim. Wilska 1995) ja laadullista tutkimusta nuorten kuluttamisesta on tehty vasta viime vuosina. Kulutustutkimuksen kohteena ovat olleet brandikuluttaminen, nuorten tarinalliset kuluttajuudet ja kulutushanteet, nuorten velkaantuminen, teknologian käyttäminen ja sukupuolittunut kuluttaminen (Aledin 2005; Autio 2006; Koljonen 2002; Wilska 2002; 2010).

Tämän päivän nuoriin kohdistuvassa kulutustutkimuksessa vallitsee sama trendi kuin muussakin kulutustutkimuksessa. Tutkimuksessa ollaan kiinnostuneita kuluttajan kulttuurisesta roolista ja rakenteista ja sukellaan entistä syvemmmälle kuluttajan kulttuuriseen kontekstiin (Uusitalo 2007, 407). Tutkimustrendinä on myös kasvava kiinnostus lasten kulutuskulttuuriin niin kansainvälisessä tutkimuksessa (ks. esim. Nairn, Griffin & Wicks 2006; Cook 2008; Tyler 2009; Parsonns & Ballantine 2008) kuin kotimaisessakin tutkimuksessa (ks. esim. Vänskä 2009; Johnson 2009). Tutkimustietoa syvennetään edelleen myös nuorten velkaantumisesta (Autio, Wilska, Kaartinen & Lähteenmaa 2009). Parhaillaan on meneillään myös Suomen akatemian rahoittaman laaja tutkimushanke *Rhythms and practices in everyday life of families in transition*, johon liittyen Anu Raijas (2012) on tutkinut lapsuudenkodin taloudellisen hallinnan mallien siirtymistä aikuisiän taloudelliseen toimintaan (Raijas 2012, 64–65).

Nuorten kulutuskulttuuri on taloustieteiden lisäksi kiinnostanut myös muuta nuorisokulttuurin tutkimusta. Nuorten kulutukseen yhdistetään erityisesti paljon vaaroja

ja ongelmia, kuten monissa tutkimuksissa on nähtävissä. 1980-luvun tutkimuksissa kuvastui 1970-luvun kulutusvastainen arvomaailma ja nuorten kulutuskäyttäytymiseen tuntui liittyvän perustavanlaatuisia ongelmia, kuten ylivelkaantumista, luonnonvarojen tuhlaamista, mielenterveyshäiriöitä ja väkivaltaista käytöstä. Kaupallisen kulutuskulttuurin nähtiin rappeuttavan nuorison moraalia. Erityisen huolissaan oltiin viihdeteollisuuden ja nautinnon kulttuurin uhkaavan nuorison arvomaailmaa. (Autio 2006, 18–19.)

Viimeaikoina näiden tutkimuksen keskiössä ovat olleet esimerkiksi kuinka seksillä kyllästetty markkinointi vaikuttaa lapsiin ja nuoriin (Anttila 2004), kuinka markkina-ajattelun tunkeutuminen kouluihin vaatii heräämistä koulutuspolitiikassa (Vuorikoski 2006), miten kulutuskulttuuri kuluttaa nuorten seksuaalista intymiteettiä (Näre 2005) ja miten taloudellinen hyvinvointi vaikuttaa nuorten uskonnollisuuteen (Helve 2006, 104). Nuorten henkiseen pahoinvointiin kytketään usein kulutus, kaupallisuus ja markkinat (Wilska & Eresmaa 2002, 177). Kuitenkin nuorten kuluttamisen ja kulutusjuhlassa elämisen voi nähdä myös toisella tavalla.

Autio (2006, 18–19) väittää, että kuluttajan yhteiskunnallisen roolin vahvistuttua kaupallisuutta on nykyään lähes mahdotonta kritisoida. Se on läpäissyt nuorisokulttuurin ja koko yhteiskunnan ja kuluttamisesta on tullut hyveellistä. Nuorten kulutuksen ongelmallisuutta painottavat lähestymistavat ovat saaneet rinnalleen nuorten kuluttamista myönteisesti käsitteleviä tutkimuksia, joissa nuoria kuluttajia ei nähdä ”ongelmakimppuina” vaan tasaveroisina yhteiskunnan jäseninä. Myös Uusitalo (2004, 17) toivoo, että vähitellen päästäisiin irti kielteisestä asennoitumisesta kulutukseen ja kulutus mielletäisiin yhtenä sosiaalisen käyttäytymisen alueena, jossa ihmiset toteuttavat järjen, tunteiden ja hyveiden logiikka niin kuin muussakin inhimillisessä toiminnassa. Myös tässä tutkimuksessa tarkoitus on tutkia nuoria ja heidän kulutusta sellaisena, kuin se osana kulttuuria ilmenee.

2.2 Nuorten kuluttajien erityispiirteet ja suomalainen kulutuspuhe

Nuori ja nuoruus on tärkeää määritellä tutkimuskohtaisesti, sillä tulkinta on riippuvainen tutkimusotteesta, -aineistosta ja tieteenalasta (Autio 2006, 17). Lähteenmaan (2000, 48–49) mukaan nuoruus on suurelta osin ideologinen konstruktio, joka on lastattu odotuksilla aikuistumisesta ja johon liittyvät myös biologiset ja psykologiset tekijät. Nuoruus on toisaalta fyysisen kasvun aikaa ja yhtälailla psykologisen kasvun aikaa, joka voi jatkua vielä pitkään (Förnäs 1995, 3). Numeroina nuoruuden määrittelemine on hankalaa, koska myös nuoruus rakentuu kulttuurisesti ja sosiaalisesti. Esinuoruutena pidetään 12–15 vuotiaita ja varhaisaikuisina 20–25 vuotiaita (Aapola 1999, 16, 39.) Tämän tutkimuksen kohderyhmänä ovat 17–18 vuotiaat lukiolaiset ja sijoittuvat näin ollen nuori-määritelmän ytimeen (vrt. Autio 2006, 17; Ollila 2008, 45). Tämän tutkimuksen lähteinä on käytetty kaikkea saatavilla olevaa tutkimustietoa suomalaisista nuorista kuluttajista ja näin ollen tutkimuksen nuori ja nuorten kulutus edustaa teorian osalta laajaa ikäkirjoa. Tämän tutkimuksen tulokset ovat kuitenkin kohdennettavissa 17–18 vuotiaisiin lukiolaisiin.

Nuoret kulutuskulttuurin tutkimuskohteena on erityisen kiinnostava ryhmä sen monien erityispiirteiden ja lukuisten ristiriitaisuuksien vuoksi. Esimerkiksi nuorten kulutusta rahoittavat suurelta osin vanhemmat (Myllyniemi 2005, 30–33). Nuoret osaavat muuttuvassa yhteiskunnassa vanhempiaan paremmin teknologian käytön (Wilska 2002), mutta kuitenkin tärkeä raha-asoiden hallitseminen voi tuottaa vaikeuksia ja johtaa pahaankin velkaantumiseen jo nuorena (Koljonen 2002). Tutkimusten mukaan nuoret kuluttavat kuuluakseen joukkoon ja samalla erottautuakseen joukosta; brändi toimii erona ja liittona (Mattila 2002). Nuoria pidetään myös ympäristötietoisina kuluttajina, tosin ei ilman ristiriitaa. Vaikka he hallitsevat vihreän kuluttamisen retoriikan he eivät kuitenkaan toimi sen mukaisesti (Haanpää 2005; Autio 2006). Lisäksi nuoriin ja kuluttamiseen liittyy aina hyvin paljon yleistä huolta ja moralisointia (Autio & Heinonen 2002, 211). Nuoret ovat siis syystäkin hankala kohderyhmä kaikille niille, jotka heidän toimintaansa pyrkivät selittämään (Wilska & Eresmaa 2002, 176).

Nuoret ovat kiinnostava ja haastava ryhmä myös siksi, että ei voida löytää varsinaisia yhdistäviä tekijöitä ikäryhmän kulutustavoille. Ainakaan näin ei ole löydetty 2005

tehdyssä nuorisobarometrissa, jossa yksi tutkimustavoite oli nuorten kulutuksen eroavaisuuksien ja yhtenäisyyksien löytäminen. Tutkimuksessa 15-29 vuotiaiden kulutuksen yhdistäviä tekijöitä oli laadun ja kestävyysarvostaminen sekä suomalaisille tyypillinen oman kulutuksen vähättely ja tarve antaa itsestään kuva rationaalisena kuluttajana. Sen sijaan eroja löytyi enemmän. Erilaiset elämänvaiheet määrittävät suuressa mittakaavassa kulutusta; perhesuhteet, asumismuoto, koulutus ja työmarkkinat määrittävät kulutustapoja. Lisäksi sukupuoli, asuinpaikka ja melko yllättävänä tärkeänä elementtinä vanhempien tuen rooli ja etenkin äidin koulutustausta ovat merkittäviä muuttujia nuorten kulutustapojen määräytymisessä (Wilska 2005, 78–79.)

Nuorisotutkijat ovat löytäneet yhtenäisiä piirteitä kuvaamaan nuorten yhtäläisyyksiä eri aikakausina ja samalla kuvaavat nuoria kuluttajasukupolvia toisistaan. *Hyvinvoinnin sukupolveksi* kuvatut nuoret ovat 1960–1970-luvulla syntyneet, jotka nauttivat tutkijoiden mukaan uudenaikaisista sosiaalisista etuuksista ja tasa-arvosta, kuin aikaisempi sukupolvi (Hoikkala & Paju 2002). 1980-luvulla syntyneitä nuoria puolestaan on kuvattu teknologiaan, kulutukseen, kilpailuun ja menestymiseen liittyen *yksilöllisen valinnan sukupolveksi* (Hoikkala & Paju 2002, 26) tai *runsauden sukupolveksi* (Autio & Heinonen 2002), jotka ovat varttuneet vauraassa ja kulutuskeskeisessä yhteiskunnassa. Seuraavaa sukupolvea 2000-luvun nuorisoa Mikko Salosuo (2007) via Huttunen, Autio & Strand (2010, 106) on kuvannut *atomisoituneena sukupolvena*, joka toimii erilaisten mosaiikkimaisten ja muuttuvien kulttuuristen ilmiöiden kentällä. Tämän päivän nuorten rahankäytön, vapaa-ajan ja sosiaalisen median ominaisia piirteitä kuvastamaan Huttunen, Autio ja Strand (2010, 106–107) ehdottavat *mediasukupolvi*-nimitystä. Mediasukupolvi, joka asuu vielä kotona vanhempien kanssa, halutaan kotona opettaa viikkorahojen ja kotitöiden tekemisen kautta harkitsevaisiksi kuluttajiksi, mutta tällä sukupolvella on todennäköisesti entistä haastavampaa käsittää ja hyväksyä kuluttamisen realiteetit. (Huttunen, Autio & Strand 2010, 116).

Nuoret kuluttajat mielletään usein itsekeskeisiksi materialisteiksi, joiden elämäntavat liittyvät hedonistiseen ja nautinnonhakuiseen kulutukseen (Haanpää 2005, 119). Kuitenkin suomalaiset tutkijat hillitsevät näitä näkemyksiä nuorten holtittomasta kulutuksesta (Autio & Heinonen 2002, 218). Suurten ristiriitaisuuksien ja oletuksien jälkeen nuorista kuluttajista saadut tutkimustulokset kuvaavat nuoria melko maltillisiksi

ja perinteisiksi suomalaisiksi kuluttajiksi, joiden kulutusasenteet ovat toki muuttuneet verrattuna aikaisempaan sukupolveen.

Perinteisten postmodernien näkemysten mukaan kulutuksella on ratkaiseva rooli nuorten elämän rakentumisessa. Jo 1980- ja 1990-luvun alussa sosiologit Campell ja Featherstone puhuivat postmodernien kuluttajien yksilöllisyyden, tyylielämän ja hedonismin esiinmarssista, jossa individualistinen postmoderni kuluttaja rakentaa identiteettiään leikin ja nautintojen kautta (Wilska & Konttinen 2006, 33.) Sosiologi Steven Milesin (2003) mukaan kuluttaminen on erityisesti nuorille elämäntyylin ja identiteetin ilmaisukeino, jopa tärkein minuuden rakennusalue. Miles painottaa, että tutkimalla nuorten kokemuksia kuluttajina laajemmin, voidaan ymmärtää ainutlaatuisella tavalla millaista on olla nuori. (Miles 2003, 170.)

Edellä kuvattu postmoderni nuori kuluttaja näyttäytyy suomalaisten tutkimustulosten valossa toisenlaisena. Nuorisobarometrin 2005 tuloksista voidaan päätellä, että paikallisilla sosiaalisilla ja kulttuurisilla lähtökohdilla on edelleen vaikutusta nuorten kulutustapoihin. Kulutus ja elämäntyyli eivät rakennu individualistisesti, vaan niitä säätelevät monenlaiset reunaehdot. Näitä ovat esimerkiksi lapsuuden kodin taloudellinen asema ja pitkälle nuoruuteen jatkuva vanhempien antama taloudellinen tuki, joka osaltaan myös vaikuttaa nuorten kulutusvalintoihin. (Wilska 2005, 68, 78.) Myös Räsänen (2000, 86) mukaan juuri raha ja varallisuus ovat niitä rakenteellisia tekijöitä, jotka oleellisesti rajoittavat postmoderneja näkemyksiä kuluttamiseen liittyvistä rajattomista valinnan vapauksista. Tämä vahvistaa myös tämän tutkimuksen konstruktivistista näkemystä kuluttajasta. Postmodernien individualististen näkemysten sijaan nuorten kulutusta on antoisampaa tutkia laajempaan kulttuuriseen ilmiöön.

Kulutustutkimuksissa on todettu erityisesti suomalaisten kuluttajien olevan yhä melko rationaalisia, säästäväisiä ja ”tavallisia” kuluttajia. Suomalaisten kulutusasennetutkimuksista (1999 ja 2004) voidaan tehdä johtopäätös siitä, että tulojen ja kulutusmahdollisuuksien kasvaessa kulutus on arkipäiväistynyt ja tullut luonnollisemmaksi osaksi elämää. Näin ollen ei näytä siltä, että suomalainen kuluttaja määritteli identiteettiään pääosin kulutuksen kautta. Tämä näkyy etenkin nuorten kuluttamisessa. Esimerkiksi vapaa-ajan kuluttamistapahtumia ei välttämättä mielletä

erityiseksi ”kuluttamiseksi”, vaan yleensä mukavaksi asioiden tekemiseksi mukavassa ympäristössä (Wilska & Konttinen 2006, 33–39, 55; Wilska 2005, 78.)

Wilskan (2005, 67) mukaan suurin myytti suomalaisten nykynuorten kulutuksesta on uskomus koko ajan lisääntyvästä valikoivuudesta ja bränditietoisuudesta. Uskomusta ovat ruokkineet Yhdysvalloissa julkaistut populaaritieteelliset teokset (Klein 2001; Quart 2003), joissa nähtiin monikansallisten yhtiöiden ja brändien hallitsevan nuorten elämää. Vaikka suomalaisnuorten elämässä tuotemerkit ovat tutkitusti taloudellisen, kulttuurisen ja sosiaalisen pääoman leikkauspiste ja merkkituotteita hyväksikäyttäen samaistutaan, erottaudutaan ja kapinoidaan (Autio 2006b; Mattila 2002) silti suomalaisnuoret pärjäävät yleisesti ottaen hyvin kohutussa merkkien maailmassa (Autio 2006b, 23). Nuorien kulutusasenteissa näkyy selvästi vanhempien oppi siitä miten ”raha ei kasva puussa”. Vaikka nuoret myöntävät vanhempia ikäryhmiä avoimemmin kuluttavansa paljon, he kuitenkin mieltävät kulutuksensa melko vaatimattomaksi. Nuoret kuvaavat itseään mieluummin säästäväisiksi kuin tuhlareiksi. (Wilska & Konttinen 2006, 47; Myllyniemi 2005, 7-9.) Tämä kertoo selvästi suomalaisen kulutusyhteiskunnan säästäväisten ja rationaalisten perusarvojen pysyvyydestä (Wilska 2005, 78).

Suomalaista kulutuskulttuuria leimaakin erityinen talonpoikaiseetos. Tällä tarkoitetaan säästäväisyyden ja epäkaupallisuuden hyvettä, joka juontaa juurensa suomalaiseen talonpoikauskulttuuriin. Suomessa kaupunkilaistuminen tapahtui muihin pohjoismaihin nähden todella nopeasti 1970-luvulla, joten maalla opittu säästäväisyysseetos siirtyi muuton mukana myös kaupunkikulttuuriin. Suomalainen kulutuskulttuuri on siis vielä nuori ja pulavuosista kumpuava säästäväisyys on koko väestössä vallitseva arvo (Heinonen 2000, 8-20; Wilska 2005, 67). Tämä näkyy vielä 2000-luvulla nuorten sallitun nautinnon kulttuurissa (Autio 2006, 135).

Autio (2006) on tutkinut väitöstyössään, miten suomalaisten nuorten (15-19 vuotiaiden lukiolaisten) kuluttajuus rakentuu kertomuksissa. Hän nimittää nykynuorten ajattelutapaa ”talonpoikaiseksi, myöhäismoderniksi kulutuseetokseksi, jossa vanhoille kulutuskäsitteille annetaan uusia merkityksiä ja kulttuuriset, yksiaäniset arkkityyppiset tarinat rikkoutuvat moniäänisiksi kuluttajuuksiksi”. Tutkimuksen nuorten kulutuskerronta rikkoo Aution mukaan ikäikäisen myytin nuorista kulutuskeskeisinä toimijoina. Kyseisessä tutkimuksessa saituruuden kulttuuriset tarinat kuuluvat

oleellisesti nuorisokulttuurin kulutuspuheeseen. Kontrolloitu nautinto saa nuorten puheessa merkityksiä, joiden avulla itsensä voi vain hetkellisesti vapauttaa nautintoon ja tuhlaukseen. Tuhlaus rajautuu tarkasti tiettyyn aikaan ja paikkaan, kuten shoppailuun, ravintoloihin tai lomamatkalle. Tutkimuksen nuoret antavat perinteiselle paheelliseksi katsotulle kulutukselle uuden, hyveellisen merkityksen. Tuhlaus merkitsee iloista rahanpolttamisen taitoa, josta ei aiheudu mielipahaa, toisin kuin turhasta kulutuksesta. Tutkimuksen tarinoiden kirjoittajat, kuten mieltävä tuhlaaja, pihi törsääjä ja harkitseva nautiskelija yhdistävät ristiriidattomasti puritaanisen ja romanttisen kulutuseetoksen. (Autio 2006, 135–136.)

Autio (2006) pelkistää nuorten kuluttajaelämäntarinoista viisi puhetapaa ja kaksi diskurssia. Nuorten kuluttajuuksista kulutuseetosten kontekstissa rakentuu harkitsevan, nautiskelijan, säästeliään, tuhlarin ja vihreän kuluttajuuden tarinat. Nämä viisi puhetapaa tiivistyvät hedonismin ja itsekontrollin diskurssiksi. Autio tulkitsee tuloksissaan diskurssin puhetapaa laajempänä käsitteenä, vaikka diskurssilla voidaan viitata myös pelkkään puhetapaan. Aution mukaan nuoret leikittelevät hedonismin ja itsekontrollin diskurssilla; kuluttajuus rakentuu kontrolliin tai nautintoon tai niiden väliseen leikkiin. Kuluttajuus kuitenkin pääosin rakentuu itsekontrolliin, jossa nautinnolle ja tuhlaukselle antautuminen on sallittua, kunhan se pysyy järjen avulla kurissa. Mielenkiintoisesti nautinnon puheen määrittävänä piirteenä on se, että nauttia sanaa ei suoraan käytetä. Vaikka nuoret tarinoivat tuhlauksesta, kukaan ei määrittele kuluttajuuttaan nautiskelijaksi. Autio tulkitsee nautiskelija-sanan liian vahvaksi ilmaisuksi nuorten kulutuskielessä, johon vahvasti vaikuttaa talonpoikaiseetos ja kenties myös aikuisyhteiskunnan kritiikki nuorten nautinnollista ja itsekeskeistä kulutusta kohtaan. (Autio 2006, 136–137.)

Autio on laajentanut tutkimustaan yhdessä Kaisa Huttusen ja Teija Strandin (2010) kanssa sukupolvien väliseen kamppailuun oikeasta ja hyväksyttävästä kuluttajuudesta. Tutkimusaineistona ovat eri-ikäisten kuluttajaelämäntarinat, joissa tutkittavat pohtivat omaa itseään kuluttajina elämän eri vaiheissa. Tutkimuksen tuloksena eri-ikäiset kuluttajat kuvaavat rahankäyttöään ”kuluttajavaiheillaan”, jotka määrittyvät esimerkiksi vanhempien luona asumiseen, kaveripiirin vaikutusvallan kasvuun, taloudelliseen itsenäistymiseen, oman kodin perustamiseen, lasten hankkimiseen ja lasten kodista pois muuttamisen vaiheisiin. Nykyteiniä tarinoissa ”jos olisin rikas”-aineiston analyysissä

tutkijoita yllätti perinteisen itseen kohdistuvan nautinnollisen ja materialistisen kulutustyylin rinnalla esiin tullut vahva vastuullinen ja hyväntekeväisyyteen viestivät arvovalinnat. Tämä vahvistaa tutkijoiden mukaan siitä käsitystä, että nuoret suhtautuvat todennäköisesti entistä vapaammin ja välinpitämättömämmin kulutukseen. Tutkijoiden mukaan omien varojen mukaan eläminen ja taloudellinen järkevyys ovat myös nuorille tärkeitä ohjenuoria, vaikka media tuottaa yhä vauraampia kulutusmalleja. Ylenpalttista kulutusta tulee todennäköisesti rajoittamaan myös vahvistuvat vihreän kuluttajuuden periaatteet. (Huttunen, Autio & Strand 2010, 116)

Varsinainen sukupolven välinen kamppailu nousi Huttusen, Aution ja Strandin (2010, 116) tutkimusaineistosta esille ainoastaan kotona asuvien nuorten ja heidän vanhempien välisissä suhteissa. Perheessä vanhempien kanssa neuvoteltiin kotitöiden, muotivaatteiden ja rahan saamisesta. Vanhemmiten tutkittavat erityisesti arvostivat näitä kulutuskeskusteluja ja opetuksia, joita kotona saivat. Nuorten kulutustutkimuksessa ja taloustieteissä yleensä on melko vähän tutkittu perheen kulutukseen liittyvää päätöksentekoa ja etenkin lasten vaikutusta kulutuspäätöksiin. Perinteisesti lapset on nähty passiivisina hyvinvoinnin vastaanottajina, vaikka lasten mieltymykset ja mielipiteet kuitenkin vaikuttavat perheen kulutuspäätöksiin. (Ruuskanen 2010, 73–74, Wilska 2010, 132).

Lasten kulutusta ja vaikutusta perheen ostopäätöksiin on tutkittu lähinnä kvantitatiivisella tutkimuksella. Niemelä ja Raijas (2010) ovat kyselytutkimuksella ja kvantitatiivisella analyysillä tutkineet perheen sisäistä päätöksentekoprosessia. Tilastollisin menetelmin on saatu erilaista faktaa siitä, minkälainen kulutus on tyypillistä lapsiperheille. Nuorten kohdalla tutkimuksessa oli selvästi havaittavissa se, mitä vanhemmaksi nuori tulee, sitä enemmän hän vaikuttaa perheen ostopäätöksiin ja erityisesti kodin ulkopuolella liittyvän vapaa-ajankulutuksen Mielenkiintoista tutkimuksessa on myös se, että perheen tulotasolla ei ole vaikutusta perheen sisäiseen päätöksenteon rakentumiseen. (Niemelä & Raijas 2010, 138.)

Raijas (2012) on tutkinut nettikeskusteluaineistojen kautta nuorien parien arjen toimintaa ja siinä ilmeneviä ristiriitaisuuksia. Raijas artikkelissaan ”Lapsuudenkodin vaikutus perheen taloudelliseen päätöksentekoon” kiteyttää, että taloudellisen käyttäytymisen mallit omaan kotiin saadaan lapsuuden kodista. Perheessä lapset ja nuoret havainnoivat

vanhempiensa käyttäytymistä, osallistuvat yhteiseen toimintaan ja vastaanottavat ohjeita. Vanhempien käytännönläheinen kulutusopetus ja kuluttamiseen liittyvät asenteet siirtyvät myöhemmin omaan talouteen ja siinä toimimiseen. Kuitenkin varsinainen taloudellinen tieto opitaan muualta kuin kotoa, sosiaalisesta ympäristöstä. Jatkuvasti muuttuva taloudellinen ympäristö haastaa kuluttajat, myös aikuiset, oppimaan ja päivittämään omia taloudellisia taitojaan. (Raijas 2012, 64–67.)

2.3 Paikallisuuden merkitys nuorten kulutuskulttuuriin

Paikallisuuden merkitystä nuorten elämässä on tutkittu paljon. Nuorten paikallisuutta on tutkittu Suomen sisällä paikkakuntalähtöisesti esimerkiksi paikkakunnalta muuttamisen ja paikan imagon näkökulmasta (Tuhkunen 2007; Jukarinen & Tuhkunen 2004), hyvinvoinnin ja syrjäytymisen näkökulmasta (Karvonen & Rahkonen 2004) ja millainen on nuorten suhde kotipaikkaansa (Ollila 2008; Lähteenmaa 2006). Näiden tutkimusten keskiössä on kaupunki-maaseutu dikotomia, joka tutkimuksen mukaan on luultua vahvemmin vastakkain nuorten mielikuvissa. Maaseutu ja kaupunki näyttävät olevan nuorten mielestä täysin toisistaan erillisiä ja erilaisia kokonaisuuksia (Jukarinen & Tuhkunen 2004, 103).

Jukarisen ja Tuhkusen (2004) tutkimuksen mukaan nuorten mielikuvat kotipaikasta rakentuvat stereotyyppien varaan. Maaseudulla eläminen merkitsee rauhallisuutta, saasteettomuutta, luonnonläheisyyttä ja turvallisuutta, mutta toisaalta tapahtumaköyhyyttä ja rajallisia mahdollisuuksia itsensä toteuttamiseen. Kaupunki taas edustaa nuorille päinvastaista; vilkkautta, vaihtelevuutta ja mahdollisuuksia, mutta myös melua, saasteita ja rikollisuutta. Lisäksi paikallisuutta voidaan tarkastella etelä-pohjoinen tai keskus-periferia asetelmista, joissa ulottuvuuksien eriarvoisuus on nuorten mielikuvissa yhtäläillä voimakkaasti jakautunut. Pohjoisella on nuorten mielikuvissa huono kaiku. Nuori näkee pohjoisen takapajuisena ja epäsuotuisena, toisin kuin etelän kehittyneenä ja tavoiteltavana asuinpaikkana. (Jukarinen & Tuhkunen 2004, 99.)

Lappilaisuus on muutenkin tutkimuksellisesti mielenkiintoinen konteksti. Erkkilän (2005, 14) mukaan sen voidaan ajatella eroavan ”muusta Suomesta” niin kulttuurin, maiseman kuin historian perusteella. Elinolot ovat myös erilaiset. Välimatkat ovat pitkät ja palveluiden ja koulutuksen tarjonta on suppeampaa kuin eteläisessä Suomessa.

Monessa tutkimuksessa (esim. Jukarinen & Tuhkunen 2004; Kjeldgaard & Askegaard 2006; Strand 2007) on tullut esille, kuinka paikkakunnan tarjonnalla on merkitystä nuorten kulutuskulttuuriin. Yksinkertaisesti jo erilaiset ostosmahdollisuudet rajoittavat kuluttamista. Näin ollen tutkimuksellisesti on otettava huomioon se, että asuinpaikasta riippuen nuorilla on erilaisia ”todellisuuksia” ja kokemuksia elettyään määrättyssä paikassa (Paulgaard 2002, 104).

Paikallisuutta voi tarkastella myös globaalista näkökulmasta. Globalisaatio eli maapalloistuminen on ollut yhteiskuntatieteissä kiistelty termi jo muutaman vuosikymmenen ajan. Kulutuksen yhteydessä globalisaatio on kuitenkin suhteellisen uusi ja mielenkiintoinen teema (Heinonen 2009, 1). Kriittisesti globalisaation voi nähdä standardiin pakottavana voimana, jossa monikansalliset yhtiöt arvottavat kansalaisten maailmakatsomusta ja pyyhkivät kulttuurieroja. Toisaalta globalisaation voi nähdä kansainvälisen kaupan ja kulttuurien liikkumisen kautta myös vaurautta ja kansalaisvapauksia lisäävänä mahdollisuutena. Globaalit kulttuurivirtaukset rikastuttavat paikallista kulttuuria eivät pelkästään hallitse. (Moisander, Rokka & Valtonen 2010, 75–77.)

Globalisaation katsotaan vaikuttava selvästi nuorten kulutuskulttuuriin. Mediakulttuurin voidaan katsoa olevan aikamme hallitseva kulttuuri ja tämä näkyy juuri nuorten kulutuskäyttäytymisessä (Heinonen 2007, 36). Varsinkin uuden median ja digitaalisen teknologian välityksellä nuorista muodostavat ”globaalin kylän”, jossa ”macdonaldisoidutaan” globaaleilla tuotemerkeillä (ks. Moisander, Rokka & Valtonen 2010, 80). Tästä näkökulmasta ajateltuna meneillään on universalisoituminen, mikä tarkoittaa elämäntyylien, kulttuuristen symboleiden ja ylikansallisten käyttäytymistapojen yhtenäistymistä (Beck 1999, 93). Hallin (2003, 114) mukaan reaktiona globalisaatiokokemuksiin on alettu kaivautua omien kulttuuristen uskomusten ja arvojen ympärille. Paikallisuuden arvostaminen ja ihannoiti on kasvussa (Ollila 2008, 24) ja paikallisuus on noussut uudella tavalla merkityksellisesti myös globalisaatiokeskusteluissa.

Robertson (1995) on tuonut globalisaatio keskusteluun globalisaation käsitteen. Hänen mukaansa globalisaatio tarkoittaa paikallisuuden näkökulmasta sitä, että globaalit virtaukset saavat aina erityisiä paikallisia ilmenemismuotoja. Globalisaation

vaikutuksesta paikallisuus koostuu lukuisista erilaisista paikallisuuksista. Robertson puhuu globaalin ja lokaalin dialektisesta suhteesta, jossa globaalit virtaukset eivät standardisoi kulttuuria, vaan ennemminkin universalisoivat paikallisuudet. Paikan merkitys ei vähene, vaan saa uusia merkityksiä. (Robertson 1995, 25–28.)

Robertsonin näkemys antaa pohjan globaalin kulutuskulttuurin näkökulmalle (Beck 1999, 101–102). Kulttuurisessa maailmankuvassa kuluttajat nähdään aktiivisessa roolissa maailmantaloudessa eikä passiivisina kapitalismin uhreina. Kuluttajat muokkaavat itse tavaroiden ja tuotemerkkien merkityksiä ja globaalin kulttuurien virtaukset tuovat uutta luovaa kulttuurista vaihdantaa eivätkä yhdenmukaista kulttuureita samanlaisiksi. Huomio käännetään globalisaation vaikutuksien tutkimuksesta kulttuuriin käytäntöihin ja prosesseihin, joita globaaleilla markkinoilla tapahtuu. (Moisander, Rokka & Valtonen 2010, 75–77). Globalisaatio tulee käsitetyksi pienissä, paikallisissa, omassa elämässä ilmenevissä asioissa ja kulttuurisissa symboleissa, jotka ovat luonteelta glokaalisia (Beck 1999, 102).

Kjeldgaardin ja Askegaardin (2006) ovat tutkineet juuri sitä, kuinka globaali ja lokaali kulttuuri yhdistyvät nuorten kulutuksessa. Tutkimuksessa verrattiin nuorten kulutuksen paikallisuutta Tanskassa ja Grönlannissa eri menetelmillä; kuluttaja päiväkirjoilla, valokuvilla ja haastattelemalla. Tutkimuksen analyysissä kiinnitettiin kulttuurintutkimuksen mukaisesti kulutuksen rakenteiden tutkimiseen eikä kulutuksen kokemiseen. Tutkimus osoittaa, että nuorten kulutuskulttuuri on glokaalista; globaalina kohderyhmänä nuoret jäsensivät paikallisesti eroavaisuuksia ja monikansalliset ideologiat saavat paikallisia merkityksiä. Tämän vuoksi haluan paikantaa tutkimukseni nuoret ja myös tutkimukselliset lähtökohdat pohjoissuomalaisiin nuoriin, jotka elävät ja kokevat ja rakentavat merkityksiään juhlasta pohjoisessa ympäristössään.

3 JUHLA KULUTUSKULTTUURIN NÄYTTÄMÖNÄ

Tämän työn toinen laaja teoreettinen kokonaisuus käsittelee juhlan kulttuurisia merkityksiä, erityisesti markkinoinnin kulutuskulttuuritutkimuksen näkökulmasta. Tämän kappaleen tarkoitus on kartoittaa juhlatutkimuksen erityispiirteitä ja tutkimushistoriaa, jonka valossa juhliin perinteisesti liittynyt rituaalisen kuluttamisen painopiste alkaa siirtyä laajempaan kulttuurin tutkimukseen. Laajemmat kulttuuriset näkökulmat kiteytyvät tutkimuksessa yleensä tietyn tutkitun juhlan ympärille, joista tarkemmin olen kuvannut halloween juhlan kulttuurisia merkityksiä (Belk 1993). Toisessa kappaleessa olen teorioinut vanhojentanssi juhlaa performanssin näkökulmasta. Analyysi perustuu Deightonin (1992) ainutlaatuiseen tutkimukseen ja luokitteluun performanssista. Luokittelun tarkoituksena on antaa tutkimuksellisesti mielenkiintoinen näkökulman siitä, kuinka moninainen juhla vanhojentanssit ovat.

3.1 Juhla kulutuskulttuurin tutkimuskohteena

Juhlia ja niiden kulttuurisia merkityksiä on tutkittu paljon, myös markkinoinnin näkökulmasta. Juhla ja siihen liittyvä tutkimuksissa käytetty sanasto on kirjavaa ja tutkijat käyttävät eri määritelmiä juhlista ja rituaaleista tarkoittaen kuitenkin melko samaa asiaa. Esimerkiksi sosiologi Amitai Etzioni (2004) käyttää sanaa juhlapyhä (holidays), jolla hän tarkoittaa erityisiä töistä vapaita päiviä ja erityisiä tapahtuma- tai juhlapäiviä. Hänen määritelmänsä juhlapyhistä sisältyy myös rituaalit, jotka hän erottaa toisistaan vain tietyissä tilanteissa. Etzioni määrittelee juhlapyhien ja rituaalien olevan tietyin väliajoin toistuvia tapahtumia, joiden tarkoituksena on vahvistaa yhteisön jäsenten välisiä siteitä (Etzioni 2004, 6-7.) Tässä näkemyksessä juhlat ja rituaalit tarkoittavat käytännössä samaa asiaa.

Toisesta näkökulmasta rituaalit merkitsevät selvästi enemmän, kuin pelkästään perhesiteitä vahvistavaa toimintaa. Kuluttajakäyttäytymisen tutkijat Arnould, Price & Zinkhan (2004) avaavat koko kulutuskulttuurin käsitettä rituaalien kautta. Heidän mukaansa rituaalit ovat toistuvia käyttäytymismalleja, joiden avulla käyttäytyään oikealla tavalla sosiaalisissa tilanteissa, kuten häissä. He kuvaavat rituaaleiksi lähes kaikkea kuluttajien käyttäytymistä joulun juhlimisesta tuotteiden kuluttamiseen. Tuotteen kuluttamiseen liittyvä ”kulutusrituaali” antaa kuluttamiselle tietyn sosiaalisen

merkityksen, jota ilman kuluttaminen ei saisi samaa merkitystä. (Arnould et al. 2004, 93–94.) Arnouldin et al. näkemys nojaa Rookin (1985, 252) määritelmään rituaalisesta kulutuksesta (ritualistic consumption), jonka hän kuvaa olevan tuotteiden, palveluiden ja kokemusten kuluttamista tavalla, johon liittyy ilmaiseva, draamallinen, symbolinen, muodollinen tai intensiivinen muoto tietyn aikajakson kontekstissa. Rookin näkemys rituaalisesta kuluttamisesta on yleisesti lähtökohtana kulttuurisissa kulutustutkimuksissa juhlasta, joissa juhlat jäsennetään erityisesti siihen liittyvien rituaalien kautta.

Juhlaan liittyvissä tutkimuksissa rituaalit ovat kulttuurin ja kuluttamisen leikkauspisteessä. Näin on esimerkiksi kulutuskulttuurin tutkijoista nimekkäimmän tutkijan Russell W. Belkin tutkimuksissa. Belk, Wallendorf ja Sherry alkoivat tutkia rituaalisen kuluttamisen merkityksiä jo 1989 kulutuskulttuurin uraa uurtavassa tutkimuksessaan *The Sacred and Profane in Consumer Behavior: Theodicy on the Odyssey*. Tutkimus avasi uuden ja monipuolisen näkemyksen symboliseen kuluttamiseen. Symbolisen kuluttamisen kautta, joka usein on rituaalin omaista, asioille annetaan kulttuurisia arvoja, joita tutkijat metaforana vertaavat pyhään ja epäpyhään nykyajan kulutuskulttuurissa. Belk on jatkanut symbolisen ja rituaalisen kuluttamisen tutkimusta erityisesti kulutusta lahjojen antamisen (Belk & Coon 1993), juhlien kulttuurisia merkitysten kautta (Belk 1993) ja kuinka identiteetti rakentuu rituaalissa kulutuksen kautta (Belk & Bonsu 2003). Rituaalit ovat keskiössä myös muiden kulutuskulttuuritutkijoiden tutkimuksissa.

Koska rituaalit ovat avain asemassa symbolisen kuluttamisen ymmärtämisessä (Ustuner, Ger & Holt 2000, 209) ovat erityisesti siirtymäriitteinä pidettävien juhlien rituaalit kiinnostaneet tutkijoita kulutuskulttuurin ymmärtämisessä. Siirtymäriittinä pidetään usein juhlaa tai tapahtumaa, jossa identiteetti ja sosiaalinen status muuttuvat jossakin seremoniassa tai tapahtumassa kuten syntymä, kuolema tai häät. (Van Gennep 1960 via Houston 1999, 542). Lähtökohtana on saada rituaalisen kulutuksen kautta tietoa niistä kulttuurisista arvoista, jotka muodostavat vaikeasti määriteltävän kulttuuri-käsitteen ytimen (Houston 1999, 542; Arnould et al. 2004, 106). Perinteisesti näitä sekä yksilölle että yhteisölle tärkeitä rituaaleja on tutkittu tapahtumien kautta kuten turkkilaisissa henna-rituaaleissa kuluttamista (Ustuner et al. 2000) tai äidiksi tulemiseen liittyvissä kulutusrituaaleissa Japanissa (Houston 1999). Toisaalta siirtymäriiteiksi on katsottu myös uusia kulutustapahtumia, kuten perinteiset amerikkalaiset vauvakutsut ja niissä

kuluttaminen siirtymäriittinä äitiyteen (Fisher & Gainer 1993) tai plastiikkakirurgiaan kuluttaminen henkilökohtaisena siirtymäriittinä uuteen elämään (Schouten 1991).

Myös vanhojentanssit mielletään eräänlaiseksi siirtymäriitiksi, jossa lukion kakkosluokkalaiset saavat uuden statussymbolin koulun vanhimpina. Kuten johdannossa esitin, juhlan perinteinen merkitys ainakin yleisessä keskustelussa on muuttunut ja juhlasta on tullut nuorille kiinnostava muiden, kuin status symbolin muutoksen vuoksi. Vaikka rituaalinen kulutus on aikaisemman tutkimuksen valossa tärkeässä roolissa tutkittaessa kulutuskulttuuria ja antaa keinon ”tarttua kulttuuri-määritelmän ytimeen”, ei tämän tutkimuksen tarkoitus toteutuisi tutkimalla pelkästään juhlaan liittyviä kulutusrituaaleja. Tämän tutkimuksen konstruktivistinen ja diskurssianalyttinen tutkimusote lähestyy juhlatutkimuksen kenttää uudella tavalla.

Tämän työn tarkoituksena on tarkastella nuorten kulutuskulttuuria laajempänä kokonaisuutena. Vaikka tarkastelen nuorten kulutuskulttuuria juhlassa kuluttamisen kautta, tieteellisen lähestymismallin mukaisesti katson kulttuurin rakentuvan niissä keskusteluissa, joita siitä käydään (ks. kappale 1.2) enkä ennalta määrättyssä kehikossa, kuten rituaalisessa kulutuksessa. Rituaalit symbolisen kuluttamisen keskiössä aikaisemmin esitetyn Rookin määritelmän (1985) mukaan, pohjautuvat psykoanalyttiseen käsitykseen kuluttajan kokemista henkilökohtaisista merkityksistä (Ustuner et al. 2000, 209), joita tässä työssä ei ole tarkoitus tutkia. Kuitenkin nämä tutkimukset rituaalisesta kuluttamisesta juhlassa antavat tärkeää tietoa kulutuskulttuurista ja antavat tietoa juhlista ja niiden merkityksistä kulutuskulttuuriin. Erityisesti ne tutkimukset, joissa on tutkittu vuosittain toistuvia juhlia kuvaavat juhlien kulttuurisia merkityksiä laajemmin, kuin henkilökohtaisiin siirtymäriitteihin liittyvä tutkimus.

Vuosittain toistuvista koko yhteiskuntaa koskevista juhlista eniten markkinoinnin kulttuurisesta näkökulmasta on tutkittu joulua (ks. esim. Belk & Bryce 1993, Fisher & Arnold 1990, McKechnie & Tynan 2006, Clarke 2007). Joulun erityisen kiinnostava juhla, koska siihen liittyy monia erityisiä kulttuurisia merkityksiä, kuten materialistisia ja hedonistisia arvoja sekä toisaalta rakkautta, anteliaisuutta ja hyväntekeväisyyttä. (Fisher & Arnold 1990, 333). Paljon on tutkittu myös perinteisiä amerikkalaisia juhlia ja

näiden juhlien kulttuurisia merkityksiä, kuten ystävänpäivää (Close & Zinkhan 2006), kiitospäivää (Wallendorf & Arnould 1991) ja halloweenia (Belk 1993).

Belk (1993, 508–515) on tutkinut amerikkalaista halloween juhlaa tarkoituksenaan saada lisää tietoa kuluttajien käyttäytymisestä. Tutkimus on tehty käyttämällä useita laadullisia menetelmiä, kuten syvähaastatteluja, kirjallisuus analyysiä ja osallistuvaa ja tarkkailevaa havainnointia. Tutkimuksen tavoitteita ei määritelty ennen tutkimuksen aloittamista tarkemmin, vaan Belkin et al. (1989) aikaisemman tutkimuksen hengessä tutkimus laajeni yksittäisestä lasten karkkien kuluttamisen tarkkailusta laajempaan koko yhteisöä koskevaan sosiaalisen rituaalin tutkimiseen.

Halloweenilla on myös yhteisiä piirteitä vanhojentanssien kanssa, joten on mielenkiintoista verrata näiden juhlien merkityksiä ja lähtöasetelmaa ennen varsinaisia tutkimustuloksia. Yhteistä halloween ja vanhojentansseille on, että kumpikaan juhla ei ole perinteinen perhejuhla. Vanhojentansseissa juhlivat nuoret kouluyhteisön kanssa ja halloween juhlassa perinteisesti juhlivat lapset, jotka halloween teemaan pukeutuneena lähtevät perheen luota pois juhlimaan ja keräämään lahjoja naapureilta. Belkin tutkimuksessa kuitenkin selvisi, että perinteinen lasten naamiaisjuhla on nykyisin merkityksellinen juhla myös aikuisille, jotka juhlivat halloweenia karnevaalimaisesti aikuisten kesken.

Yhteistä vanhojentansseille ja halloweenille on myös juhlaan pukeutuminen. Halloween juhlaan kuuluu oleellisena osana pukeutuminen naamiaisasuun. Vaikka vanhojentansseihin pukeutumista ei ainakaan tänä päivänä voi kuvata varsinaisesti naamioitumiseksi, pukeutuminen on kuitenkin vanhahtavaa ja tietyn normin mukaisesti nuoret pukeutuvat arjesta poiketen. Belkin tutkimuksessa halloween naamioituminen yleensä korosti omaa sukupuolta ja sama piirre on havaittavissa myös vanhojentansseissa. Halloween asut miehillä ovat yleensä maskuliinisia hirviöitä tai sankareita ja naisilla vastaavasti noitien tai muiden naisellisten asuja. Myös vanhojentansseissa omaa sukupuolta korostetaan pukeutumisella ja huolellisella laittautumisella. Naamioituminen halloween juhlaan antaa Belkin mukaan lapsille mahdollisuuden hallita pelkoja ja kokeilla eri identiteettiä ja aikuisille tilaisuuden käyttäytyä toisin kuin yleensä on sovelias ja vapautua yhteisöllisistä jännitteistä (vrt. Etzioni 2004, 11).

Aikuisten halloweenin juhlimiseen liittyy vahvasti myös alkoholin juominen ja yleensä karnevaaleihin liittyvä käyttäytyminen, kuten leikkisyys, kepposten teko ja tabujen rikkominen. Belkin mukaan yhdessä naamioituminen vapauttaa olemaan rohkea ja kokeilemaan eri identiteettejä. (Belk 1993, 508–515.) Belkin tutkimuksen pohjalta voisi olettaa, että myös vanhojentansseissa pukeutuneet oppilaat vapautuisivat perinteisestä kouluyhteisön roolista ja käyttäytyisivät vapaammin tabujakin rikkoen. Toisaalta vanhojentansseihin liittyy paljon piirteitä, joita halloween juhlassa ei ole, kuten esitys.

3.2 Vanhojentanssit performanssina

Deighton (1992) on tuonut markkinointiin performanssin käsitteen, jonka hän määrittelee monipuolisesti kuvaamaan niin eri palvelutapahtumia kuin juhla- ja esiintymistilanteitakin. Hänen perimmäinen ajatus on lähellä tämän tutkimuksen kulttuurista näkökulmaa kulutukseen, jonka nähdään olevan aktiivista sosiaalisten merkitysten tuottamista. Huomioin Deightonin tutkimuksen tulkinnassa sen, että tutkimus on tehty kulutuskulttuurin varhaisessa vaiheessa. Tutkimuksen kulttuuriset näkökulmat ovat kuitenkin selvästi esillä, kuten myös kulttuurisen näkemyksen kytkeminen silloiseen ”valtavirta markkinointitutkimukseen” ja siinä erityisesti merkittävimpään koulukuntaan, palveluiden markkinointiin. Näin ollen tulkitseen tutkimuksesta erityisesti sen kulttuurisesta näkökulmasta.

Deighton määrittelee performanssin olevan jotakin, mikä nostaa esille kulutuksen kokemuksellisen puolen. Hänen mukaansa kuluttamisen tärkein objekti ei ole tuote, vaan performanssi. Vaikka tuote ostetaan, performanssin kautta tuote kuitenkin varsinaisesti kulutetaan. Hänen lähtökohtansa markkinointiin ja kuluttamiseen on, ettei markkinointi ilmene vain objekteissa, kuten tuotteessa, vaan se ilmenee myös tapahtumissa (Deighton 1992, 362–372.)

Deightonin mukaan Performanssin käsitettä voidaan käyttää monessa eri merkityksessä ja toiminnassa. Kuluttajalähtöisesti ajateltuna kuluttajat voivat esiintyä tuotteiden kanssa ostamalla symbolisia tuotteita, joita esitetään muille tai tuotteet esittävät kuluttajalle. Esimerkiksi auto voi esittää kuluttajan uskottavuutta. Performanssi voi olla myös ”kuluttava” esitys, jota mennään katsomaan esiintymislavalta kuten sirkus,

konsertti tai luento. Myös vanhojentanssit kuuluvat tähän perusmääritelmään. Vanhojentansseissa yleisö ei osallistu performanssiin, kuten häissä tai hautajaisissa eikä yleisöltä vaadita erityistä aktiivista roolia performanssiin. Lisäksi (Deighton 1992, 362.)

Lähtökohtaisesti Deighton jakaa performanssin käsitteen eri luokkiin myös siinä tapahtuvan aktiivisen ja tietoisien toiminnan mukaan. Vanhojentanssit kuuluvat selkeästi performanssi käsitteen tarinalliseen luokkaan, jossa toimija ei pelkästään yritä tehdä vaikutusta käyttäen tiettyjä kulttuurisia merkityksiä, vaan vanhojentansseissa toiminta on yleisön ja esittäjän puolelta laskelmoitua. Tarinallisessa performanssissa (dramatistic performance) yleisö tietää tullessaan tarkkailemaan performanssia ja esityksen tekijät ovat haluavat antaa tietyn vaikutelman, esityksen. Yleisö näkee toiminnan kulttuurisena kommunikointina ja antaa esitykselle omia merkityksiä. Samalla kun yleisö antaa arvostusta esitykselle miettien myös performanssin motiiveja ja tarkoitusta. (Deighton 1992, 362–364.)

Deighton jatkaa tarinallisen performanssin tyypittelyä laajemmassa mittakaavassa sen perusteella, mikä on tapahtuman tarkoitus ja millainen on kuluttajan rooli tapahtumassa. Nämä selvennyvät tarkastelemalla tarkemmin, millainen performanssi on kyseessä. Tämän tutkimuksen kannalta on mielenkiintoista, että Deightonin mukaan vanhojentanssit ovat juhlan sijaan speaktaakkeli, jota hän nimittää laajemmalla käsitteellä showperformanssiksi. Deighton erittelee juhlan ja speaktaakkelin eroja tarkkailija-osallistujia sekä todellisuus-fantasia ulottuvuuksien kautta. Speaktaakkelille tunnusomaista yleisön edessä oleminen, jolloin yleisöltä odotetaan vain vähäistä osallistumista ja näin myös yleisön ja esiintyjien välinen vuorovaikutus on vähäistä. Eroa showperformanssiin tehdään myös todellisuus- fantasia ulottuvuuksilla. Juhla tapahtuu tässä ja nyt, joten siinä on myös riskinsä, toisin kuin fantasiaan pohjautuvassa speaktaakkelissa. Showperformanssissa tarkoitus on luoda keinotekoista esitystä ja rituaalista ennustettavuutta. (Deighton 1992, 366–367.) Näin on selvästi myös vanhojentansseissa. Yleisölle esitetään lavalla keinotekoista eli harjoiteltuja vanhoja tansseja teemaan pukeutuen, esityksen kulku on yleisön ennustettavissa, eikä yleisöltä odoteta juurikaan vuorovaikutusta.

Vaikka performanssin määrittelyssä toisaalta korostetaan yleisön näkemystä ja kokemuksia, toimii performanssin käsite myös toisinpäin: Deightonin mukaan

performanssin objekti voi myös olla aktiivinen ja kuluttaja passiivinen. Performanssi kulutuksessa on erotettavissa aktiivinen kuluttaja (kuluttajalähtöinen esitys) ja passiivinen kuluttaja (tuottajalähtöinen esitys). (Deighton 1992, 371.) Tämä näkökulma sopii hyvin speaktaakkelin määritelmään. Vanhojentanssit järjestetään tapahtuman itsensä eikä katsojien vuoksi, kuten kuluttajalähtöisessä esityksessä. Deighton avaa markkinoinnin kirjallisuudessa ainutlaatuisella tavalla vanhojentansseihin liittyvää esityksellistä puolta, performanssia. Vanhojentanssit ovat kiinnostava ja ainutlaatuinen juhla monesta eri näkökulmasta.

4 TUTKIMUKSEN METODI, AINEISTON KERUU JA ANALYYSI

Tässä kappaleessa esittelen tutkimuksen diskurssianalyttisen tutkimusmetodin ja perustelen tutkimuksen menetelmällisiä painotuksia ja sovelluksia. Diskurssianalyysin päättely on seurannut Arja Jokisen, Kirsi Juhilan ja Eero Suonisen (1993; 1999) viitoittamaa diskurssianalyysin kenttää. Lisäksi Mia Heikkilän (2004) pro gradu tutkimus nuorten naisten kehopäiväkirjoista on ohjannut analyysini polkuja. Alakappaleissa esittelen tutkimuksen analyysin kehittymistä ja aineistonkeruumenetelmänä käytetyn ryhmäkesustelun ja varsinaisen tutkimuksen kulun. Viimeiseksi kappaleessa arvioin tutkimuksen reliabiliteettia ja valideettia diskurssianalyysin näkökulmasta ja kuvaan tutkimuksen eettisiä ratkaisuja.

4.1 Diskurssianalyttinen tutkimusmetodi ja lähestyminen aineistoon

Tutkimuksen tarkoituksena on saada lisää tietoa nuorten kulutuskulttuurista vanhojentanssien viitekehysessä. Diskurssianalyysimetodin tarjoaa keinon päästä käsiksi siihen, millaista sosiaalista todellisuutta (kulutuskulttuuria) nuoret juhlasta tuottavat. Diskurssianalyttistä tutkimusmetodia hyödyntämällä tutkimus vastaa kysymykseen, millainen nuorten kulutuskulttuuri on vanhojentanssijuhlissa ja miten näitä merkityksiä tuotetaan. Diskurssianalyysi ei pelkästään ole menetelmä tai analyysin työkalu, vaan enneminkin moninainen ja kokonaisvaltainen metodinen lähestyminen niin yksittäiseen tutkimukseen kuin laajemmin tutkimuksellinen lähestyminen tieteen muodostamiseen.

Jokinen, Juhila ja Suoninen (1993, 9) tiivistävät diskurssianalyysin oleva kielenkäytön ja muun merkitysvälitteisen toiminnan tutkimusta, jossa kielenkäyttö ei pelkästään kuvaa maailmaa. Kielenkäyttö myös merkityksellistää eli konstruoi puhumamme kohteet ja samalla järjestää ja rakentaa sekä uusintaa ja muuntaa todellisuuttamme (Jokinen, Juhila & Suoninen 1993, 18). Tiivistettynä sosiaalisesti konstruktionismiksi nimitetään näkökulmaa, jossa kielen käyttöä ei analysoida vain todellisuuden kuvana tai todellisuuden rakentamisena tarkoituksena saada faktan kaltaista tietoa. Kielenkäyttö ei ole silta todellisuuteen, vaan itsessään osa todellisuutta. (Jokinen et al. 1993, 9.) Tämän tutkimuksen keskeinen teoreettismetodologinen viitekehys nojaa vahvasti konstruktivistiseen näkemykseen maailmasta niin diskurssianalyysin kuin kulttuurisen kulutustutkimuksen osalta (kappale 1.2).

Diskurssianalyysi sallii hyvin erilaisia ja menetelmällisiä painotuksia ja sovelluksia, riippuen tutkimusongelmasta ja -asetelmasta sekä tutkijan valinnoista ja päättelypoluista (Jokinen et al. 1993, 18). Tämän vuoksi on tärkeää jälleen määritellä tarkasti tässä työssä käyttämäni ratkaisut ja niiden teoreettiset perusteet sekä samalla paikantaa tämä tutkimus diskurssianalyttiselle tutkimuskentälle. Tutkimukseni tarkoitus on tutkia, millainen nuorten kulutuskulttuuri on vanhojentansseissa ja miten se ilmenee. Tätä lähtökohtaa vastaa suunnata tutkimus kielenkäytön vaihtelevuuden analysointiin. Keskusteluissa vanhojentansseista nuoret rakentavat vaihtelevaa, moniäänistä ja ristiriitaista todellisuutta ja diskurssianalyysin mukaisesti kiinnitän analyysissä huomion Suonisen (1997, 66) sanoin ”tähän jännitteiseen rikkauteen”.

Kielenkäytön vaihtelevuutta analysoimalla kysyn aineistolta, *millaisia* merkityssysteemejä on identifioitavissa pohjoissuomalaisten nuorten kulutuskulttuurista vanhojentansseja koskevista keskusteluista. Ja siihen liittyen, *miten* näitä merkityssysteemeitä tehdään ymmärrettäväksi vanhojentansseissa ja millaisia seurauksia tällä on (vrt. Suoninen 1997, 91.) Tutkimuksen tarkoituksena on siis analysoida niin erilaisia merkityksiä kuin merkityksen tuottamisen tapoja, joita Jokinen ja Juhila (1999, 75) kuvaavat toiminnallisen identiteetin identifioimiseksi.

Tutkimuksen empiirinen fokus on siinä, miten nuoret rakentavat toimijuuttaan juhlassa. Tämän toimijuuksien rakentumisen analysoinnin seurauksena identifioin erilaisia merkityssysteemeitä ja millaisia seurauksia näillä on. Tarkennan näitä tutkimuksellisia määritelmiä ja perusteluita edelleen seuraavassa luvussa. Haluan korostaa, että nämä määritelmät ja tutkimukselliset ratkaisut syntyivät lopulta aineistolähtöisesti, kuten diskurssianalyysin lähtökohtana usein on. Analyysin suuntautumista erityisesti kielenkäytön vaihtelevuuteen ja toimijuuden rakentumiseen olen päätenyt aineiston pohjalta. Aineistoa seuraamalla tutkimukseni on asemoitunut tietynlaiseksi ja seuraa tiettyjä diskurssianalyttisiä tutkimustraditioita ja määritelmiä.

Diskurssianalyysissa on kaksi tutkimusperinnettä; makrotasoista ranskalaista Foucault vaikutteista kriittistä tutkimusotetta ja mikrotasoista brittiläiseen sosiologiaan pohjautuvaa tutkimusotetta. Foucault vaikutteinen kriittinen tutkimusote on kiinnostunut laajojen yhteiskuntia ja kulttuuria muovaavan tiedon ja vallan muodostumisen historiasta,

kun taas mikrotasoinen Englannissa ja Pohjoismaissa kehittynyt diskurssianalyysin suunta on kiinnostunut sosiaalisen todellisuuden moninaisuudesta ja toiminnan vaihtelevuudesta (Koskinen, Alasuutari & Peltonen 2005, 207–211; Jokinen et al. 1993, 11). Tutkimuskentällä nämä tutkimusperinteet kuitenkin liikkuvat päällekkäin ja erilaiset painotukset riippuvat tradition lisäksi myös tutkijasta ja tutkimuksen tarkoituksesta.

Keskeisiä diskurssianalyysin asiantuntijoita Suomessa ovat tutkijat Arja Jokinen, Kirsi Juhila ja Eero Suoninen, jotka yhdistävät diskurssianalyysin eri suuntauksia aktualisoimalla tutkimuksissaan sekä merkityssysteemien moninaisuuden etsimisen että vallan ja ideologioiden laajemman historiallisen ja kulttuurisen tarkastelun. Tässä tutkimuksessa tukeudun Jokisen, Juhilan ja Suonisen käsitykseen ja ohjeistukseen diskurssianalyttisestä tutkimuksesta niin teorian kuin käytännön osalta. Seuraamalla kumpaakin diskurssianalyysin tutkimusperinnettä pääsen mielenkiintoisella tavalla yhdistämään nuorten kulutuskulttuurin moninaisuuden rakentumista sekä tarkastelemaan niiden laajempia kulttuurisia merkityksiä (vrt. Heikkilä 2004). Jokinen, Juhila ja Suoninen (1993) nojaavat omissa näkemyksissään vahvasti muun muassa Jonathan Potterin, Margaret Wetherellin, Michel Foucault'n ja Norman Faircloughin kirjallisuuteen. Tärkeimpänä tutkimuksellisenä esimerkkinä ja diskurssianalyysin polun oppaana tässä tutkimuksessa on ollut Mia Heikkilän (2004) diskurssianalyttinen pro gradu -tutkielma nuorten naisten kehopäiväkirjoista.

Diskurssianalyttisen tutkimuksen kentällä tutkimukseni orientaatio on analyttisessä diskurssianalyysissä, koska tutkimukseni lähtökohta on olla mahdollisimman avoin aineistolle ja sieltä löytyville jäsenyksille. Tutkimuksen tavoitteena on sosiaalisen todellisuuden yksityiskohtainen erittely ilman etukäteen tehtyjä oletuksia hegemonisista diskursseista tai joidenkin suhteiden olemassaolosta, kuten kriittisesti suuntautuneessa diskurssianalyysissä. Lisäksi tutkimuksessani on vahva responsiivinen vuorovaikutuksellisuus eli aineisto on luonteeltaan vuorovaikutteista yhdessä rakentuvaa sosiaalista todellisuutta, ei tietylle yleisölle suunnattua retorista vakuuttelua. Yksilöiden sijaan tutkimuksen kohteena on yhteinen vuorovaikutusprosessi. (Jokinen & Juhila 1999, 77–87.)

Tarkemmin määriteltynä Suonisen (1999, 19) mukaan ”diskurssianalyysi on kielenkäytön ja muun merkitysvälitteisen toiminnan tutkimusta, jossa analysoidaan

yksityiskohtaisesti sitä, miten sosiaalista todellisuutta tuotetaan erilaisissa sosiaalisissa käytännöissä”. Diskurssianalyysin avulla ei etsitä abstrakteja merkitysmaailmoja tai ”puhtaan vuorovaikutuksen” analyysiä kuten esimerkiksi keskusteluanalyysissä etsitään, vaan tarkoituksena on analysoida kielellisiä toimintoja tai selontekoja maailmasta, joita annetaan vuorovaikutustilanteessa (Jokinen 1999, 43). Diskurssianalyysin kiinnostus ei kohdistu kielenkäyttäjiin pelkkinä ”informantteina”, vaan siihen, miten toimijat tekevät asioita ymmärrettäväksi. Tarkastellen kielenkäyttöä ennenkaikkea toimintana. Kielenkäytön tutkiminen ei myöskään tarkoita pelkkää kuvausta, vaan se on monimutkaisempaa selontekoa siitä, miten ihmiset tekevät ymmärrettäväksi omaa itseään ja maailmaa. Nämä selonteot pitävät yllä kulttuurisia rakenteita niitä noudattamalla tai niistä poiketen, tuottaen monenlaisia aineellisia tai symbolisia seurauksia. (Suoninen 1999, 18–22.)

Diskurssianalyysin lähtökohtaoletuksiin kuuluu kielen käytön todellisuutta rakentavan ja seurauksia tuottavan luonteen lisäksi useiden rinnakkaisten ja keskenään kilpailevien merkityssysteemien olemassaolo ja toimijoiden kiinnittyminen näihin merkityssysteemeihin (Jokinen et al. 1993, 17–18). Tällä tutkijat tarkoittavat sitä, että sosiaalinen todellisuus hahmottuu moninaisena useiden rinnakkaisten ja päällekkäisten merkitysten kenttänä ja puhutaankin merkityssysteemien kirjosta (Jokinen et al. 1993, 24). Tässä tutkimuksessa nuorten kulutuskulttuuriin liittyy monia eri rinnakkaisia ja päällekkäisiä merkityksiä, kuten esimerkiksi nautintoon ja yhteisöllisyyteen liittyviä merkityksiä. Merkitykset perustuvat myös keskinäiselle erottumiselle ja kilpailulle, kuten tässä tutkimuksessa meidän koulu ja muiden koulu tai ystävät ja viholliset. Myös hierarkkiseksi ymmärrettävät dikotomiat jäsentävät sosiaalista todellisuuttamme. Tässä tutkimuksessa esimerkiksi hyvän ja huonon kuluttajan tai nauttivan ja kärsivän juhlijan dikotomiat jäsentävät nuorten kulutuskulttuuria juhlassa ja ovat selvästi hierarkkisia suhteessa toisiinsa.

Vaikka merkityssysteemien kirjo on laaja, niiden muodostumiseen liittyy tiettyjä lainalaisuuksia, joiden mukaan diskurssianalyysin keskeiset käsitteet diskurssit, tulkintarepertuaarit ja diskurssin käyttäjät muodostuvat. Diskurssianalyysin kentällä käsitteiden käyttö on kirjavaa riippuen tutkimuksesta, joten määrittelen seuraavaksi, miten tässä tutkimuksessa tulkiten nuorten sosiaalista todellisuutta näiden käsitteiden kautta. Tutkijoiden mukaan diskurssianalyysissä erilaisia merkityssysteemejä voidaan

kutsua diskursseiksi tai tulkintarepertuaareiksi. Sisällöllisesti diskurssin käsite sopii paremmin tutkimuksiin, joissa painopiste on ilmiöiden historiallisuuden ja valtasuhteiden tarkastelussa ja tulkintarepertuaarin käsite tutkimuksiin, joissa käsitellään arkisen kielen käytön vaihtelevuutta. (Jokinen et al. 1993, 26–27.)

Wetherell ja Potter (1992, 90) tulkitsevat tulkintarepertuaarin olevan väline pureutua diskurssin sisältöön jäsentäen sen sisältöä. Tämän tulkinnan perusteella nimitän aineistostani löytyviä merkityssysteemejä pääosin tulkintarepertuaareiksi. Diskursseiksi nimitän kolmea tulkintarepertuaareja laajempia merkityssysteemiä korostaakseni niiden historiallisuutta ja institutionalisoitumista ja kulttuurista vahvuutta (vrt. Jokinen & Juhila 1999, 71; Heikkilä 2004, 32).

Diskurssianalyysissa toimijat kiinnittyvät merkityssysteemeihin eli diskursseihin tai tulkintarepertuaareihin minän rakentumisen prosesseissa. Näistä prosesseista voidaan käyttää nimitystä identiteetti, subjektipositio tai diskurssin käyttäjä tutkimuksesta riippuen. Nämä kuvaavat erilaisia toiminnan ulottuvuuksia, joita toimija diskurssissa rakentaa itsestään ja muista. (Jokinen et al. 1993, 37–38.) Identiteetin käsite on väljä yläkäsite, jonka voi nähdä merkityssysteemin osana. Position käsite korostaa puolestaan merkityssysteemin valtaa määrittää toimijalle tietty positio (Jokinen & Juhila 1999, 68). Subjektiposition käsite sopii tilanteisiin, joissa analysoidaan toiminnan rajoituksia ja sitä, kuinka toimijat lukitsevat itsensä tiettyyn positioon. Diskurssin käyttäjän käsite puolestaan kuvaa käsitteen toiminnallisempaa puolta ja toimija voi määritellä itseään ja puhua kokemuksistaan erilaisilla, keskenään jopa ristiriitaisillakin tavoilla. (Jokinen et al. 1993, 37–40.)

Tutkimukseni nuoret selvästi määrittelivät positionsa erilaisiksi samassakin diskurssissa lukkiutumatta vain yhteen positioon. Nuori saattoi tuottaa itseään poikkeavien positioden kautta työtä yksin ja yhdessä tekeväksi ja työtä karttavaksi toimijaksi. Kuitenkin diskurssin käyttäjän käsite ei mielestäni kuvaa osuvasti sitä toiminnallisuutta, jolla keskusteluissa tuotetaan eri merkityssysteemeille sisältöä. Näin ollen päädyin käyttämään toimijaulottuvuuksia analysoidessani käsitettä diskurssin toimijuus, joka kuvaa samalla myös tutkimuksen empiiristä fokusta.

Yksi diskurssianalyysin tärkeä tunnusomainen piirre on huomioida tulkinnassa sosiaalisen toiminnan kontekstisidonnaisuus eli tutkimuksen tapahtumatilanteen moniulotteisuus. Tämä korostaa diskurssianalyysin piirrettä tunnistaa vuorovaikutuksellisuus aineiston kanssa eikä sitä pyritä häivyttämään, kuten esimerkiksi laboratoriotutkimuksissa. Toimintaa tarkastellaan tietyssä ajassa ja paikassa tapahtuvaksi tutkimukseksi, johon myös tulkinta pyritään suhteuttamaan. Keskeistä merkitysten muotoutumisessa on vuorovaikutuskonteksti, kuten puheenaiheiden rajaukset, kannanotot ja keskustelijoiden väliset suhteet. (Jokinen et al. 1993, 29–32.) Suonisen (1999, 27) mukaan odotukset kuulijasta saattavat olla olennaisin tiettyjen merkitysvalintojen vaikuttaja. Tähän seikkaan olen analyysin aikana kiinnittänyt erityistä huomiota. Tutkimuksen aikana olen itse osallistunut aineiston tuottamiseen keskustelemalla ryhmän kanssa ja ollut näin myös vahvasti osa vuorovaikutusprosessia. Samalla olen ollut myös ulkopuolisena kuuntelevan tutkijan roolissa, joka myös on vaikuttanut tiettyjen merkitysten tuottamisen tapoihin, kuten tiettyjen itsestään selvyyksien kertomiseen.

Laajemmin kontekstisidonnaisuus tarkoittaa myös kulttuurisen kontekstin tunnistamista, jolloin merkityksellistämisen tavat paikantuvat aina kunkin aikakauden diskursiiviseen ilmastoon, laajempiin kulttuuriin merkityksiin, merkityksellistämisen tapoihin ja kielellisiin käytäntöihin (Jokinen & Juhila 1999, 56). Tilanteisuuden ja kulttuurisuuden välisen jännitteisen suhteen voi Jokisen ja Juhilan (1999, 57) mukaan ratkaista sulkeistamalla kulttuurisuus analyysivaiheessa ja palata siihen johtopäätöksissä. Näin olen tehnyt myös tämän tutkimuksen osalta. Teoreettisessa viitekehyksessä olen yleisesti tarkastellut kulttuurisen kulutustutkimuksen näkökulmasta nuorten kuluttamiseen ja juhlaan liittyviä tutkimuksia pohjoisen suomen kontekstissa, mutta analyysivaiheessa olen ollut mahdollisimman avoin tutkimusaineistosta nouseville merkityssysteemeille.

Analyysin muodostuttua olen yhdistänyt tutkimuksen tulokset laajempaan kulttuuriseen kontekstiin teoreettista viitekehystä hyödyntäen sekä tulosten pohjalta tietämystä edelleen laajentaen. Kokonaan kulttuurin sulkeistaminen analyysivaiheessa on kuitenkin mahdotonta, koska analyysia ohjaa lopulta aina tutkijan resurssit tulkita aineistoa omien kulttuuristen tapojen, tietojen ja stereotyyppien kautta (Jokinen et al. 1993, 32). Näin ollen diskurssianalyysin tekeminen vaatii tutkijalta erityistä refleksiivisyyttä kääntää huomio omaan toimintaansa ja tuottamiinsa konstruktioihin (Juhila 1999, 230). Tässä

onnistumista kuvaan tarkemmin tutkimuksen luotettavuuden arviointia käsittelevässä kappaleessa 4.4.

Kulttuurisen kontekstin ja tilanteisuuden luonteeseen sisältyy Juhilan (1999, 160) mukaan ajatus yksittäisen puhetilanteen paikantumisesta keskustelutilanteen ulkopuolelle laajempaan kulttuuriseen kontekstiin. Yksi tilanne ja koko laaja kulttuurinen konteksti ovat vastavuoroisessa suhteessa, jossa niitä uusinnetaan, koetellaan ja muovataan uudelleen (Jokinen & Juhila 1999, 66). Tässä tutkimuksessa tarkoituksena on tehdä näkyväksi ne kielelliset prosessit, joissa laajemmat kulttuuriset merkitykset tulevat eläviksi. Näin ollen on perusteltua, että tarkkaan tilanteeseen sidotulla aineistolla vanhojentansseista voin ylittää yksittäisen puhetilanteen ja liittää tutkimuksen osaksi laajempaa nuoriin ja juhlintaan liittyvää kulutuskulttuuritutkimusta.

Koska diskurssianalyysin ydintä on kielen käytön seurauksia tuottava luonne, on tärkeää huomioida analyysiä tehdessä, etteivät diskurssit pelkästään kuvaa asioita, vaan diskurssit myös tekevät jotakin luoden todellisuutta (Jokinen et al. 1993, 4.) Diskurssianalyttisessä tutkimuksessa näitä päätelmiä seurauksista nimitetään ideologisiksi seurauksiksi. Ne eivät välttämättä ole sellaisenaan läsnä analysoitavassa aineistossa, vaan ne ovat spekulatiivisen päättelyn tuloksia. Kielen käytön luonteeseen kuuluu, että sillä voi olla pienen mittakaavan tilannekohtaisia funktioita, jotka aktualisoituvat vuorovaikutussuhteessa ja myös yksittäiset tilanteet ylittäviä ideologisia seurauksia, jotka liittyvät diskurssien ja vallan väliseen suhteeseen. Ideologiset seuraukset voivat olla luonteeltaan myös ristiriitaisia, joita analyysin tehtävänä on jäljittää (Jokinen et al. 1993, 43–45.) Myös diskurssien sisällä olevilla subjektipositioilla (tässä tutkimuksessa diskurssin toimijuuksilla) voi olla ideologisia seurauksia (Suoninen 1993, 73). Tässä tutkimuksessa nuorten kulutuskulttuuri vanhojentanssin kontekstissa muodostuu monipuolisten ja keskenään ristiriitaisten merkitysten kentäksi diskurssien, tulkintarepertuaarien ja niihin liittyvien toimijuuksien osalta. Näitä olen analysoinut varsinaisissa tuloksissa, mutta vielä laajemmin johtopäätösten kappaleessa 8.

Tässä tutkimuksessa tutkin analyttisen diskurssianalyysin keinoin, millaisia merkityksiä eli tulkintarepertuaareja nuoret vanhojentansseista rakentavat ja miten nuoret tekevät näitä merkityksiä ymmärrettäväksi eli millaisia toimijuuksia he keskusteluissaan näille tulkintarepertuaareille rakentavat. Yhdistän osin selvästi

toisistaan erottuvat, yhdistyvät ja ristiriitaiset tulkintarepertuaarit laajemmiksi kulttuurisiksi kokonaisuuksiksi, joita nimitän diskursseiksi. Diskurssit yhdistän analyysin lopuksi osaksi laajempaa kulttuurista kontekstia tarkastelemalla ja pääättelemällä näiden tuotettujen merkitysten ja toimijuuksien ideologisia seurauksia. Kappaleessa 4.3. kuvaan tarkemmin analyysiprosessin etenemistä.

4.2 Ryhmäkeskustelu tutkimusmenetelmänä

Tutkimuksen aineistonkeruumenetelmäksi valitsin ryhmäkeskustelun, koska sen avulla katson saavani parhaiten kerättyä sitä kulutuskulttuurista puhetta ja kieltä, joka diskurssianalyysimenetelmän avulla ilmentää nuorten sosiaalista todellisuutta ja josta tutkimukseni tarkoitus on saada lisää tietoa. Valtonen (2005, 223) määrittelee ryhmäkeskustelun tiedonkeruumenetelmänä olevan järjestetty keskustelutilaisuus, johon on kutsuttu joukko ihmisiä keskustelemaan tietyistä aiheista fokusoiduksi, mutta kuitenkin vapaamuotoisesti.

Barbourin ja Kitzinger (1999) mukaan ryhmäkeskustelu on ihanteellinen menetelmä, kun halutaan tutkia ihmisten kokemuksia, mielipiteitä, toiveita ja huolenaiheita. Keskustelussa osallistujat itse tuottavat omat kysymyksensä ja konseptinsa, jota he jakavat omilla termeillään ja sanastollaan. Ryhmäkeskusteluille on luonteenomaista se, että keskustelut tuovat esille kulttuurisesti yhteisesti jaettuja merkityksiä. Tutkimuksen aineistoksi ei siten saada tarkasti harkittua tietoa aiheesta, vaan yhdessä sovittuja päätelmiä. Ryhmäkeskusteluiden avulla voidaan esimerkiksi tutkia miten erilainen tietämys, ideat, tarinat ja itsensä ilmaisukainot ilmaistaan tietyssä kulttuurisessa kontekstissa (Barbour & Kitzinger 1999, 4-5.)

Ryhmäkeskustelussa oleellisinta on ryhmänvetäjän johdolla luoda osallistujien välistä vuorovaikutusta ja yhteisöllistä toimintaa, jolloin ryhmän keskinäinen vuorovaikutus luo itse aineiston (Barbour & Kitzinger 1999, 4). Puchta ja Potter (2004, 8) lisäävät, että tutkija ennemminkin tuottaa tietoa yhdessä muiden ryhmäläisten kanssa, kuin erityisesti pelkästään keräisi sitä. Valtosen (2005, 223–224) mukaan ryhmäkeskustelumetodi eroaakin perinteisestä ryhmähaastattelusta, jossa ryhmän vetäjä haastattelee tietoa keräten jokaista ryhmäläistä vuorollaan ilman osallistujien välistä vuorovaikutusta. Näin ollen ryhmäkeskusteluun osallistuvat ja tutkimuksen kohteena olevat nuoret eivät jää

tutkimuksessa pelkiksi tutkimusobjekteiksi vaan ”tutkimuskohteet” ovat aktiivisia ja moniulotteisia sosiaalisia subjekteja, jotka itse aktiivisesti osallistuvat tutkimukseen (vrt. Laukkanen 2007, 18).

Koska ryhmän aktiivinen osallistuminen keskusteluun on tärkeää, korostuu myös ryhmänvetäjän haastava rooli tämän vuorovaikutuksen aikaansaamiseksi. Ryhmänvetäjän on luotava otollinen ja rohkaiseva ilmapiiri ryhmäläisten väliselle keskustelulle, johon ei kuitenkaan itse aktiivisesti osallistu. Ryhmänvetäjän rooliin kuuluu myös keskustelutilaisuuden ehtojen luominen, kuten puheenvuorojen jakaminen tarvittaessa, keskustelun sujuvuuden valvominen ja aiheessa pysyminen. Ryhmänvetäjä tarjoilee tutkimuksen kohteena olevia teemoja ryhmäläisten keskusteltavaksi ja kommentoitavaksi. Tämä voi tapahtua suorien kysymysten tai erilaisten virikemateriaalien kautta, joiden avulla ryhmänvetäjä voi helpottaa osallistujien välistä vuorovaikutusta ja dialogia, ryhmittää keskustelua ja tuoda siihen vaihtelua (Valtonen 2005, 223–238).

Virikemateriaalina voidaan käyttää monia keinoja ja tässä tutkimuksessa käytin virikemateriaalina itse ottamani valokuvia tanssiesityksestä. Lisäksi luin keskustelun virittämiseksi otteita kolmesta vanhojentansseihin liittyvästä blogi-kirjoituksista. Valtosen (2005, 235) mukaan keskustelun sisällön kannalta tärkeitä ovat ryhmänvetäjän esittämät avoimet kysymykset, jotka ilmaisevat sen, mistä keskustelijoiden odotetaan keskustelevan. Usein kysymykset ovat luonteeltaan sellaisia, että ne herättävät kertomaan kertomuksia tai kokemuksia liittyen tiettyyn tapahtumaan. Ryhmäkeskustelumenetelmä ikään kuin tuottaa yhden suuren tarinan tai kokemuksen, jota ryhmäläiset omilla kokemuksillaan jatkavat ja täydentävät. (Valtonen 2005, 235.) Tässä tutkimuksessa ryhmäkeskusteluja jäsensivät alustava kysymysrunko (Liite 1) eri teemoista, jotka virittivät keskustelijoita keskustelemaan tietyistä aiheista vanhojentansseihin liittyen.

Moisanderin ja Valtosen (2006, 73) mukaan ryhmäkeskusteluita analysoidessa on otettava huomioon, että on kyse ryhmästä ja yhteisesti jaetuista ajatuksista. Tämä vaikuttaa erityisesti siihen, että toisaalta jotkin keskustelun aiheet ovat itsestään selviä, mutta välttämättä henkilökohtaisista tai kulttuurissa tabuista aiheista ei puhuta lainkaan muiden kuullen. Tämä ei kuitenkaan nouse tässä tutkimuksessa ongelmaksi.

Kulttuurisen tutkimuksen kohteena eivät ole yksilön henkilökohtaiset mielipiteet vaan laajempi kulttuurinen kokonaisuus eikä tutkimustuloksiin vaikuta negatiivisesti ryhmäpaineen vuoksi sanomatta jääneet ajatukset ja mielipiteet (Moisander & Valtonen 2006, 73.)

Ryhmäkeskusteluiden luonteeseen liittyy oleellisesti näiden itsestäänselvyyksien ja hiljaisuuksien tulkinta. Ryhmäkeskusteluiden yhteydessä käytetäänkin käsitettä ”sensitiiviset hetket”, jotka antavat hedelmällisen tilaisuuden tarkastella ja analysoida, mitkä aiheet nousevat vaikeiksi käsitellä ja tekevät keskustelusta hankalaa. Aina keskusteluissa ei näitä hetkiä kuitenkaan synny, mutta etukäteen on hyvä varautua siihen että omalla ohjauksella tutkija antaa mahdollisuuden ja tulkinnan myös hiljaisuudelle. (Kitsinger & Farquhar 1999, 156; Valtonen 2005, 240)

Toisaalta kulttuurisen analyysin kannalta on tärkeää myös se, että ryhmäkeskusteluissa osallistujilla on mahdollisuus nostaa esille itselleen tärkeitä ja merkityksellisiä asioita ilman, että niistä erikseen kysytään tai ne olisivat varsinaisesti pääpuheenaihe. Ryhmäkeskustelut voivat myös näyttää ne aiheet ja kulttuuriset toimintamallit, jotka ovat kyseenalaistuneet tai vaativat neuvottelua. (Moisander & Valtonen 2006, 75.) Tämä vaatii ryhmänvetäjältä herkkyyttä ja taitoa olla luonteva ja välttää opettajan tai tutkijan roolia antamalla tarkkoja toimintaohjeita. Tämä edesauttaa mahdollisimman spontaanin ja rennon keskusteluilmapiirin muodostumista eikä puheesta tule tarkkaan harkittua ja laskelmoitua. Kulttuurintutkimuksellisesti ryhmäkeskusteluiden ei tarvitse olla juuri tietynlaisia onnistuakseen, koska tarkkoja ohjeita tiedon tuottamiselle ei ole olemassa. (Puchta & Potter 2004, 38–39.)

Ryhmäkeskusteluiden määrä vaihtelee tutkimuksen tarkoituksesta riippuen kolmesta keskustelusta jopa viiteenkymmeneen. Tutkimuksen lähtökohdan lisäksi keskustelujen määrään vaikuttaa se, kuinka laajan joukon erilaisia keskustelijoita halutaan, etsitäänkö tilastollista luotettavuutta, millaista strategiaa ryhmien kokoamiseksi käytetään sekä aika- ja raharesurssit (Barbour & Kitzinger 1999, 7.) Tämän tutkimuksen aineistomääräksi valitsin kolme keskusteluryhmää, joiden katson riittävän vastaamaan tutkimuksen tarkoitusta eli siihen, miten kulutuskulttuuri ilmenee nuorten keskusteluissa vanhojentansseista. Suuremman joukon haastattelemisen ei parantaisi tutkimuksen luotettavuutta, koska tarkoituksena ei ole saavuttaa tilastollista luotettavuutta aineiston

laajuudella, vaan tutkimuksen luotettavuuden mittarina käytetään muita välineitä (ks. kappale 4.4).

Tässä tutkimuksessa demografisia tekijöitä on melko vähän, koska tutkimuksen kohde on jo melko tiukasti rajattu. Tutkimuskohteena ovat lukion kakkosluokkalaiset vanhojentansseihin osallistuvat nuoret. Sukupuolen mukaan olen jakanut ryhmät kahteen tyttöjen ryhmään ja yhteen poikien ryhmään, koska yleisesti poikia osallistuu vähemmän vanhojentansseihin, kuin tyttöjä. Jaolla ei ole tarkoitus verrata ryhmiä keskenään, vaan saada erilaisia näkökulmia aiheeseen ja rikastuttaa kulttuurista puhetta (vrt. Valtonen 2004, 18). Ryhmien kokoamisen strategiana olisin voinut kerätä aineistoon myös ne, jotka eivät osallistuneet vanhojentansseihin ja saanut siten erilaisen näkökulman aiheeseen. Päädyin kuitenkin rajaamaan ei-osallistujat tutkimuksesta, koska se ei lopulta vastaisi tutkimuksen tarkoitusta.

Keskustelijoiden määrä ryhmässä vaihtelee suuresti riippuen tutkimuksen tarkoituksesta. Barbourin ja Kitzingerin (1999, 8) mukaan perinteisessä markkinointitutkimuksessa keskustelijoiden määrä vaihtelee 8-12 keskustelijaan, mutta tämä on tutkijoiden mukaan liian suuri osallistujamäärä yhteiskunnallisiin tutkimusongelmiin, joissa ihanteellinen ryhmäkoko olisi 5-6 osallistujaa. Jopa kolme osallistujaa riittäisi jossain tutkimuksissa. Tämän tutkimuksen lähtökohtana oli saada 6 keskustelijaa jokaiseen kolmeen ryhmään. Valmistauduin etukäteen peruuntumisiin ja sovin jokaiseen ryhmään kaksi ja yhteen kolme lisähenkilöä. Lopulta ensimmäisessä tyttöjen keskusteluryhmässä oli kuusi osallistujaa, joista kaksi joutui keskeyttämään keskustelun tunnin jälkeen ja jatkoimme viimeisen puoli tuntia neljän osallistujan kanssa. Toiseen tyttöjen ryhmään osallistui kuusi keskustelijaa ja poikien ryhmään halusi osallistua jokainen sovittu tapaaminen, joten ryhmässä keskusteli yhdeksän henkilöä.

4.3 Tutkimuksen kulku ja aineiston analyysi

Tämän tutkimuksen kohteena olleet vanhojentanssit juhlittiin perjantaina 13.2.2010 viikolla 6 ja ryhmäkeskustelut järjestettiin jo seuraavalla viikolla 7, jolloin tapahtuma oli vielä tuoreessa muistissa ja kokemuksia luokkatovereiden kesken haluttiin aktiivisesti ja innokkaasti jakaa. Ennen aineiston keräämistä pyysin tutkimusluvan koulutoimenjohtajalta ja koulun rehtorilta (Liite 2). Sen jälkeen pyysin koulun kansliasta lukion kakkosluokkalaisten luokanvalvojien yhteystietoja, koska ajattelin muodostaa ryhmät ja kertoa tutkimuksestani oppituntien alussa. Viidestä opettajasta vain yksi vastasi sähköpostiini, jonka jälkeen päätin itse etsiä keskustelijat välitunnin aikana oppitunteja ja opettajia häiritsemättä. Tutkimuslupa mukanani sain kolmen välitunnin aikana tarvittavan määrän halukkaita osallistujia, joiden kanssa keskustelimme tarkemmin tutkimuksestani, keskustelujen kulusta sekä tutkimuksen eettisistä ratkaisuksista, kuten tutkittavan tunnistettavuuden suojasta ja keskustelujen luottamuksellisuudesta.

Ennen keskusteluiden alkua lähetin sähköpostilla kaikille osallistujille vielä muistutuksen yhteisestä keskustelutilaisuudesta ja pyysin jokaista lähettämään jonkin tärkeän kuvan päivästä ja kertomaan ennakkoon vapaamuotoisesti muutamalla sanalla odotuksista ja ajatuksista juhlaan liittyen. Tarkoituksena oli käyttää keskustelun virikemateriaalina näitä itse otettuja kuvia ja odotusten kertominen puolestaan tekisi meitä henkilöinä tutummiksi ja virittäisi keskustelua helpommin. Noin puolet vastasi olevansa tulossa, kolme kertoi lyhyesti odotuksistaan eikä kukaan lähettänyt kuvaa. Päädyin käyttämään virikemateriaalina itse juhlasta ottamiani kuvia.

Ryhmäkeskustelut järjestettiin koulupäivän jälkeen koulun tiloissa, jonne olin varannut rennon keskustelutunnelman luomiseksi kahvia, pullaa, virvokkeita ja naposteltavaa. Keskusteluiden tunnelma oli mielestäni erittäin onnistunut, koska juhlasta keskusteltiin vapautuneesti ja spontaanisti ja esille nousi arkojakin aiheita, kuten sukupuolen määräytyminen pukeutumalla ja alkoholin käyttö jatkoilla. Keskustelu oli vilkasta ja poukkoilevaa etenkin tyttöjen ryhmissä. Poikien ryhmäkokoa tai se, että juhlasta oli jo muutama päivä kulunut (keskustelutilaisuus oli juhlien jälkeisenä keskiviikkona) vaikutti ehkä siihen, että keskustelu ei ollut yhtä vilkasta ja vaati enemmän johdattelua ja

kysymyksiä minulta ryhmänvetäjänä. Nauhoitin keskustelut mp3-nauhurille sekä varalta myös perinteiselle kasettinauhurille. Olin luvannut haastateltaville, että keskustelut kestävät noin puolitoista tuntia ja kummassakin tyttöjen keskusteluryhmässä näin tapahtui. Suuremmassa yhdeksän keskustelijan poikien ryhmässä sen sijaan keskustelua riitti vain tunnin ajaksi. Yhteensä nauhoitettua keskustelumateriaalia kertyi noin neljä ja puoli tuntia.

Aineiston keräämisen jälkeen aloitin puheen litteroinnin tekstiksi, joka oli pitkä prosessi, koska keskustelu oli vilkasta ja usein puheenvuorot olivat päällekkäisiä. Ryhmäkeskusteluiden litteroinnin jälkeen luin tekstejä läpi ja kuuntelin vielä kaksi kertaa nauhoitetut keskustelut. Aineistosta nousi selvästi esille erilaisia aihealueita, joista tein ensimmäisen alustavan analyysin. Esille nousseet aiheet hahmottuivat pian teemoiksi oikeanlaisesta kulutuksesta, tanssijuhlalta nauttimisen ja hauskanpitämisen keskusteluihin sekä yhteisöllisyyteen liittyviin teemoihin. Lisäksi äidin vahva rooli kiinnitti mielenkiinnon heti analyysin alusta alkaen. Tässä vaiheessa analyysia alustavat päättelypolut olivat syntyneet.

Alustavan analyysin jälkeen aloin tarkastella aineistoa diskurssianalyysin keinoin. Kiinnitin huomiota ristiriitaisuuksiin, joita keskustelussa ilmeni. Esimerkiksi nuoret keskustelivat paljon mahdollisista virheistä ja mokista, jotka periaatteessa voisivat pilata juhlan, mutta jotka tehtiin kuitenkin vähäpätöisiksi. Ristiriitojen lisäksi aloin kiinnittää huomiota mistä ja miten asioista keskustellaan. Huomasin keskustelun luonteen olevan perustelevaa. Nuoret perustelivat kulutusvalintojaan ja neuvottelivat sopivista rahamääristä sekä perustelivat, miksi juhlatunnelma oli ollut niin hyvä. Tämä ohjasi analyysia aluksi tarkastelemaan puheesta erilaisia faktuaalistamisstrategioita, joilla keskustelijat tuottivat puheesta yhdenlaista oikeaa totuutta (vrt. Juhila 1993, 152–153).

Kuitenkaan tämän tyyppinen analyysi ei tuntunut tähän aineistoon sopivalta ja vastaavan tutkimuksen kysymyksen asetteluun. Tutkimuksen lähtökohtana oli tarkastella, millaisia merkityksiä nuoret keskusteluissa kulutuskulttuuristaan tuottavat ei sitä, miten tai millaisilla kielellisillä keinoilla näitä merkityksiä tuotetaan (ks. Jokinen & Juhila 1999, 66). Tämän jälkeen suuntasin analyysin painopisteen erilaisten merkitysten löytämiseksi. Pohjana tälle prosessille olivat alustavassa analyysissä hahmotetut teemat. Analyysiprosessissa ei voi seurata tiettyjä sääntöjä, vaan tutkijan on seurattava

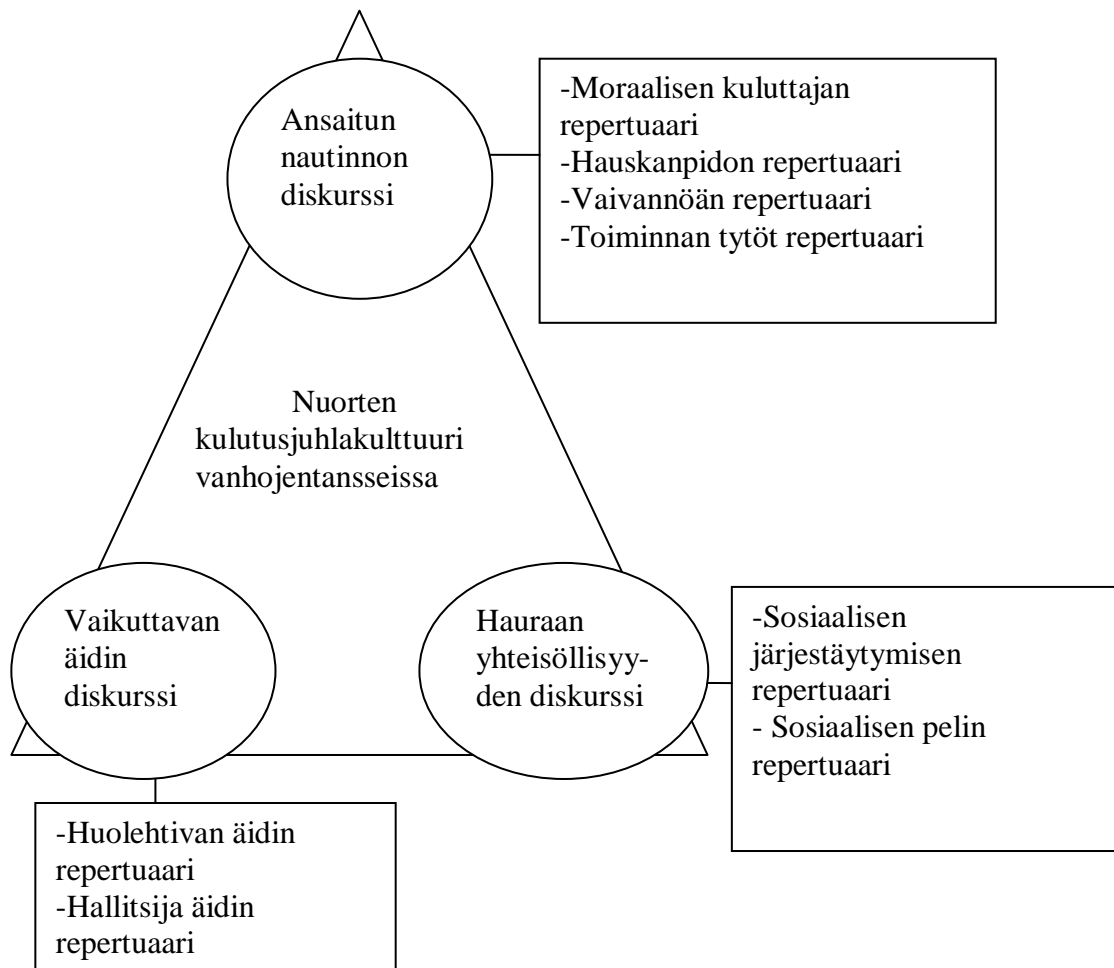
aavistuksiaan ja alustavia tulkintarepertuaareja, joita on vain muokattava uudelleen ja uudelleen (Wetherell & Potter 1988, 177 suomennos Heikkilä 2004, 39–40).

Pitkän pohdinnan ja aineiston pilkkomisen jälkeen tulkitsin aineiston koostuvan erilaisista tulkintarepertuaareista, jotka aktualisoituivat puheessa erilaisina toimijuuksina. Nämä toimijuudet ilmentävät tarkasti juuri sitä, miten nuoret tuottavat merkityksiä puheessaan ja miten ja millä perusteella olen tämän puheen tietyksi toimijuudeksi analysoinut. Näissä toimijuuksissa, kuten subjektipositioissa yleensä tiivistyvät minuuden rakentumisen prosessit, jotka voivat realisoitua ja rakentua monenlaisissa toiminnallisissa positioissa. (vrt. Juhila 1993, 39; Jokinen, Juhila & Suoninen 1993, 38). Myös tässä tutkimuksessa toimijuudet, joita nuoret keskusteluissaan muodostavat ovat ristiriitaisia ja näin ollen luovat jännitteitä niin repertuaarin kuin diskurssinkin sisällä. Tämä ristiriidan ja moninaisuuden kirjo on kuitenkin yksi diskurssianalyysin kiinnostuksen kohteesta ja hedelmällisen analyysin lähde (Jokinen, Juhila & Suoninen 1993, 38).

Toimijuudet ja niiden muodostamat tulkintarepertuaarit ovat siis olleet tämän työn empiirinen fokus. Kuitenkin tulkintarepertuaareissa esiintyi runsaasti sellaisia kohtia, jotka olivat edelleen tulkittavissa laajempien merkityssysteemeiden osaksi. Näin analyysin aikana tulkintarepertuaarit yhdistyivät vielä laajemmiksi diskursseiksi, jotka olen nimennyt *ansaitun nautinnon diskurssiksi*, *hauraan yhteisöllisyyden diskurssiksi* ja *vaikuttavan äidin diskurssiksi*. Aineiston jakaminen kolmeen laajempaan diskurssiin on olennaista, koska niiden sisäiset jännitteiset repertuaarit erottuvat keskusteluista selkeästi ja jako selventää myös diskurssien välistä suhdetta toisiinsa sekä niiden laajempaa kulttuurisia merkityksiä. Diskurssien ja repertuaarien välillä on myös selvästi eri hierarkioita; toisista puhutaan enemmän, toisista vähemmän ja joistain asioista vaietaan kokonaan. Diskurssien välisissä suhteissa on aina valtaa, jolloin toiset diskurssit tai repertuaarit tulevat luonnollisiksi tai kyseenalaistamattomiksi ja tukahduttavat muita diskursseja (Suoninen 1993, 77). Tutkimuksen tarkoitus ei ole diskurssien valtasuhteiden analysointi, mutta olen kuvannut aineistosta valtaa saavia toimijuuksia ja diskursseja tutkimuksen tulosten rikastuttamiseksi.

Kolme laajempaa diskurssia muodostuvat pienemmistä tulkintarepertuaareista. Ansaitun nautinnon diskurssin olen tulkinnut sisältävän *moraalisen kuluttajan repertuaarin*,

kaikenvoittavan hauskanpidon repertuaarin, vaivannöön repertuaari ja toiminnan tytöt repertuaarin.. Hauraan yhteisöllisyyden diskurssi sisältää sosiaalisen järjestäytymisen repertuaarin ja sosiaalisen pelin repertuaarin. Vaikuttavan äidin diskurssi muodostuu kahdesta tulkintarepertuaarista, joista toinen on huolehtija äidin repertuaari ja toinen hallitsijaäidin repertuaari. Oheinen kuvio 1 keskeisistä tutkimustuloksista kuvaa selvästi nuorten tuottamien merkitysten kenttää vanhojentansseissa.

Kuvio 1. Keskeiset tutkimustulokset.

Aineiston analyysiä ohjasi keskusteluiden funktion tiedostaminen. Keskusteluiden tarkoituksena oli selvittää minulle tutkijana, miten ainutlaatuisen ja mahtavan juhlan nuoret olivat juuri kokeneet. Tämän tiedostaminen on tutkimuksen onnistumisen kannalta tärkeää, koska se antaa mahdollisuuden reflektoida omaa analyysia merkityssysteemien rajauksesta suhteessa toimijan näkökulmaan ja analysoida tätä yleistä tasoa syvemmin (Suoninen 1997, 71). Analyysin avaimena ja merkityssysteemien rajaamisena on siten ollut ikään kuin taustakysymys siitä, miten ja miksi nuoret

korostivat juhlan positiivisia merkityksiä, vaikka juhla ei keskusteluiden pohjalta ollut pelkkää ruusuilla tanssimista.

Diskurssien välinen ristiriita luo tutkimustulosten analyysille hedelmällisen lisän, jota tuon esille analyysin lopuksi. Ansaitun nautinnon diskurssi on ristiriitaisessa suhteessa hauraan yhteisöllisyyden ja vaikuttava äiti diskurssin kanssa. Juhlan nautintoon ja sen hegemonia asemaan vaikuttavat oleellisesti hauraan yhteisöllisyyden ja vaikuttavan äidin diskurssit. Juhlan ansaittu nautinto voi vaarantua tai vähentyä riippuen hauraasta yhteisöllisyyden tai äidin teoista ja päätöksistä. Keskusteluissa nämä ristiriitaiset diskurssit sekä taistelevat että liittoutuvat luoden juhlan kulutuskulttuurista nautinnon, yhteisöllisyyden ja äidin roolin merkityskentän.

Olen analyysin lopuksi lisäksi pohtinut, mitä ja miten diskurssit ja niiden alaisuuteen kuuluvat tulkintarepertuaarit ja toimijuudet tuottavat todellisuutta nuorten kulutuskulttuurista juhlan kontekstissa. Yhteenveto kappaleessa 8 esittelen, millainen vaikutus (ideologiset seuraukset) diskursseilla nuorten ja juhlan kulutuskulttuuriin laajemmin on. Juhlan (1999, 160) mukaan yhdelläkin diskurssianalyttisellä tutkimuksella on mahdollisuus ylittää yksittäisen puhetilanteen rajat ja suhteuttaa se laajempaan kulttuuriseen kontekstiin rakentamalla yhteyden keskustelujen ja kulttuurisen virran välille, kuten tämän analyysin pohjalta olen tehnyt.

Aineiston ristiriitaisuuksien ja samassakin keskustelussa vaihtelevien toimijuuksien seuraamisen vuoksi olen numeroinut jokaisen aineistoesimerkin, jotta niihin palaaminen ja viittaaminen tutkimustulosten yhteydessä olisi mahdollisimman sujuvaa ja helposti seurattavaa. Lisäksi olen merkinnyt jokaiseen aineistoesimerkkiin, mistä ryhmästä on kyse. Tämä antaa lukijalle mahdollisuuden seurata mahdollisimman tarkasti analyysin kulkua. Keskusteluissa käytetyt puheenvuorot olen nimennyt merkinnällä K, jonka olen numeroinut esimerkkikohtaisesti puheenvuorojärjestyksestä seuraten tarkoituksena erottaa keskustelijat puheenvuoroista. Tulosten analysoimisen kannalta tämä ei olisi ollut tarpeen, mutta katson esimerkkien lukemisen olevan mielenkiintoisempaa, kun lukija voi seurata keskusteluista tuleeko mukaan uusi keskustelija vai käydäänkö keskustelu kahden henkilön välillä. Pelkkää numeroimatonta K merkintää käytän silloin, kun en tiedä kuka keskustelijoista kommentoi. Nämä ovat yleensä lyhyitä kommentteja kesken

keskustelun. Kolme pistettä .... tarkoittaa puhujan käyttämiä taukoja. M merkintä tarkoittaa ryhmänvetäjän eli moderaattorin puheenvuoroja.

Aineistoesimerkkejä olen käyttänyt paljon, koska se antaa lukijalle mahdollisuuden muodostaa myös oma tulkinta aineistosta ja analysoimistani diskursseista ja tekee näkyväksi aineistolähtöisen analyysitavan. Diskurssianalyttisen tutkimuksen luonteeseen kuuluu monet henkilökohtaiset valinnat ja ratkaisut, kuten kappaleessa 4.1. esittelin. Korostan vielä, että tutkijana olen nojannut vahvasti aineistoon löytäen analyysin vihjeet sieltä ja lukien aineistoa tietyllä tavalla, oman tutkimuksellisten tulkintaresurssien ja kulttuurisen tietämykseni ohjaamana. Näin ajateltuna aineisto ei puhu tutkijalle, vaan tutkija puhuttaa aineistoaan valitsemansa lähestymistavan ohjaamana (Juhila 1999, 213).

4.4 Tutkimuksen luotettavuuden arviointi ja eettiset kysymykset

Diskurssianalyttisessä tutkimuksessa on tärkeää ymmärtää omaa toimintaansa sosiaalisen todellisuuden tuottajana ja olla reflektiivinen (Juhila & Suoninen 1999, 251). Omat tutkimukselliset lähtökohdat ja valinnat läpi tutkimuksen, niin teoreettisen viitekehyksen rakentaminen, aineiston kerääminen, aineistoon osallistuminen kuin aineiston analysointikin ovat olleet tutkijan valintoja, jotka olen avoimesti kuvannut. Näiden valintojen näkyväksi kirjoittaminen on tärkeää niin tutkimuseettisesti kuin tulosten arvioinnin kannalta ja tuo tutkimukselle vakuuttavuutta (Juhila & Suoninen 1999, 251). Tutkimustulokset ovat siten vain yksi mahdollinen totuus nuorten kulutuskulttuurista.

Tutkimuksen tekemisen keskeisin toimija on tutkija, jolla voidaan katsoa olevan monta erilaista positiota, jotka ovat samanlaisia kuin tutkittavilla (Juhila 1999, 201). Tässä tutkimuksessa pyrin ottamaan positiot huomioon mahdollisimman monesta eri näkökulmasta, jolloin myös tutkimuksen onnistumisen ja eettisyyden arviointi paranee. Juhilan mukaan tulkitsijan position roolit kiteytyvät diskurssianalyysissa tiedon keräämisen vaiheessa, analysointivaiheessa, dialogissa muiden tutkijoiden kanssa ja myös suhteessa tietylle yleisölle (Juhila 1999, 202). Tässä tutkimuksessa olen avoimesti kertonut omaa aktiivista suhdetta ryhmäkeskusteluihin osallistujana. Kuitenkin olen pyrkinyt olla ohjaamatta keskusteluja liikaa tiettyyn suuntaan. Omat huomiot ja

kommentit keskustelun aikana väistämättä muokkasivat keskustelut tietynlaisiksi. Analyysini tarkoituksena ole ollut erottaa omaa roolia muiden keskustelijoiden roolista, vaan analysoida kokonaisuutta. Analysointi vaiheessa en ole yrittänyt piilottaa omaa tutkijanroolia kokonaisuudesta.

Dialogi muiden tutkijoiden kanssa on ollut läpinäkyvää koko tutkimuksen ajan. Markkinoinnin kulttuurisena kulutustutkijana tutkimukseni analyysin näkökulma näkyy myös tutkimuksen tuloksissa. Olen tutkinut, katsonut ja selvittänyt tutkittavaa kohdetta nimenomaan taloustieteiden ja kulttuurisen kulutustutkimuksen kautta. Kasvatustieteiden tai sukupuolitutkimuksen näkökulmasta tulos voisi olla erilainen. Tämän vuoksi runsaat aineistoesimerkit antavat myös lukijalle itselleen mahdollisuuden tulkita aineistoa ja arvioida analyysipolkua. Diskurssianalyysiin liittyy monesti ajatus siitä, että tutkimuksessa on tarkoitus sanoa paljon vähästä aineistosta. Tämän tutkimuksen haasteena oli laaja aineisto, joka toisaalta toi hyvin esille nuorten kulutuskulttuurin moninaisuuden vanhojentansseissa, mutta toisaalta laajasta aineistosta ei voinut analysoida kaikkea. Analyysi ei ole kaikenkattava, vaan puhutin aineistoa tietyn näkökulman ja viitekehyksen kautta.

Pietilän (2010, 216–217) mukaan ryhmäkeskusteluiden analysointi on onnistunutta, kun tutkija onnistuu kuvata prosessia, jolla ryhmä päättyy lopputulokseen erilaisista neuvotteluista. Olen pyrkinyt kuvaamaan mahdollisimman tarkasti ryhmien muodostumista ja neuvotteluiden prosesseja. Valtosen (2004, 14) mukaan ryhmäkeskustelu menetelmän luonteeseen kuuluu, että ryhmäläiset alkavat tuottaa yhteistä kulttuurista puhetta niistä yhteisistä kokemuksista ja asioista, jotka ryhmäläisiä yhdistävät. Myös tältä osin katson onnistuneeni hyvin. Koska tutkimukseni aihe oli rajattu yhteen juhlaan ja tutkimukseen osallistujat olivat tuttuja ja jopa ystäviä keskenään, keskusteluista muodostui erittäin rikkaita ja onnistuin erinomaisesti keräämään aineiston, jolla parhaalla mahdollisella tavalla saan lisää tietoa nuorten kulutuskulttuurista.

Virikemateriaalina minulla oli käytössä kuvia vanhojentansseista, nettikeskusteluista otteita ja alustavia kysymyksiä ryhmille. Jokaisessa ryhmässä en käyttänyt virikkeitä samalla tavalla, toisinaan keskustelu oli niin runsasta ja lähti etenemään ennen kuin materiaali katsottiin kokonaan tai yhdessä ryhmässä keskustelijat kuuntelivat hiljaa kaikki esittämäni virikkeet ja aloittivat vasta sitten keskustelun. Ryhmät olivat siis

sisällöllisesti erilaisia. Tämä ei kuitenkaan vähennä tutkimuksen luotettavuutta, koska tarkoitus oli nimenomaan saada nuorten keskusteluista moninaisia ja erilaisia todellisuuksia.

Ryhmäkeskusteluita pitäessä huomasin ottavani tai minulle tuotettiin ryhmässä ulkopuolisen tutkijan rooli, jolle selitettiin perusteellisesti yksityiskohtia juhlasta ja kaikkeen siihen liittyvästä toiminnasta. Toisaalta tämä oli aineiston kannalta antoisaa, koska silloin myös ne tärkeät itsestään selvyudet nousivat keskustelun aiheeksi, kuten teema, kuka saa osallistua juhlaan. Toisaalta olisin voinut ryhmien edetessä ohjata keskustelua syvällisemmälle tasolle kysymällä tarkentavia kysymyksiä, esimerkiksi minkä vuoksi oli tärkeää, ketkä pääsivät osallistumaan juhlaan. Näin en kuitenkaan toiminut, mikä saattoi vähentää syvällisempää ymmärrystä nuorten keskusteluista, mutta toisaalta vähensi keskustelun ohjaamista tiettyyn suuntaan.

Tutkijana olen toiminut eettisten periaatteiden mukaisesti, noudattaen tutkijan eettisiä sääntöjä, normeja, arvoja ja hyveitä. Tutkimuksen eettiset perusvaatimukset Pietarisen (2002, 58–69) mukaan ovat tässä työssä toteutuneet. Tutkimuksessa tuotettu tieto on luotettavaa informaatiota, joka on perusteltu kriittisesti niin tutkimuksessa käytettyjen teorioiden kuin menetelmien osalta. Tulosten julkaisemisessa on käytetty hyvää tieteellistä käytäntöä ja etiikkaa, kuten huolellisuutta ja tarkkuutta, muiden tutkijoiden työn huomioon ottaen ja tulokset on esitetty oikeassa valossa avoimuutta kunnioittaen. Lisäksi Pietarinen korostaa tutkijan eettistä ja sosiaalista vastuuta tutkimustulosten käyttämiseen siten, että tutkimuksesta ei esitetä harhaanjohtavia ”paloja”, vaan omaan tutkimusalaan kehitetään laaja näkemys tieteellisen tiedon vaikutuksista.

Erityisiä tutkimuseettisiä kysymyksiä tässä tutkimuksessa ovat kulttuurin ja nuorten tutkiminen. Suojasen (1996, 57) mukaan tutkijan luoma kuva tutkimuskohteesta on erityisen pulmallinen silloin, kun tutkitaan oman kulttuurin nykyisyyttä. Silloin tutkittavaan kohteeseen on vaikea saada perspektiiviä ja oman kulttuurin tutkija helposti olettaa asioita eikä pysty näkemään ”metsää puilta”. Itsekin pohjoissuomalaisena lukion käyneenä, vanhojentanssit tanssineena, samassa yhteiskunnallisessa ja historiallisessa tilanteessa elävänä, jaan heidän kanssaan melko samanlaisen merkitysten maailman. Toisaalta minun kolmekymppisen perheellisen työssäkäyvän maailma on erilainen, kuin kotona asuvan lukiolaisen nuoren. Kuitenkin tutkiessani nuorten keskustelijoiden

kielellään tuottamia merkityksiä ja tarkastellessani niitä laajemmassa kulttuurisessa kontekstissa, tulkitsin sitä läheisesti myös oman kokemusmaailmani kautta, tietoisesti ja tiedostamatta (vrt. Heikkilä 2004, 40).

Tutkimuskohteena nuoret vaativat myös hyvää eettistä tutkimuskäytäntöä. Tutkimuseettisen neuvottelukunnan ehdotuksen mukaan 15 vuotta täyttäneet voivat itsenäisesti päättää tutkimukseen osallistumisesta. Lisäksi neuvottelukunta suosittelee tutkimuksen toteutettavaksi osana koulujen tai muiden varhaiskasvatusten toimintayksiköiden normaalia toimintaa, jolloin myös alle 15 vuotiaita voitaisiin tutkia ilman huoltajan ja tutkimuseettisen toimikunnan erillistä suostumusta. Tärkeintä tutkimuksessa etiikkahallinnon mukaan on tutkimusasetelma. Jos tutkimusinterventio ei sisällä riskejä ja alaikäinen on itse pätevä arvioimaan haluaako osallistua, ei eettistä ongelmaa osallistumiselle ole (Mäkelä 2010, 82–83.) Tässä tutkimuksessa nuoret olivat kolmea 18 vuotta täyttänyttä lukuun ottamatta 17- vuotiaita, tutkimus toteutettiin koulun ympäristössä ja tutkimuslupa oli asianmukaisesti pyydetty sekä koulutoimelta että rehtorilta eikä tutkimuksen luonteeseen sisälly riskejä fyysisen rajan rikkomisesta tai erityisen arkaluonteisia aiheita (vrt. Mäkelä 2010, 84).

Tutkimusaineiston hankinnasta, käyttämisestä ja tallentamisesta sovimme jokaisen ryhmäläisen kanssa eettisiä periaatteita noudattaen. Kuulan (2010, 214) mukaan luottamukselliseen tutkimussuhteeseen kuuluu määritellä yhdessä tutkittavien kanssa siitä, miten ja mitä tutkimusaineisto on jatkossa käytettävissä. Kerroin avoimesti jo ennen keskustelujen alkua, nauhoitetun aineiston tulevan ensisijaisesti vain minun käyttöön, mutta aineiston analyysivaiheessa osia litteroiduista eli kirjoitettuja versioita keskusteluista voi todennäköisesti analysoida muutkin opiskelijat opintoryhmässäni.

Koska Kuulan (2010, 216) mukaan tutkittavien yksityisyyden kunnioittaminen on yksi vahvimpia eettisiä normeja ihmistieteissä, korostin tätä periaatetta heti ensi tapaamisesta alkaen. Tutkimustuloksista ei voi erikseen tunnistaa, kuka mitäkin on sanonut. Kerroin puhuvani tutkimuksessa vain tyttöjen ja poikien ryhmistä ja enkä käyttäisi koulun nimeä, vaan käytän käsitettä pohjoissuomalaiset nuoret. Tutkimuksen tallentamisesta kerroin aineiston jäävän omaan tutkimuskäyttöni, jota eivät muut tutkijat tule missään vaiheessa kuulemaan. Kuulan (2010, 215) mukaan tutkimusaineiston arkistointi tiedeyhteisön

jatkokäyttöön voidaan perustella sillä, että aineistot ovat tieteellisesti ja kulttuurisesti arvokkaita ja ainutlaatuisia, koskivat ne sitten aikuisia tai alaikäisiä tutkittavia.

5 ANSAITUN NAUTINNON DISKURSSI

Ansaitun nautinnon diskurssi kappaleessa esittelen, mitä kyseisellä diskurssilla tarkoitan. Kappale vastaa kysymykseen, miten nuorten keskustelut vanhojentansseista tuottavat kulttuurista todellisuutta. Ennen tutkimuksen analyysivaihetta esittelen ansaitun nautinnon diskurssiin analyysin kuvauksen tulkintarepertuaareittain. Tulkintarepertuaari kappaleissa kuvaan diskursiivisen analyysini päättelypolkuja aineistoesimerkkien avulla ja kerron lukijalle analyysini perusteet. Tulkintarepertuaarit puolestaan muodostuvat tutkimuksen ytimeistä, toimijuuksista, joihin kulttuurinen puhe ja tutkimuksen tulokset kiteytyvät.

Ansaitun nautinnon diskurssiin kuulumisen perusteeksi olen ottanut ne keskustelutilanteet, joissa kuvaillaan juhlasta nauttimisen eteen tehtyä ja koettua työtä ja vaivaa. Ansaitun nautinnon diskurssi sisältää *moraalisen kuluttajan repertuaarin*, *hauskanpidon repertuaarin* ja *vaivannäön repertuaarin*, joka tuotetaan vahvasti sukupuolittuneena ja muodostaa siten myös *toiminnan tytöt repertuaarin*. Moraalisen kuluttajan repertuaariin kiinnittyvät *tarkka rahankäyttäjä*, *viisaiden valintojen kuluttaja* ja *”saan mitä haluan”-toimijuus*. Hauskanpidon repertuaariin muodostavat toimijuudet *nauttiva juhlija*, *kärsivä juhlija* ja *hauskanpidon vanki*. Vaivannäön repertuaariin kiinnittyvät *ahkera puurtaja* ja *puurtamisen minimoija toimijuudet*. Toiminnan tytöt repertuaari muodostuu toimijuuksista *tarmokas järjestelijä*, *ainutlaatuinen prinsessa* ja *menetetty toimijuus*.

Ansaitun nautinnon diskurssi on hallitsevassa asemassa nuorten keskusteluissa juhlasta, koska siihen liittyvistä tulkintarepertuaareista keskusteltiin enemmän kuin hauraan yhteisöllisyyden tai vaikuttavan äidin diskurssista. Näin ollen ansaitun nautinnon diskurssi nousee hegemonia asemaan ja voi Jokisen ja Juhilan (1993) mukaan muodostua luonnolliseksi totuudeksi vieden tilaa muilta diskursseilta. Myös diskurssin sisällä tulkintarepertuaarien ja toimijuuksien välillä on erilaisia jännitteitä, valta-asemaltaan vahvoja itsestään selvyiksi ja hiljennettyjä passiivisia toimijuuksia.

Moraalisen kuluttajan repertuaariin liittyvät toimijuudet tuotetaan keskusteluissa oikein-väärin dikotomian kautta. Nuoret neuvottelevat ja etsivät tarkoin sitä, millainen on moraalisesti oikein kuluttava nuori vanhojentansseissa. Tästä seuraten toimijuus tarkka

rahankäyttäjää lukkiutuu lopulta yhdeksi yhteiseksi totuudeksi. Samoin viisaiden valintojen kuluttaja ja ”saa mitä haluaa”- toimijuus tuotetaan vanhojentanssi juhlaan liittyvässä keskustelussa itsestäänselvyyksiksi. Nämä toimijuudet hiljensivät kokemukset huonoista kulutusvalinnoista ja tyytymättömyyden tunteille ei annettu sijaa. Tämä tuo jännitteen moraalisen kuluttajan repertuaariin.

Hauskanpidon repertuaariin kiinnittyvät toimijuudet nauttiva juhlija, kärsivä juhlija ja juhlan vanki tuottavat hauskanpidosta työn kaltaisen olotilan, joka ei synny itsestään, vaan sitä pitää tavoitella juhlan onnistumiseksi. Hauskanpidosta tuotettiin päämäärä ja tavoitetila, jonne pyrittiin nautinnon ja kärsimyksen kautta. Tulkitsen tämän johtuvan siitä, että laajempaan kulttuuriseen kontekstiin sidottuna nautinto pitää ansaita, jotta siitä voi nauttia. Keskusteluiden pääpaino oli selvästi kärsimyksissä ja epäonnistumisissa. Juhlasta nauttimisen tarve tuotettiin niin suureksi, että siihen saattoi tulkintani mukaan jopa jäädä vangiksi. Hauskanpitäminen vanhojentansseissa on ansaittua, mutta ei itsestään selvää.

Ansaitun nautinnon diskurssiin kuuluva vaivannäön repertuaari tuotettiin keskusteluissa dikotomian ahkera-laiska kautta. Toimijuuksien välisestä vallasta ja hegemoniasta neuvoteltiin keskusteluissa ja tuloksena tuotettiin ihanne siitä, että juhlassa on suotavaa tehdä mahdollisimman vähän ja selvitä helpolla, välttää turhaa stressiä ja keskittyä nauttimiseen. Ansaitun nautinnon diskurssissa tämä laiskotteluun ja helpolla pääsemiseen pyrkivä toimijuus tuo ristiriitaa, koska nautintoon pääsee kovalla työllä ja vaivannäöllä. Vaivannäkeminen tuotettiin myös selvästi sukupuolittuneena. Tyttöjen panos juhlaan oli keskusteluita tulkiten poikien panosta suurempi.

Tyttöjen toimijuudet työn tekemisen kautta kulminoituvat asioiden järjestelemiseen, sisäisen prinsessan löytämiseen ja mielenkiintoisesti toisaalta myös uhkaan menettää oma toimijuus juhlassa. Ainutlaatuisena prinsessana olemisen toimijuus nousi myös tässä tulkintarepertuaarissa hegemonia asemaan ja hiljensi toisenlaiset näkökulmat. Vanhojentansseissa yksi tyttöjen toiminnan tavoitteista oli löytää itseään parhaiten kuvaava asukokonaisuus. Tarmokas toimijuus aktivoituu keskusteluissa vastakohtana poikiin, mutta sen menettämisen pelkoon liittyvät keskustelut tuottivat toimijuuden menettämistä. Tytöt saattoivat epäonnistua olematta aktiivisia tai löytämättä sisäistä prinsessaansa.

5.1 Moraalisen kuluttajan repertuaari

Moraalisen kuluttajan repertuaari kuuluu ansaitun nautinnon diskurssiin, joten repertuaarin kuulumisen perustana on ”oikein tekeminen” ja sitä kautta saavutettava ansaittu nautinto. Moraalisen kuluttajan repertuaari koostuu niistä toimijuuden rakentumisen prosesseista, joilla nuoret rakensivat keskusteluissa kuvaa itsestään ja toisistaan hyvinä ja oikein toimivina moraalisinä kuluttajina. Tulkitsin keskusteluiden pohjalta moraalisen kuluttajan repertuaarin muodostuvan toimijuuksista, jotka ovat *tarkka rahankäyttäjä, viisaiden valintojen kuluttaja* ja toisaalta ristiriitaisesti juhlan kontekstissa moraalinen kuluttaja tuotettiin myös ”*saa mitä haluaa*” –toimijuudesta.

Analysoidessa moraalisen kuluttajan repertuaariin kiinnittyviä toimijuuksia keskusteluiden painopiste oli siinä, kuinka rahankäyttö ja kulutusvalinnat olivat tarkkaan harkittuja ja viisaita hankintoja säästäväisyyttä ihannoiden. Keskusteluiden keskiössä on taistelu moraalisesti oikein ja moraalisesti väärin kuluttamista. Moraalisen kuluttajan repertuaariin kiinnittyvä puhe on ristiriitaista. Siinä missä ansaitun nautinnon tavoittelemisen vaati moraalisesti oikein ja tarkkaan harkittua rahankäyttöä, liittyi ”saan mitä haluan” -kuluttajana olemiseen rahan menon laskematta jättäminen ja kulutusvalintojen huonojenkin puolien hyväksyminen. Olennaista on, että myös tämä toimijuus kuuluu ansaitun nautinnon diskurssiin. ”Saan mitä haluan”- toimijuus tuotetaan vanhojentanssi juhlan kontekstissa ansaituksi ja siten siitä tuotetaan myös moraalisesti hyväksyttävää.

Moraalisen kuluttajan repertuaarissa nuoret tuottivat itsestään tarkan rahankäyttäjän toimijuutta. Nuorten juhlaan liittyvässä kulutuskeskustelussa ihannoitiin säästäväisyyteen ja järkevään rahankäyttöön liittyviä tekoja kuten alennuksia, kirpputorilöytöjä, halppiskauppoja, säästöbudjetteja ja itse tekemistä. Liiallista tuhlailevaa kulutusta ja turhaa rahankäyttöä selvästi paheksuttiin ja omaa vähäistä kulutusta ja edullisia kulutusratkaisuja ihannoitiin ja niitä tuotiin aktiivisesti esille keskusteluissa. Tarkan rahankäyttäjän toimijuutta tuotettiin neuvottelemalla tarkasti juuri sopiva rahamäärä, joka moraalisesti oli oikein kuluttaa. Sopiva rahamäärä määriteltiin tarkasti niin tyttöjen kuin poikienkin juhlapukuun sekä koko juhlaan yhteensä. Alla olevassa aineistoesimerkissä 1

neuvotellaan ja tuotetaan moraalisesti sopivaa rahamäärää, jonka tyttöjen juhlapukuun voi kuluttaa.

Aineistoesimerkki 1

Ryhmä 1 tytöt

K1: -- löyettiin sitte sieltä semmonen katu jossa oli kyllä aika halpoja ne puvut, ei se mulla maksanu ku kaksataa euroa.

K2: Halpoja. Minun puku makso mitä kolmekymppiä.

K3: Kyllä kaksataa on jo aika paljon silleen.

K4: No se on semmonen aika... aika normi kuitenkin.

K3: Niin no on se silleen.

K2: Siis onhan se silleen.

--

K3: -- mä en osaa ollenkaan sanoa mikä se budjetti oli että puku ehkä jotain maksimissaan vähän päälle satanen silleen kampaajan menee ainaki sit se 80 ja silleen että kyllä mie alle 500 kuitenkin et ei musta se menis yli jos se menis yli viiensadan. --

K2: Jollakulla oli kuulemma ollu tää on ihan huhupuhetta mutta jollakulla oli kuulemma ollut yli neljänsadan puku eli siis se oli niinku ei ku oli se yli neljän sadan melkein viis sataa jotain et se oli aika [keskeytetään]

K3: Jollaki oli kuulemma ollu jotaki kuus sattaa niin [keskeytetään]

K2: Mitä!

K3: Niin kaikki oli vähä ollu silleen et aaa.

K2: Siis kuulemma toi on ihan et jos on viidensadan puku niin että kaikki kankaat on ostettu kaikki jotain silkkiä ja puhasta brokadia ja blaa blaa blaa

Keskusteluita analysoimalla huomaa selvästi, että kalliin ja edullisen puvun hinta ei ollut itsestään selvyys, vaan se vaati ryhmäläisten tarkkaa neuvottelua. Yllä olevassa aineistoesimerkissä 1 näkyy erittäin hyvin, kuinka ryhmä neuvottelee ja tavoittelee ”normaalin” ja hyväksytyn rahamäärän juhlapuvun käyttöön. Esimerkissä keskustelija on maksanut 200 euroa juhlapuvusta, jota toinen keskustelija kauhistelee maksettuaan omasta asustaan vain 30 euroa. Kolmannen keskustelijan mielestä 200 euroa on myös paljon rahaa, mutta muuttaakin mielensä toisen ilmaistessa sen olevan ”aika normi kuiten”. Näin juhlapukuun käytettävän normaalin ja sopivan rahan määrä tullaan määritelleeksi erittäin tarkasti. Moraalisesti oikein toimiva kuluttaja maksaa puvusta ja juhlasta enintään yhteisesti sovitun tarkan määrän rahaa. Yllä olevissa esimerkeissä näkyy mielenkiintoisesti se, kuinka moraalisesti oikea kulutus määritellään myös moraalisesti väärin kuluttamisen kautta. Tämä on luonnollinen piirre selonteissa ja myös ryhmäkeskusteluissa, jossa asioita tyypillisesti ilmaistaan vastakohtien kautta.

Oikean rahamäärän ja moraalisesti oikein toimimista siis tuotettiin vertaamalla ei-moraaliseen ja oikeaan kulutukseen, joka esiintyi keskusteluissa huhupuheista tai myös lehtijutuista kuullun suuren rahanmenon kauhisteluun. Omaa tarkkaa rahankäyttöä ja

vähäistä kulusta verrattiin tuhlaukseen nähden. Tarkan rahan käyttäjä aktualisoituukin siinä puheessa, jossa rahankulutusta vähätellään ja keskusteluissa suorastaan kilpaillaan siitä, kenellä rahaa kuluin vähiten, kuten alla olevassa aineistoesimerkissä 2.

Aineistoesimerkki 2

Ryhmä 3 pojat

K1: Niin se oli Helsingin sanomissa just tuo juttu että jollaki espoolaistytöllä on mennyt jotaki yli tuhat euroa valmisteluihin ja kaikkiin pukuihin ja...

K: Niin.

K1: Mie olin silleen katoisin sitä pukua oli silleen että ei vitsi laskeskelin että mulla on mennyt puvun vuokraukseen yhteensä kaheksankymppiä.

M: Ai sekö on niin edullista?

K: Niin.

K2: Niinkö?

M: Ai.

K1: Joo eikä oikeastaan mihinkään muuhun kulunu sitte rahaa.

K4: Paitsi että jos hukkaa siitä puvusta jotaki.

K1: Niin napin.

M: Mutta menneehän sitte valokuvaukseen ja mitäs muuta sitte on iltajuhla ja sitte...

K: Joo.

K5: Mutta ne ei tavallaan oo silleen...

K4: Ne ei oo pakko.

K5: Niin.

M: Niin joo ne ei oo pakollisia.

K6: Niin päivää ennen tansseja hain jostain seurakunnan kirpputorilta vitosella kengät -- ne oli hyvä kuntoset ja mie vähä plankkasin ja tuuletin niitä että hyvin ne kävi.

Yllä olevassa esimerkissä huomio kiinnittyy siihen, kuinka tarkan rahankäytön toimijuus tuotetaan yhdeksi mahdolliseksi totuudeksi liittyen vanhojentanssi kulutukseen. Tarkan rahankäytön ihannoitua ylläpidettiin läpi keskustelun tukahduttaen mahdolliset toisenlaiset näkemykset. Yllä olevassa esimerkkiaineistossa 2 kyseenalaistetaan 80 euroa maksaneen edullisen puvun hinnan kommentoimalla ”niinkö” ja ”ai”. Kommentit eivät herätä toisenlaista keskustelua aiheesta, eikä itse toisin kokenut ja ehkä kalliimman hinnan maksanut jatka keskustelua, vaan päinvastoin keskustelu jatkuu kohti edullisia kirpputorilöytöjä. Mielenkiintoista on myös keskustelussa rahankuluttamisen vähätteleväminen. Muuhun kuin pukuun menevää rahaa ei edes lasketa varsinaiseksi kulutukseksi, koska se ei ole pakollista. Tarkan rahan käyttäjän toimijuudesta tuotetaan yksi ainoa mahdollisuus, joka ei antanut sijaa muunlaisille toimijuuksille. Aineistoesimerkissä 3 tarkan rahan käyttäjän toimijuutta koetetaan horjuttaa ja saada muunlaisia totuuksia esille, siinä kuitenkin onnistumatta.

Aineistoesimerkki 3

Ryhmä 1 tytöt

K1: -- Et niinku vanhoista voi selviytyä ilman että niihin laittaa miljardi tonnia rahaa. Tämä on todistettu.

K2: Se vaan pitää tehdä ite että esimerkiksi meillä ei ole semmosia kädentaitoja perheessä aika vähän niin...

K1: Tämä ykshän teki pukunsa.

K3: Kankaat makso jotaki satasen.

Yllä olevasta esimerkistä näkyy, että yksi keskustelija on valmis maksamaan enemmän, kun yhdessä soviteltu moraalisesti oikein toimiva tarkka rahankäyttäjä. Keskustelija perustelee tämän poikkeavan ja suuremman rahan käytön sillä, että perheessä ei ole kädentaitoja itse tehdä edullisesti. Kuitenkaan hänen mielipiteensä ei synnytä jatkokeskustelua eikä aiheeseen enää palata myöhemmin. Sen sijaan keskustelu kääntyy jälleen edulliseen itse tehtyyn pukuun.

Seuraava aineistoesimerkki 4 kuvaa hyvin sitä sosiaalista prosessia ja liikkumavapautta, joka diskurssianalyttisessä tutkimuksessa on luonteenomaista diskurssin toimijuuksille. Keskustelussa jälleen tarkan rahankäyttäjän toimijuus tuotetaan moraalisesti ihannoitavaksi ja liiallinen kulutus moraalisesti vääräksi. Tarkan rahankäytön ihannointi hiljentää jälleen liiallisen kulutuksen ja tuhlauksen puhetta. Lisäksi esimerkki kuvaa hyvin sitä, kuinka tarkkaa rahankäyttö juhlaan liittyvässä kulutuksessa oli. Käytetystä rahamäärästä raportoidaan, kuin suoraan kirjanpito laskelmasta. Kyseinen aineistoesimerkki on ote keskustelusta, joka on kääntynyt juhlaan liittyviin uhrauksiin ja rahalliset uhraukset nousivat heti keskustelun aiheeksi.

Aineistoesimerkki 4

Ryhmä 2 tytöt

K1: Mie värjäsin hiukset viikkoa ennen siihen meni viiskymppiä sitte mie ostin korut (nauraa) -- 30 makso kaulakoru.

K2: Herrajestas.

K1: 25 makso se hius...

K2: Hiusjuttu.

K1: Sitte mekko joka teetettiin silloin kolme vuotta sitten se makso 200 euroa nyt ku se modifoitiin sekä makso 200 euroa.

K2: Oho.

K1: Sitte meikki ja niin justiin kaikki sitte vielä karvakorut aaaa (nauraa) mulla tullee sitte lähemmäs jotaki varmaan viis sattaa varmaan päälle.

K3: Mulla ei mie pääsin sillä aika halvalla että mulla makso meikki ja kampaos vähän...-- mie en esim ostanu mitään koruja koska mie en jaksanu. Ja eikä siihen tarvinnukaan sillälaila.

K2: Miehän kävin ihan halppis korukaupassa että... enkä oo ostanu mittään ylimäärästä tilpehööriä jotain niinku hanskoja tai en mie halunnu niitä ja sitte niinku se olka hartiahuiviki -- eurokankaassa kävin niitä

paloja kattomassa -- mitähän se oli neljä euroa --ja olis voinu maksaa kolmekymppiä mutta makso neljä euroa tyyliin (naurahtaa).

Esimerkkiä pilkkomalla päästään käsiksi keskustelussa olevaan tarkan rahankäyttäjän toimijuuden valta-asetelmaan. Yksi keskustelija on ostanut toisen keskustelijan mielestä kalliin korun, jota moittii vahvasti paheksuen ”herrajestas”. Lisäksi vanhan mekon korjaamiseen hinta on muiden mielestä ollut kallis, koska sitä kommentoidaan huudahtamalla ”oho”. Sen jälkeen keskustelu jatkuu kertomalla omia edullisia ja järkeviä kulutusvalintoja, kuten ”tilpehöörin” välttämistä ja korujen ostamatta jättämistä. Paljon rahaa koruihin ja pukuun käyttänyt keskustelija kauhistelee itsekin omaa rahan käyttöään huudahtamalla ”aaaa” ja nauramalla itselleen. Näin tekemällä hän selvästi antaa muiden ymmärtää, että tietää itsekin kuluttaneensa liikaa.

Mielenkiintoista on huomata, että seuraavissa puheenvuoroissa yleisesti ihannoituja moraalisesti oikeaksi tuotettuja kulutusvalintoja joudutaan selvästi perustelemaan toisin kuin liiallisena pidettyä kulutusta. Kaksi keskustelijaa kertoo jättäneensä korut ostamatta, koska ”ei jaksanut” eikä ”tarvinnukkaan” tai vain yksinkertaisesti ”mie en halunnu niitä”. Vaikka liiallista rahankulutusta paheksutaan, joudutaan silti tarkkaa rahankäyttöä ja kuluttamatta jättämistä perustelemaan muille, toisin kuin tuhlaavaa rahankäyttöä. Ihannoidut tarkan rahan käyttäjät ovat siis kuitenkin altavastaaajia suhteessa tuhlailevaan rahankäyttöön. Tämä osoittaa selvästi, että moraalisen kuluttajan tulkintarepertuaarin toimijuuksien välisissä suhteissa on ristiriitaa, joka vaatii neuvottelua.

Kyseinen keskustelu rahan käytöstä kuitenkin jatkuu ja tuhlailevana itsekin itseään pitänyt keskustelija saa myöhemmin tilaisuuden tai tuntee tarvetta perustella muille rahankäyttöään. Ryhmäkeskustelu aineistonkeruu menetelmänä on erityisen mielenkiintoinen juuri sen vuoksi, että keskustelijat voivat halutessaan nostaa vaivaamaan jääneitä sanomisiaan, täydentää niitä tai jopa vaihtaa mielipidettään ja rikastuttaa näin analyysia. Seuraavassa aineistoesimerkissä 5 keskustelu on kääntynyt siihen, kenen kukkarosta kulutus lopulta maksettiin ja tuhlaajan toimijuuteen positioitu keskustelija vapauttaa itsensä tästä asemasta perustelemalla tuhlailevaa rahan käyttöään, joka olikin äidin kannustamaa eikä kalliita koruja ostettu vain vanhojentansseihin.

Aineistoesimerkki 5

Ryhmä 2 tytöt

K1: Mulla äiti oli sillä menttaliteetillä että kerran elämässä antaa mennä vaan (nauraa) justiin ei me ees tietty.. ei me ostettu niitä korujakkaan niinku just sitä varten aateltiin että se oli vaan että tosi nätti koru käytä vaikka jossaki vanhojentansseissa.

Moraalisen kuluttajan repertuaari muodostuu myös viisaiden valintojen toimijuudesta, johon sisältyy keskustelut kulutukseen liittyvistä viisaista ja oikeista kulutuspäätöksistä ja puheessa painottuvat tyytyväisyys valittuihin palveluihin ja ostoksiin. Nuoret painottivat omista kulutusvalinnoista keskustellessaan sitä, kuinka oikeita ratkaisuja he olivat tehneet ja perustelivat kulutusratkaisunsa hyviksi ja tarpeellisiksi. Vanhojentansseihin liittyvä kulutus ei esiintynyt keskusteluissa turhana, vaan kulutuksesta tuotettiin tarpeellista, kuten seuraavissa aineistoesimerkeissä 6 ja 7 kuvataan.

Aineistoesimerkki 6

Ryhmä1 tytöt

K1: Mut sitä voi käyttää hyväksi sit ylioppilasjutuissa.

K2: Niin.

K1: Se on justinsa ku puvun tekijä justinsa niinku toivotti sitä koko ajan että nää on niin hyvä nämä että ku kerranki nuoret saa semmosen kunnon iltapuvun ja jos tulee semmosia poikkeustapahtumia jotka kaupunki järjestää niin kukaan tyttö ei oo silleen aaa mitä ihmettä vettää vaan vanhojen puvun päälle.

K3: Siis mä olin kans yks kaveri se niinku vuokras vanhojen puvun mut sit se pääs niihin se tosi hieno sotilasjuhla siellä jossain Etelä-Suomessa.

K2: Joo.

K3: Niin sit se silleen että ei no nyt se sitte pitäs se puku hankkia--

K4: Mä pääsin aika helpolla. Siis mä en oo ihan varma paljonko se takki makso mut mä veikkaisin et ei varmaan niinku puvun materiaalit tuskin makso kolmeakymppiä enempää maksimissaan viiskymppiä sitte mulla meni mitä 25 euroa ruokailuun plus bensat plus meikit plus hiusten värjäys mutta toisaalta se hiusten värjäys oli semmonen että mä olisin joka tapauksessa saanu sen--

Aineistoesimerkki 7

Ryhmä 2 tytöt

K1: --meikki ja kampaus ne on aika tyyriittä mut niinku mullaki hyvä niin okei kävin perjantain aamuna kampauksessa mulla se oli se vielä niinku Haaparannalla ja oli ihan hyvä ku laitto kato lissää vaan muotovaahtoa ja näin ku minulla oli kiharalla ni en halunnu avata sitä vielä. Ni kyllä sitä niinku on silleen paljon on uhrannu aikaa ja vaivaa mutta ei sitä silleen niinku kyllä se kaikki oli niinku sen arvosta niin ei sitä silleen ala laskemaan että ei se kannattanu.

Yllä olevissa esimerkeissä keskustellaan siitä, paljonko rahaa koko juhlaan on kulunut yhteensä ja keskustelussa selvästi korostuu perustellut ja viisaat kulutusratkaisut. Kunnon ja hintavan juhlapuvun hankkiminen on viisasta, koska pukua tarvitaan muissakin juhlissa tai poikkeustapahtumissa. Aineistoesimerkki 6 vahvistaa myös edelleen tulkintaa tarkan rahankäyttäjän vahvasta tuottamisesta. Keskustelijat ovat alkaneet perustella,

miksi kannatti käyttää rahaa ja ostaa juhlapukuun, kun keskustelu jatkuu jälleen omien edullisten kulutuslöytöjen kertomisella ja rahan menon vähättelyllä. Aineistoesimerkki 7 taas osoittaa, kuinka kovasti nuoret keskusteluissaan halusivat tuottaa itsestään viisaan kuluttajan toimijuutta. Kuluttaminen tyyriiseen kampaajaan kannatti, koska kampauserä kesti vielä seuraavanakin päivänä.

Viisaiden valintojen toimijuutta tuotettiin keskusteluissa myös puhumalla siitä, kuinka viisasta oli saada samaan hintaan mahdollisimman paljon etuja ja alennuksia ja palveluita, kuten aineistoesimerkissä 8 eräs keskustelija tuo esille. Jälkimmäisessä aineistoesimerkissä 9 näkyy, kuinka keskustelijat tuottavat myös toisista keskustelijoista viisaita valintoja tehneitä kuluttajia hiljentämällä ja antamatta puheenvuoroa huonoista valinnoista ja ratkaisuksista. Palveluun tyytymätön keskustelija ensin epävarmasti tuo esille sen, että puvun myyjän olisi pitänyt lyhentää pukua, mutta toinen keskustelija tyrmää tyytymättömyyden toteamalla, että tärkeintähän oli puvun päällä pysyminen. Palvelusta valittaja toteaa tämän olevan totta, eikä jatka spekulointia huonosta kulutusratkaisustaan.

Aineistoesimerkki 8

Ryhmä 2 tytöt

V5: Mutta siis miks ihmiset ei käy harjoitusmeikissä tai niinku semmonen että sammaan hintaan pyytää että niinku kokeilee vähä niitä luomiväriä -- mie vaikutin varmaan hirveältä nirppanokalta oikeesti ku (naurahtelua) mie halusin että se on niinku sininen niinku tuo puvunki vaikka en mie muuten niinku silleen välitä no.. piti sitä samalla... kato sammaan hintaan niin kaikki hyöty irti (naurahtelua)

Aineistoesimerkki 9

Ryhmä 1 tytöt

K1: Kävin siellä ihan kaupassa ja sitte kokeilin pukuja ja se oli just silleen niinku...se oli niinku just sopiva että sitä ei tarvinnu oikeestaan... vähä olis ehkä voinu olkaimia lyhentää, mutta ei siihen muuta ois tarvinnu. Siitä ei kuitenkaan niinku olkaimia lyhennetty. Vaikka olis ehkä pitäny.

K2: Siis se pysy päällä, eikö se oo pääasia?

K1: No joo.

Yllä oleva aineistoesimerkki 9 osoittaa viisaan kuluttajan toimijuuden olevan hegemonisessa asemassa suhteessa huonoihin kulutusvalintoihin ja vaientaa näistä aiheista keskustelun. Tutkimuksessa kiinnostavaa on, että keskusteluissa yksi keskustelija myönsi katuneensa, kun oli ostanut liian pienet kengät. Tämä jäi ainoaksi huonoksi kulutusvalinnaksi, vaikka keskusteluissa juhlaan liittyvät ongelmat ja kärsimykset kiteytyivät juuri huonosti istuvan puvun tai pienien kenkien ympärille. Tämä puhuu sen

puolesta, että kulutusvalinnoista haluttiin tuottaa moraalisesti oikeaa tarkan rahankäytön ja viisaiden valintojen toimijuuksien kautta.

Moraalisen kuluttajan repertuaariin kuuluu myös ”saan mitä haluan”- toimijuus. Koska myös tämä toimijuus kiinnittyy ansaitun nautinnon diskurssin ja moraalisesti oikein kuluttamiseen, se ilmenee keskusteluissa oikein tekemisen puheena. Vaikka keskusteluissa on hegemoninen asema tarkan rahankäyttäjän toimijuudella ja viisaiden valintojen toimijuudella, niiden rinnalle ja myös niiden kautta, keskusteluissa luodaan tila ”saan mitä haluan”- toimijuudelle. Kuvaavaa tälle toimijuudelle on se, että siitä ei keskustella runsaasti tai neuvottelevasti, kuten muista moraalisen kuluttajan repertuaarin toimijuuksista, vaan ”saan mitä haluan”- toimijuus toteutetaan keskusteluiden sivulauseissa ja siitä mainitaan ohimennen. Tämä puolestaan kuvaa sitä, että ”saan mitä haluan”-toimijuudesta rakentuu keskusteluissa itsestäänselvyys, jota ei tarvitse nostaa esille ja toistaa yhtä usein, kuin tarkan rahankäyttäjän tai viisaiden valintojen toimijuuksia.

Aineistoesimerkistä 10 nähdään, kuinka juhlaan liittyvään kulutukseen vain yksiselitteisesti kuuluu saada, mitä haluaa. Keskustelija ei ole saanut käyttää rahaa uuteen pukuun ja samalla äiti on riistänyt tämän tärkeän ”saan mitä haluan” –toimijuuden, jota vastaan nuori on kapinoinut viimeiseen asti.

Aineistoesimerkki 10

Ryhmä 1 tytöt

K1: --mulle ei oikein annettu vaihtoehtoja et se oli käytännössä että mulle niinku sanottiin että sie laitat tämän (siskon vanhan puvun) ja (kaikki nauraa) niin niin mie sitä protestoin sitte viimeisiin hetkiin asti mutta... kyllä mie sen varmaan oisin laittanu mutta mie oisin vaan halunnu kuulla äitiltä että tee niinku tykkäät mutta...

Seuraavat aineistoesimerkit 11 ja 12 kuvaa myös hyvin sitä, kuinka ”saan mitä haluan”-toimijuus on toisaalta vähän mainittu, mutta toisaalta erittäin oleellinen itsestäänselvyys juhlaan liittyvässä kulutuksessa. Esimerkeissä myös nostetaan ”saan mitä haluan”-toimijuus tärkeämmäksi kuin tarkan rahankäyttäjän ja viisaiden valintojen toimijuudet. Tarkasta rahankäytöstä lipsuminen tai huonon kampaajan valinta korvattiin sillä, että tärkeintä oli saada juuri se, mitä halusi.

Aineistoesimerkki 11

ryhmä 2 tytöt

K1: --sen ompelijan kans käytiin ostaan niitä kankaita ja koristeita sitte se aina kysy että että niin minkälaista että voidaan kattoo että kunnolla myös sekin että ihan sama että sen pittää olla semmonen hyvä että mie maksan sitte vaikka enempi.

Aineistoesimerkki 12

Ryhmä 1 tytöt

K1: Ainoa stressi mikä mulle tuli oli mun hiuksista, koska mun hiukset oli aivan järkyttävän näköset vielä kaks viikkoa ennen vahoja ja sitten kylmän viileesti sanottiin että no ni, Paula kampaajalle. (iso huokaus). Mä otin yhestä leffasta kuvan mukaan että niinku tällaset hiukset ja just sellasethan mä sitte sain. Nää ehti vaan kauhtua... (keskeytetään)

K2: Mulla ei ollu kampaajan kans silleen.. kauheen monella oli just aikataulutuksia ja tälleen ongelmaa. Mulla oli vaan se että mä haluan siitä kampauksesta semmosen minkä mä haluan. Niin sitte se oli just semmosta.. aika paljo selittelyä kampaajan kans ja just tälleen että...Mä en välttis siitä tykänny oikein siellä sovituksessa et vähä mie mietin sitä mutta sitte tuli vähän semmonen että no joo... että eihän se nyt ole siitä kampauksesta kiinni et se... et ihan sama miltä näyttää et kuhan justinsa on hauskaa ja sitte siitä tuli sitte... just sinä vanhojen päivänä just semmonen minkä halus--

Seuraava aineistoesimerkki 13 kuvaa keskustelua, kuinka ”saan mitä haluan”- toimijuus rakentuu ja puolustaa paikkansa moraalisen kuluttajan repertuaarissa tarkan rahan käyttäjän ja viisaiden valintojen toimijuuksien kautta. Esimerkissä toisia vähemmän rahaa kuluttanut perustelee kulutustaan tarkan rahan käyttäjän ja viisaiden valintojen toimijuuksien kautta. Äiti on selvittänyt juhlat vähällä rahalla ja helposti. Myös enemmän rahaa käyttänyt perustelee kulutustaan sillä, että on samalla käyttänyt tarkasti rahaa eikä ole ylittänyt yhdessä sovittuja tarkkoja rahamääriä. Näin keskustelija tuottaa ”saan mitä haluan”- toimijuudesta moraalisesti oikein toimivaa kuluttajaa.

Aineistoesimerkki 13

Ryhmä 1 tytöt

M: Entä sulla ku sulla mielestä meni vähän rahaa niin mitä ajatuksia se herättää?

K1: Siis mulla oli vähän niinku semmonen että se ensinnäki mulla on se että aina ku kaikki puhuu siitä että vanhojen tanssit on niin kallis ja niin semmonen special occasion ja sitte kuitenkin mulla vaan niinku tulee semmonen yhtäaikainen ihailu sitä minun äitiä kohtaan joka sai selvitettyä kaiken hirvittävän helposti hirvittävän vähällä rahalla ja sitten toisaalta tulee vähä kans semmonen että hehee (ilkkuen) pääsin helpommalla ku te hehheh heehee. Etenki tälle oli hauska vinoilla siitä

M: No miltä teistä muista tuntuu ku kulutitte enemmän rahaa ku hän niin tuntuu sitte?

K2: No siis mulla ei mitenkään niin se minusta siinä oli kaikki tarpeellinen ja mä sain mitä mä halusin silleen että mä en osaa ollenkaan sanoa mikä se budjetti oli että puku ehkä jotain maksimissaan vähän päälle satanen silleen kampaajan menee ainaki sit se 80 ja silleen että kyllä mie alle 500 kuitenkin et ei musta se menis yli jos se menis yli viiensadan. Et silloin se olis jo silleen että se ei olis ittensä takia et se on vähä niinku just nuo että ihmiset puhuu ruskettamisesta niin eihän siis miks pitää muuttaa niinku itteään..[keskeytetään]

Yllä olevasta esimerkistä on pääteltävissä, että ”saan mitä haluan”- toimijuus kuuluu moraalisesti oikein repertuaariin, koska juhla on ainutkertainen ja hankinnoissa kaikki oli kuitenkin tarpeellisia ja hyödyllisiä viisaita valintoja ja tarkkaa rahankäyttöä. Toisaalta ”saan mitä haluan” -toimijuutta rajoittaa tarkka rahan käyttö ja viisaat kulutusvalinnat, mutta toisaalta se on myös ehdoton edellytys moraalisesti oikein kuluttamisen kautta juhlasta nauttimiseen. Moraalisen kuluttajan repertuaariin kiinnittyvät toimijuudet luovat ristiriitaisen ja keskenäänkin taistelevan merkitysten kentän, jota nuoret omasta ja toisten kuluttamisesta tuottavat.

Moraalisen kuluttajan repertuaaria tuotettiin vahvasti keskusteluissa ottamalla erilaisia toimijuuksia repertuaarin sisällä. Suonisen (1999, 19) mukaan kenen tahansa kielenkäyttö luo mielikuvaa siitä, millainen hän on moraalisen toimijana. Selonteissa ihmiset rakentavat todellisuutta sen pohjata, mitä pitävät itsestään selvänä, mitä arvostavat ja paheksuvat. Nuorten keskustelu ottaa selvästi kantaa yleiseen keskusteluun vanhojentansseista kulutusjuhlanä. Nuoret halusivat ennen kaikkea korostaa arvostavansa tarkkaa rahankäyttöä ja viisaita kulutusvalintoja. Ristiriitaisesti kuitenkin oikein oli myös saada haluamansa.

5.2 Hauskanpidon repertuaari

Hauskanpidon repertuaari kuuluu ansaitun nautinnon diskurssiin ja siihen kuulumisen perusteena on myös ”oikein tekeminen” ja sitä kautta saavutettava nautinto. Hauskanpidon repertuaarin nimesin sisältävän kolme eri toimijuutta, joita tulkitsin nuorten keskusteluissaan juhlasta rakentavan itsestään ja toisistaan. Toimijuudet *nauttiva juhlija*, *kärsivä juhlija* ja *hauskanpidon vanki* kuvaavat niitä toiminnallisia ulottuvuuksia, jotka merkityksellistävät hauskanpidon repertuaaria. Hauskanpidon repertuaariin kiinnittyvät toimijuudet tuottavat hauskanpitoa eri tavalla. Toisaalta tuotetaan huumaavasta tunnelmasta nauttiva juhlija ja toisaalta kärsivä juhlija, joka lukuisista uhkista ja vaikeuksista huolimatta koettaa voittaa esteet hauskanpitoon ja sitä kautta myös ansaittuun nautintoon. Lisäksi tulkitsin nuorten tuottavan hauskanpidon vankila positiota, jossa on vain yksinkertaisesti pakko pitää hauskaa, vaikka oikeasti ei hauskaa olisikaan.

Keskusteluissa nauttiva juhlija humaltuu tunnelmasta, nauttii yleisön katseesta, tanssista ja itkee alkutempojen tahdissa. Nauttivan juhlijän toimijuutta myös hehkutetaan ja siihen liittyvät tunnelmat ja ajatukset olivat vahvasti keskustelijoiden mielissä läpi keskustelujen. Kaikki keskustelijat kuvasivat vanhojentanssikokemusta tavalla tai toisella positiiviseksi kokemukseksi. Toiset suorastaan hehkuttivat tunnelmaa ja toiset tyytyivät toteamaan maltillisemmin. Alla olevat aineistoesimerkit kuvaavat hyvin niitä keskusteluja, joissa nauttivan juhlijän toimijuutta juhlassa tuotettiin.

Aineistoesimerkki 14

Ryhmä 2 tytöt

K1: Sitte ku oltiin niinku täällä tanssimassa ni -- se alku tanssi millä me alotetaan -- semmonen oikein mahtipontinen ja jotenkin semmonen di diddiddii sitte ku me niinku lähestyttiin noita niinku ihmisiä niin ku tultiin sinne esille sinne aulaan näin ja katto ku kuin paljon siellä on ihmisiä ku mua alko itkettää ihan hirveenä näin niinku bling ei niinku pisaraakaan tulla mutta yhtäkkiä silmät vaan alko vetistää aaa kyllä se tästä--se niinku jotenki toi niinku tunteet pintaan jotenkin --

--

K1: Just se ku eka kertaa tultiin esille sieltä ne-- portaat tälle didii kaikki ihmiset näkee puvun ja kaikki -- oli silleen että oi tää on parasta (naurua) kävelin siitä näin meneen niin se oli jotenki niinku se tunne ja varmaan ku oli niin paljon ihmisiä.

Aineistoesimerkki 15

Ryhmä 1 tytöt

M: No mitäs muuta, yllättikö mikään?

K1: Se tunnelma. Sitä ei oikeasti olis uskonu ku aattelee niinku et no... kaikkihan arvas sen et ku täällä -- tanssitaan et se tulee olemaan jotain aivan käsittämätöntä -- Se ensimmäinen suunnaton hermostus ja sitte tota niinku ...vähä niinku... humaltuminen siitä alkaa pikkasen niinku löystymään.. että siellä oikeasti oli sellanen tunnelma --

Aineistoesimerkki 16

Ryhmä 3 pojat

K1: Mulla itse asiassa yllätti kuinka vähän sitä loppujen lopuksi jännitti.

K2: Mmm.

K1: Siis ehkä siinä vaiheessa ennen ku lähtee tanssimaan niin siinä vaiheessa pikku jännitys päällä mutta sitte ku alkaa niin siinä vaiheessa jännitys lähti ainaki mulla kokonaan.

M: Joo. Nautitko sie sitte siitä tanssimisesta itessään?

K1: No kyllä itse asiassa nautin.

K: Joo.

K: Joo sama juttu.

Nautinnon kokemukset kuvattiin keskusteluissa erittäin vahvoina tunteina ja kokemuksina. Siitä huolimatta keskusteluiden pääpaino ei kuitenkaan ollut iloisissa ja hauskoissa asioissa, vaan suurelta osin keskustelu tiivistyi lukuisiin kärsimyksiin. Lähes jokaisella oli huonosti istuva puku, kuuma, puristavat kengät ja paha olo. Lisäksi myös kaikkia jännitti esiintyminen paljon ja siihen liittyvä mokaaminen, kuten kaatuminen tai

pyörtymisen. Nämä uhkat varjostivat tanssista nauttimista ja juhlapäivää. Alla oleva aineistoesimerkki 17 kuvaa hyvin sitä, kuinka hauskanpidon repertuaarin toimijuudet liikkuvat ja vaihtuvat kesken keskustelun. Esimerkissä yksi keskustelija tuottaa ensin nauttivan juhlijan toimijuutta, joka kuitenkin ei lisää keskustelua omien nautinnon kokemusten jakamisesta, vaan päinvastoin herättää keskustelua omista kärsimyksistä. Tämä vahvistaa tulkintaa siitä, että juhlasta nauttiminen ei ollut itsestäänselvyys.

Aineistoesimerkki 17

Ryhmä 2 tytöt

K1: Sitten mie huomasin aina ku tuli että menkää katrilli piiriin siinä vaiheessa tuli silleen.... iiii siinä vaiheessa alko niinku hymyilee että siinä vaiheessa alko niinku se kunnan hauskuus koska katrilli oli minun lempitanssi ja aina sen jälkeen oli silleen juhhu.

K2: Se oli ahistava se katrilli just nopein niistä oli vaikea kengillä... koko ajan joku astu minun hameen päälle ja siinä piti mennä niinku käden alta ja siinä oli hullun ahasta ja sitte sivuttain silleen ja niin... pelkää et kaatuu.

Juhlissa koettu kärsimys ja siihen liittyvä vaivannäkö ja jännittäminen olivat kokonaisvaltaista. Yksi keskustelija ei käynyt pukunsa kanssa vessassa kertaakaan, toinen oli varma, että pyörtöy kesken kaiken ja jännittävä esiintymistilanne sai aikaan jopa ruumiista irtaantumisen tunteen. Juhlissa mokaaminen, kuten askeleissa sekoaminen tai pyörtöminen olisi ollut pahinta, mitä juhlassa voi tapahtua. Näin ei kuitenkaan kenellekään käynyt peloista huolimatta. Silti kärsivän juhlijan toimijuutta rakennettiin enemmän, kuin minkään muun toimijuuden. Juhlissa koetut haasteet, pelot ja kärsimykset niin henkiset kuin fyysisetkin tuodaan esille pitkin keskusteluja. Alla olevissa aineistoesimerkeissä 18 ja 19 kuvaavat hyvin sitä, kuinka fyysistä, henkistä ja ennen kaikkea moninaista kärsimys juhlan aikana oli. Vaihtuvat puvut, katastrofaalinen bändi, valuvat meikit, pukukriisit, yksin jääminen hädän hetkellä ja vessassa käymisen jännittäminen tuottavat kärsivän juhlijan toimijuutta kuin jännitysnäytelmää.

Aineistoesimerkki 18

Ryhmä 3 pojat

K1: Hieman vaivautunu olo ku jotaki tangoa siellä niin pari siinä sulla on vissiin kuuma aaa näkykö se.

K2: Lisäksi -- tapahtu pari kömmähdystä -- soolon jälkeen takit meni viimiseen tanssiin väärin esimerkiksi.

M: Ai miten että?

--

K2: Heitetään ne takit mennään nostaa ne ylös tanssin jälkeen ja katon joo mulla onki tämmönen sininen villa tässä ei mulla aikasemmin pitäny olla tämmöstä.

--

K3: Mulla taas oli silleen niin että ku oli heittäny sen takin pois niin hihat meni väärin päin ja sitte seuraavaan tanssin aikana mie käännän siinä niitä hihoja. --

K4: Ja sitte ku -- oli silleen enemmän tilaa se oli loppujen lopuksi tosi mukava tanssia siellä ku se oli silleen avara -- ei ollu semmosta pikku sipsuttelua niinku täällä -- se ei ollu niin ahistava tilanne ku tähän on kuitenkin aika suljettu loppujen lopuksi.

M: Joo.

K5: Eikä täällä oo niinku ilmastoinnista hajuakaan.

K: Niin ei niin.

--

K2: Ja sitte myös tuota että -- nuo musiikit tuli nauhalta mistä oltiin harjoiteltu ja täällähän se tuo musiikin joku ryhmä soittamassa niin ne meni vähä hitaampaa tahtia.

--

K6: Mun mielestä ne soitti kerta kaikkiaan katastrofaalisesti.

Aineistoesimerkki 19

Ryhmä 2 tytöt

K1: --mulla oikeesti puolessa välissä meikit valu pitkin rintoja ja jalkoja ja vaikka missä ja sitte mulla oli aivan järkyttävän kuuma niitten rivitanssien jälkeen -- Minulla on varmaan kameralla näkky ku mie heilutan kasvoa silleen aaaa apua.

--

K2:-- ja siellä justiin näitä viimehetken pukukriisejä. (naurua) --

K3: Kaikkea hakaneuloja ja munki piti varautua mutta ei mittään sitte siellä on.. tuun sinne pukukoppiin ja huan vaan onko kellään hakaneuloja kukaan ei vastaa sitte alkaa yksitellen kysymään joo kyllä multa löytyy no mikset äsken vastannu.

K2: Kato sitä niinku sulkee kaiken.

K3: Kaikki on vaan siinä omassa... no niin onks se puku hyvin onko kaikki hyvin silleen.

K2: Niin, niinpä. Sitte se mie...mulle onneksi kävi niin että minun ei tarttenu kertaakaan käyä vessassa koska ku mie aloin aattelee sitä prosessia (nauretaan) kauhea mikä mekko mie että jos mulle tulis vessa hätä mie kyllä ottasin nää kaikki pois-- mutta onneksi minun ei tarvinnu sitte käyä.

Vaikka juhla oli nautinnollinen ja samalla jännittävä kärsimys, keskusteluissa tuotetaan vielä yhdenlaista toimijuutta, jota nimitän hauskanpidon vanki -toimijuudeksi. Hauskanpidon vangiksi saattoi joutua silloin, kun odotukset hauskasta ja nautinnollisesta juhlasta eivät välttämättä juhlijasta itsestään tuntuneet hyviltä, vaan tarkoituksena oli täyttää muiden odotuksia. Hauskanpidon vanki -toimijuus aktualisoituu keskusteluissa esille tulleesta hymyilyn pakosta ja mokauksille nauramisesta. Jokaisessa ryhmässä jossain vaiheessa keskustelua tuli ilmi ”pakkohymyilyn” hyve. Alla olevassa aineistoesimerkissä 20 tanssija ei ole muistanut hymyillä kokoajan ja saa tästä heti palautetta toiselta tanssijalta, että ei hymyileminen tapa. Keskustelija puolustautuu selittämällä hymyilleensä kuitenkin muuten lähes kokoajan. Myös aineistoesimerkki 21 vahvistaa tulkintaa hymyilyn voimasta ja sen tärkeästä merkityksestä juhlijoille.

Aineistoesimerkki 20

Ryhmä 2 tytöt

K1: -- Mulla tuota yks joka tanssitti siinä aina välillä näin niin se sano tälleen että hymyile vähän että ei se sua tapa mie olin hymyilly ennen ...ennen niinku tätä kyseistä paria ja sen jälkeen mutta sen kohalle jotenki mie en niinku hymyilly ja... mut se oli niinku sitte -- ku katto siellä muita tanssijoita tälleen niin kyllä siellä niinku jokku tytöt oli just silleen vakavia mutta se on varmaan niinku että sitä ei itte sitte hoksaa ku tanssii että niin niin että ai niin piti hymyillä

K: mmm

K2: mie en ainakaan hoksannu miettiä sitä että nyt pitää hymyillä ku piti keskittyä siihen tanssiin

K3: Mutta sitte välillä se musiikki just sai hymyileen ja tuli semmosia mukavia ja kyllä sen niinku unohti kaikki ne tavallaan ne ihmiset siinä niinku tanssi vaan --

Aineistoesimerkki 21

Ryhmä 3 pojat

M: Oisko jotaki ens vuojen tanssijoille jotaki vinkkiä juhlaan?

K1: Viis virrestä kunhan on itellä hauskaa.

K2 Joo.

K3: Ottakaa iisisti.

K4: Hymyilemällä saa kaiken korvattua.

Yllä olevasta aineistoesimerkissä 21 on tulkittavissa myös se, että varsinaisen tanssin sujumisen lisäksi oleellista oli esittää myös hymyilevää ja nauttivaa juhlijaa. Tämä ei koske pelkästään jännittävää esiintymistilannetta, vaan koko vanhojentanssi juhlaa kokonaisuudessaan. Alla olevassa aineistoesimerkissä 22 käy ilmi, kuinka koko juhlan tarkoituksena on ennen kaikkea pitää hauskaa (ks. myös aineistoesimerkki 12) ja näin ollen nuoret saattoivat lukkiutua hauskanpidon vankilaan tahtomattaan. Hauskanpidosta tuotettiin kaikenvoittava juhlan itseisarvo ja päämäärä.

Aineistoesimerkki 22

Ryhmä 1 tytöt

K1: Se oli just oikeasti sitä että sitte ku siihen pääsi siihen mejän tunnelmaan, että okei tänne on tultu pitämään hauskaa. Et tää ei oo niinku et kyse ei oo vanhoista kyse ei oo siitä että pukeudutaan hienosti vaan kyse on siitä niin kuin siitä että on hauskaa. Ja sitte oikeasti ku päästiin sinne hauskanpitämisvaihteelle... Monesta syystä ehkä elämäni hienoin päivä.

Toisaalta hymyileminen ei pelkästään vanginnut juhlijoihin hauskanpitoon vaan myös vapautti. Aina oli mahdollisuus nauraa itselleen ja omalle kärsimykselleen, jolloin keskustelijat tuottivat kärsivästä juhlijasta jälleen nauttivan juhlijan naurun avulla.

Aineistoesimerkki 23

Ryhmä 2 tytöt

K1 --kuvittele kaheksan ihmistä hetkeksi niinku pysähyttiin muut vaan jatko tanssia...öööö me niinku unohettiin mut sit me vaan naurettiin hiih hiih mieki vaan jotaki siinä muka vaan jammailin mukana. (nauraa) siitä se lähtee sitte menttiin sieltä äkkiä johonki vaan näin mukkaan. Ei se niinku silleen haitannu eikä pilannu päivää todellakaan.

K2: Mmm niin.

K3: Se on vaan kiva kattoo myöhemmin että hahhahhhaa.

K4: Niin niin just silleen videolta että kato tuossa kohtaa sulla lähti lähti se kenkä hahhah.

Aineistoesimerkki 24

Ryhmä 2 tytöt

K1: --vanhojen tanssit meni kämmäyksestä huolimatta läpi. (naurahtelua)

K2: Minusta kans tuntuu että ku mäki vedin tossa on tää cicapo vai mikä?

(Useat yhtä aikaa): Joo, hmmm, niin...

K2: Niin siinähan tulee kahesti se tittiditti tittiditti tididi tididi... no niin ni ekan jälkeen ne alko taputtamaan pois..

K3: Meinasin sanoa just samasta.

K2: Siinä oli kans silleen että sitte mä aloin kääntyä siinä niin niin videokamera ottaa naamaan...

(kaikki nauraa) Mie vaan repesin siinä. Ottaa ite vaan sen asenteen justiinsa siinä vaan että jos tullee ki feidi niin sitte mie vaan.... nauran ittelleni...[keskeytetään]

K3: No juuri niin. On niin hauskaa että tekkee virheitä.

Tämä vahvistaa entisestään hauskanpidon vangiksi joutumisen toimijuutta, jossa juhlasta täytyy nauttia hinnalla millä hyvänsä. Nauraminen ei tässä tapauksessa välttämättä ollut aitoa, vaan sillä pelastetaan kärsivä juhlija takaisin nauttivaksi juhlijaksi, vaikka väkisin. Toisaalta nauramisen voi tulkita olevan myös oikeasti hauskaa ja välitöntä, jolloin juhlija aidosti nauttii myös kärsimyksistään ja koettelemuksistaan. Joka tapauksessa keskustelijat liikkuvat hauskanpidon repertuaarissa eri toimijuuksien välillä tuottaen samalla vahvaa ristiriitaa siitä, millaista on hauskanpito vanhojentanssi juhlassa ja kuinka sitä tuotetaan keskusteluissa erilaisten toimijuuksien kautta.

5.3 Vaivannäön repertuaari

Vaivannäön repertuaari on kolmas osa laajempaa ansaitun nautinnon diskurssia, jota nuoret vanhojentanssi keskusteluissa tuottavat. Jälleen repertuaariin kuulumisen perusteena on oikein tekeminen ja sitä kautta mahdollistuva ansaittu nautinto. Vaivannäön repertuaari koostuu konkreettisesti siitä kovan työn ja vaivannäön puheesta, jota nuoret juhlan onnistumiseksi tekivät. *Ahkerä puurtaja* ja *puurtamisen minimoija* ovat niitä toimijuuksia, jotka muodostavat vaivannäön repertuaarin. Lisäksi vaivannäön repertuaaria tuotettiin selvästi sukupuolittuneesti, joka nostaa tyttöjen suuremman panoksen juhlaan vielä yhdeksi keskeiseksi repertuaariksi ansaitun nautinnon diskurssin sisällä, jota käsittelen omassa kappaleessa 5.4.

Vaivannäön repertuaaria tuotettiin keskusteluissa useilla henkilökohtaisilla ja yhteisillä panostuksilla. Juhlijat suunnittelivat ja aikatauluttivat valmistautumisen niin tanssiharjoitusten kuin juhlanpäivän osalta. Yksi joutui kasvattamaan hiuksia, toinen kynsiä ja jotkut joutuivat varomaan näyttävien mustelmien syntymistä ennen

esiintymistilannetta. Ahkeran puurtajan toimijuus muodostuu osaltaan myös kärsivän juhlijan toimijuuteen liittyvistä vaikeuksien voittamisesta, mutta myös enemmän konkreettisen työn tekemisestä. Alla oleva aineistoesimerkki 25 tuo esille sen, kuinka rankaksi juhlan eteen puurtaminen koettiin ja kuinka ahkeran puurtajan toimijuutta tuotettiin.

Aineistoesimerkki 25

Ryhmä 1 tytöt

M: Niin te olitte aika kauan harjotellu näitä tansseja vai?

K1: Siis kahen jakson ajan eli jotain neljä kuukautta.

K2: Lokakuussa aloitettiin.

K1: Neljän kuukauden ajan, kerran viikossa.

K3: Viimesellä viikolla oli harjotukset joka päivä.

--

K1: Kyllä se aina siinä harjottelussa oli aina välillä että hitto oli aina silleen että.... ei vitsi miksi näitä pitää harjotella niin pitkään. Mutta ei se lopulta... vieläki tuntuu että voiku jatkuis vaan harkat tyyliin.

K3: Niin siitä tuli niinku jo rutiini ku sitä teki niin pitkään.

--

K1: Mä siirsin huilutunninkin niin että mä ehtisin sinne vanhojen jälkeen että mun ei tarttenu jäädä pois.

M: Vanhat meni aina edelle?

K1: Mutta ku se oli aina sillä tavalla että vanhojen tanssit oli niin helkkarin rankat.

M: Okei.

K1: Ja kokeileppa sitte kokeileppa vetää se mitä puoltoista tuntia jotain cha cha chata ja sitte sen jälkeen pyöräillä kaks ja puol kilsaa karateen --(naurahtelee)

Pitkät ja vaativat tanssiharjoitukset olivat suurin yksittäinen urakka ahkeran puurtajan toimijuuden rakentumisessa. Toinen suuri ja yleisempi keskustelun aihe oli stressi ja sen parhaiten välttäminen. Stressiä aiheuttivat monet tehtävät ja asioiden järjesteleminen sekä aikataulutus juhlapäivän onnistumiseksi. Alla olevassa aineistoesimerkissä 26 neuvotellaan, onko hyvä suunnitella kaikki tarkasti etukäteen vai antaa asioiden edetä painollaan ilman stressiä. Keskustelun kuluessa turhaa stressaamista selvästi paheksutaan, mutta asioita on kuitenkin suunniteltava ja valmisteltava hyvissä ajoin stressin välttämiseksi. Tämä kuvaa hyvin vaivannäön repertuaarin kahden toimijuuden rakentumista ja siitä neuvottelua keskustelussa.

Aineistoesimerkki 26

Ryhmä 2 tytöt

K1:-- mennee koko ilo siitä päivästä jos siitä vaan tekkee semmosen suorituksen. -- Mutta siis just se että sen pitäis tulla silleen mutta se on niinku tavallaan oikein tyttöjen prinsessapäivä jes tosi ihana niinku lukio niinku once in the life time et siinä on niinku pakko tai niinku tälleen.. niin miksi ihmiset tekee siitä tuommososen hirveän stressin kaikki tehään niin ajoissa ja kaikki noin ja miksei vaan voi vaan no niin nyt

se lähestyy... silleen rauhassa tehdä kaikkia jos liikaa suunnittelee niin niin silloin ne suunnitelman vaan menee mönkään--

K3: Ku mulla se kampaaja ko varas ne ajat ja mulla oli se pukuki hyvällä mallilla että sitä alettiin modifoimaan joskus... ihan vaan sen takia ettei tarvis sitte.. siis sie sanoit ettei kannata hirveän ajoissa niin mulla se justiin niinku rauhottaa.

K1: Jooo.

K3: Se oli niinku tyliin kaks viikkoa aikasemmin oli valmis se puku niin sitte pysty vaan olla ok pois se päiväjärjestyksestä.

--

K1: Mutta kyllä justinsa tuo sitte niinku toisaalta niin joillekin jotka haluaa niinku ottaa valmiina kaikki... mutta silleen taas ne jotka...silloin niinku pystyy rauhottuu ja unohtaa jos ne on tehty jo kaiken valmiiksi.

K3: Niin.

K1: Mut toisaalta on niinku että sitte jos niinku pikkuhiljaa... no joo kuitenkin.. se oli se pointti kuitenkin.

Stressin välttämiseksi monet halusivat tehdä mahdollisimman vähän työtä ja järjestelyjä juhlan eteen. Keskusteluissa syntyikin puurtamisen minimoijaksi nimittämäni toimijuus, jota tuotettiin ihannoimalla mahdollisimman vähää työntekoa ja helpolla pääsemistä. Esimerkiksi keskusteluissa 27 ja 28 mainittiin usein, kuinka toiset stressasivat, suunnittelivat ja järjestivät asioita juhlijoiden puolesta, kuten äiti ja ystävät, jolloin juhlija itse selvisi mahdollisimman vähällä vaivalla. Tätä mahdollisimman ”iisiä” (aineistoesimerkki 21) juhlintaa haluttiin selvästi keskusteluissa korostaa, vaikka samalla ristiriitaisesti tuotettiin ahkeran puurtajan toimijuutta.

Aineistoesimerkki 27

Ryhmä 2 tytöt

K1: Kaikki hirveästi huolehti ja hössötti viikkoa ennen ku tanssit että onko mulla kaikki korut ja kengät ja kaikki ja mulla ei ollu vielä mittään siinä vaiheessa ku se mekko ja että kyllä ne sieltä tullee joskus perässä sitte mie vissiin olikohan se niinku tortsai ilta ku mie sitte aloin kattoo että mitkököhän kangät mie laitan ja silleen että vasta siinä vaiheessa aloin miettii torstaina vissiin niitä korujaki kattoo ja ne mie otin summassa vaan kotoa--

Aineistoesimerkki 28

Ryhmä 1 tytöt

K1: Minun serkku alko niistä jo hermoilee minun puolesta joskus silloin niinku viimevuoden puolella silloin niinku kevväällä ku sillä itellä oli ohi ja sen jälkeen se alko mulle niinku että no niin... nyt keskityt niihin mieti mieti...Mutta että ite mie aloin ehkä silloin joskus syksyllä...

--

K2: -- kaveritki ku kysy että missäs mallilla puku on silleen että.. joo no en mä itse asiassa tiää... kyllä se otti musta mitat ja kai se on tehny sitä ja kaikki muut on silleen... mitä eiksulla oo pukua vielä ja kaikkea. Et tavallaan kaverit hoiti sressaamisen. En mä tiää, jotenkin se vaan meni silleen omalla kulullaan eikä musta tuntunu mitenkään kiire tai..

M: Eikä tuntunu semmosta paniikkia tai stressiä?

K2: Ei mitenkään että, äiti varas kampaajan ja tuossa kotona teki meikit ja järkkäili.

K3: Mulla oli hyvin pitkälle sama.

Aineistoesimerkki 29

Ryhmä 2 tytöt

K1: --mietin tässä yks päivä just että mä en ois voinu olla siellä niinku järjestämässä lipunmyyjänä tai tarjoilija juttuja.. ei mitään tämmöstä koska muutenkin on jotenki että tai silleen että lissää niinku stressiä ja huolia... että

K2: No oli siinä aika...

K1: Eiks sulla yhtään niinku stressannu se tai harmittanu että olit niinku...

K2: No kyllä se silleen vähä stressas ja oli vähä ärsyttävää varsinki se tunti ku joutui istumaan siellä (jatkoilla) ja kaikki valitti mulle siitä että no niin katoppa nyt tarkkaan ettet päästä ketään muista tänne.

K1: Näääh.

K2: Sitte mie sain siihen ykkösen -- siihen hommaan ja mie sanoin kyllä että mie voin tulla. myöhemminkin mutta sitte mie en enää ollu kykeneväinen siihen homman. (nauraa)

K3: Lipun myynti tuliko niitä vaan sissään ilman lippua?

K2: Siis mie en tiiä yhtään. (nauretaan) Mie kävin joskus myöhemmin sitten niitä rahoja silleen että ottaako ne joku ja... niin en tiiä niin... joku ne varmaan otti siitä koska mie en niitä viittiny ottaa ja sitte pääsin niinkun vastoin kaikkia mahdollisuuksia kotiin.

Yllä olevasta aineistoesimerkistä 29 huomaa hyvin, kuinka keskustelija muuttaa toimijuuttaan keskustelun edetessä. Kovasti yhteisen juhlan eteen töitä tehnyt keskustelija alkaakin tuottaa itsestään laiskempaa työntekijää ja vähättelee omaa panostaan saamalla ”ykkösen siihen hommaan” ja olemalla kykenemätön jatkamaan tehtävää ja vielä lopuksi tämä puurtamisen minimoijaksi muuttunut ahkera puurtaja ei enää viitsi ottaa edes rahoja talteen. Näin keskustelijat rakentavat puurtamisen minimoijasta ihailtavaa ja suositumpaa toimijaa kuin ahkerasta puurtajasta, joka hoitaa hommansa. Tämä on mielenkiintoinen kontrasti laajemmassa ansaitun nautinnon diskurssissa. Vaivannöän repertuaarin rakentuu moraalisesti oikein kuluttamisen ja hankalan hauskanpidon voittamisen kautta työllä ansaittuun nautintoon. Vaivannöän repertuaarissa kuitenkin suositaan puurtamisen minimoija toimijuutta, joka välttää kaikkea mahdollista juhlaan liittyvää työntekoa ja stressiä. Tämä tuottaa ristiriitaa ja taistelua ansaitun nautinnon dirkurssin sisällä laajemmin. Toisaalta juhlan eteen on ollut pakko olla ahkera, kuten harjoitella ja hankkia puku, mutta kuitenkin tavoitteena on ollut selvittää mahdollisimman helpolla.

5.4 Toiminnan tytöt repertuaari

Vaivannäön repertuaariin liittyen kova työnteko juhlan eteen tuotettiin sukupuolittuneesti. Tämä tarkoittaa, että tässä repertuaarissa tuotetut toimijuudet syntyvät keskusteluissa verrattuna toiseen sukupuoleen. Keskusteluissa tyttöjen panos juhlan eteen tehdyn työn suhteen on merkittävästi suurempi kuin poikien. Vaivannäön repertuaariin verrattuna toiminnan tytöt repertuaari muodostuu niistä ponnistuksista, joissa tytöt olivat selvästi aktiivisia toimijoita ja pojat passiivisia toiminnan kohteita. Toiminnan tyttöjen repertuaaria tuotettiin kaikissa ryhmissä selkeästi. Toiminnan tytöt repertuaari muodostuu toimijuuksista, joita olen nimennyt *tarmokas järjestelijä*, *ainutlaatuinen prinsessa* ja *menetetty toimijuus*. Näiden merkitysjärjestelmään kiinnittyvien positioiden kautta toiminnan tytöt repertuaari kiinnittyy myös osaksi suurempaa ansaitun nautinnon diskurssia.

Tarmokas järjestelijä toimijuus tuotettiin hyvin vahvasti parin valintaan, suhteen hoitamiseen ja juhlan valmistautumiseen liittyvässä keskusteluun. Tarmokkaat tytöt huolehtivat poikien levosta flunssan uhatessa, pitivät pelleilevät pojat kurissa tanssiharjoituksissa ja selvittelivät välejä parin mustasukkaisten tyttöystävien kanssa. Näiden aiheiden ympärillä tytöistä tuotettiin kaiken hoitavia ja huolehtivia järjestelijöitä ja toiminnan ylläpitäjiä. Pojista tuotettiin tämän toiminnan kohteita, joita esimerkiksi napattiin tai vaihdettiin pärstäkertoimen ja tanssitaidon perusteella, kuten alla olevissa aineistoesimerkeissä.

Aineistoesimerkki 30

Ryhmä 1 tytöt

K1: Entäs sinähän sanoit et Pentin nappasit vaan jostain?

K2: Joo ja Tapio oli kans siinä samalla tavalla. Mie vaan siinä ku meitä oli sitte jääny siihen niin mie että pisin poika niin että saa laittaa korkokengät silleen että.. (naurua)

K1: No niin Pentti tänne näin.

Aineistoesimerkki 31

Ryhmä 2 tytöt

K3: -- mullaki jotku kaverit niinku just vaihto paria ja sit kävi vaan just sanomassa et joo sori tyyliin löysin niinku paremman (naurua)

M: Ai jaa.

K4: Tuo on minusta tosi törkeää vähä ois hirveetä.

K3: Siis tytöt oikeesti siis ne teki totta kai joku halus semmosen niin sanotun unelma parin -- pärsäkertoimen mukkaan voi olla ... niin niin tuota... ei tekö katoitte tanssitaitea moni katto vain naamaa että onko suht niinku...(keskeytetään)

K4: No mulla ainaki se että ossaako se tanssia koska vaikka ois kuinka hyvän näkönen mutta sitte meette oikealla ku muut mennee vasemmalle niin kyllä se siinä näyttää paljo idiootilta.

Tarmokas järjestelijä tyttö ei poikien ryhmässä herättänyt keskustelua samalla tavalla kuin tyttöjen ryhmissä. Poikien ryhmässä useat olivat myös itse oma-aloitteisesti kysyneet tyttöä parikseen. Toisaalta osa oli aineistoesimerkin 32 tavoin osallistunut tanssijuhlaan vain siksi, koska tyttö oli pyytänyt tanssimaan. Tämä jakaa juhlan luonteen selvästi tytöille tärkeämmäksi, kuten aineistoesimerkeissä 33 ja 34 kuvataan. Koska päivä on paljon tärkeämpi juuri tytöille, on luonnollista, että tytöt aktivoituvat juhlassa poikia enemmän ja työn sekä vaivan tekemisestä tuotettiin vahvasti sukupuolittunutta.

Aineistoesimerkki 32

Ryhmä 3 pojat

K1: Kyllä mää alun perin aattelin että siinä on niin hirveästi tansseja ja silleen että ja näytti niin hirveän vaikeilta että mä en oikein tienny että pystysinkö mä siihen.

M: Joo.

K1: Mutta sitte ku mua tultiin pyytämään niin en mä voinu sitte kieltäytyä mitenkään mä olin että noh hyvä on voin mää tulla.

K2: Joo kyllä minullaki oli silleen.

Aineistoesimerkki 33

Ryhmä 3 pojat

K1: Siis ku ei tarvinnu mitään erikoista puku päälle vaan ja kouluun ei siinä mittään erikoista kävin suihkussa.

K2: Nii.

--

M: Entä miten soittelitteko seuraavana päivänä kavereille vai?

K: Eiii.

K: Ei oikeestaan.

--

K3: Mutta ei siis siitä ainaskaan mitä mie uskon niin en usko että pojat kovasti puhuivat että olipa hauskaa tai jotain muuta semmosta se on ohi jätetään se siihen.

K2: Niin niin.

K4: Ei se meille niin iso juttu ollu ku tytöille.

K2: Niin ei niin.

Aineistoesimerkki 34

Ryhmä 2 tytöt

K1: Se oli justinsa se minun parin äiti minun äitille sitte siellä sanonu että ei se mejän Matti ois varmaan itsestään niinku olis uskaltanu kysyä että niinku justinsa niinku yks minun kaveri se oli vähä vihoissaan siitä että ku se ei saanu mittään paria sillain sitte mie olin jo aikasemmin olin puhunu kaikkia juttua että kannattaa hommata se parin valmiiksi ku ei ne pojat tälleen itte uskalla kysyä.

K2: Ei siis se on kumma harvemmin ne pojat tullee kyssyyn vaan just enemmän ne tytöt ja tytöt silleen niinku hyökkää ja pojat hämääntyy ja alkaa niinku just änkyttää ja miettimään että siis miksi ne niinku... se ei oo niille vissiin niin tärkeää tuo vanhojen tanssit.

K: Eei ei varmaan.

K2: Ei oo.

K3: Eiii.

--

K3: On se kyllä tosi epäreilua se että pojilla meni niin vähän aikaa sen valmisteluun.

K2: Niin.

K3: Just ku käytiin ostamassa Matille pukua niin sitte sillä meni niinku vartti.

K2: Niin.

K3: Sitte mie olin silleen että mie oon niinku kolme kuukautta säätäny tuon puvun kanssa että (naurua) epäreilua.

K4: Niin Markkuki varmaan heräs kymmeneltä ja silleen (naurua) tunnin ainaki venytteli ja puku päälle ja vähä hiuksia ja joo vois lähteä.

K2: Niin niin nii niin just niin perus. Sitte ei ne aina ymmärrä miksi tytöt näkkee niin paljon vaikaa.

K: Niin.

K2: Mutta se on tärkeä päivä.

Tyttöjen tarmokas järjesteleminen saattaa myös olla tuotettu syvempää ja laajemmasta kulttuurisesta kontekstista. Yllä olevassa aineistoesimerkissä 36 myös tanssijoiden äidit tuottavat työstä tarmokkaista järjestelijöitä poikien kustannuksella. Paneudun tarkemmin vaikuttavan äidin diskursiin juhlassa kappaleessa 7.

Toiminnan tytöt repertuaari muodostui myös *ainutlaatuisena prinsessana toimimisen* kautta. Koska juhlien keskipisteessä on tanssiesitys, siihen liittyvä pukuvalinta oli suurin yksittäinen valmisteluprojekti tanssiesityksen lisäksi. Jokaisessa ryhmässä todettiin selvästi, että jokainen asuvalinta antoi tärkeää mielikuvaa kantajastaan katsojille. Keskusteluiden lähtökohtana oli, että juhla-asusteisiin kuuluvat puvun lisäksi kampa, meikki, kengät ja korut, joilla omaa juhla pukeutumista voidaan tuottaa. Tärkeäksi seikaksi nousivat keskusteluissa itsetutkiskelu ja oman identiteetin löytäminen asuvalintojen kautta. Ainutlaatuisen prinsessan toimijuus tuottaa vahvasti sosiaalisen sukupuolen rakentumista.

Aineistoesimerkki 35

Ryhmä 2 tytöt

K1: -- mut se että kyllä niinku itte niinku halus kuitenkin että voi vitsi nyt saa niinku tällänen päivä ja nyt saa niinku laittautua ja näin..kyllä niinku joku tyttö niinku tykkää laittaa.

K2: Mmm.

K3: Mmm niinpä ja sitte kuitenkin ku ei voi vertailla silleen niitä pukuja että nättejähän ne oli kaikki koska ei voi niinku silleen vaikka minun pukua ihan kaikille pistää sen mallista pukua päälle.

K2: Niiin niiin mmm.

K4: Me just puhuttiin että vaikka olis niinku tyyliin koko porukan hienoin puku jos se ei niinku näytä sinulta iteltäs silleen niin ei se välttämättä näytä hyvältä et se on niinku se kokonaisuus.

K1: Just se että mikä soppii kellekki.

Aineistoesimerkki 36

Ryhmä 1 tytöt

K1:--just siinä ku kokoa sitä omaa pukua ja hiuksia niin kyllä vähän siinä tulee vähä niinku tutkittua just sitä itseänsäkki ja sitte tavallaan tuo sen julki niin sitte niinku ihmisille on aika selvää silleen että hei tää on semmonen gootti tyylinen tolla on tuolla on vähä tuommonen pinkki röyhelö niin kyllä se niinku ihmisetki saa vähä selvempiä kuvia muista.

K2: Aaaa.

K1: Ja tyylistä silleen että esim mieki että moni tuli just silleen sanomaan että en ollu tunnistaa ku sulla oli mekko et mie oikeesti luulin että sie tuut frakki päällä tai jotain niin sitte oli vähän silleen että ai jaa no kyllä mä oon aatellu kokoajan että mekko päällä et niinku...

M: Uus puoli vai?

K1:Niin rikkoo rajat.

K2: Se on semmonen hyvä identiteetin vahvistin.

K1: Niin.

K2: --Hirveen monet sukulaiset esimerkiksi kyselee et minkä takia mulla ei ole vielä poikakaveria ja ku mä olen sillai et vähän pikkuhiljaa jo kyllästynyt selittämään että ku ei kiinnosta niin ei kiinnosta. Eli se oli vähän silleen niinku nyt et ehkä niinku nyt tämän jälkeen alkaa vähä vähenee se epäileminen niinku et se vähän sillai vähenee. Ei mulla itellä ole mitään ongelmaa oman identiteettini kanssa mutta siis se että sais muut hyväksymään sen mitä on. Että ehkä tää nyt vähä auttaa siinä että lakkais se semmonen et ahaa homoseksuaali niin varmaan. Että niinku lakkais se. Että ihmiset oikeasti ymmärtäis.

M: Niin niin että auttoi sitte niinku tätä omaa puolta tuomaan esille.

Yllä olevassa aineistoesimerkissä puvun valinnalla tuotetaan selvästi omaa identiteettiä, tyttöinä olemisen tapaa ja jopa seksuaalisuutta. Yhdessä ryhmässä keskustelijoina oli tyttöparina tanssinut pari, jotka toivat ryhmässä esille erilaisia asioita sukupuolisidonnaisista odotuksista liittyen vanhojentansseihin. Lisäksi tyttöparina tanssineet tuottivat poikkeavaa tavallisen tanssijan vastakohtaa, jota käsittelen enemmän sosiaalisen pelin repertuaarissa kappaleessa 6.2. Puvun valinta ja siihen liittyneet ratkaisut tuotettiin juhlassa todella tärkeiksi ja paineet olivat erityisesti tytöillä, mutta toisella tavalla myös pojilla. Poikien pukeutumisen oli oltava mahdollisimman normaalia ollakseen sosiaalisesti onnistunutta (ks. kappale 6.2). Mutta myös poikien keskustelussa tuotettiin useamman kerran kuvaa siitä, että asuvalinta on erityisesti tytöille tärkeä työvaihe, kuten alla olevasta aineistoesimerkistä 37 käy ilmi.

Aineistoesimerkki 37

Ryhmä 3 pojat

K1: Ja sitten kun joillaki oli niin semmoset ihmeelliset asut ettei voinu ymmärtää

M: Millä tavalla?

K1: Semmoset että ei ois niinku kuvitellu että laittaa semmoset.

K2: Joillaki oli se hameenhelma täällä polvien korkeudella.

K1: Ei vaan siis jotenki näytti siltä että kaikki ei ollu osannu valita semmosia asusteita jotka niinku sopis

K2: Jaa.

K1: Eihän sitä voi sanoa silleen että käytit muuten 600 euroa tuommoisiin jotka ei edes näytä hyvältä hehhehe.

K2: Mmm.

Parinvalinta ja juhlaan valmistautuminen loivat tytöille suuret paineet olla kiinnostunut ja innostunut tuottamaan ja ylläpitämään sosiaalista sukupuoltaan juhlassa. Toisenlainen suhtautuminen saattoi uhata toiminnan tytöt repertuaaria ja nimitän tätä uhkaa menetetyksi toimijuudeksi. Menetetyn toimijuuden tuottamisen tavat keskusteluissa olivat hienovaraiset ja tulkitsin ne siitä ahdistuneisuuden puheesta, joita toisenlainen suhtautuminen tarmokkaaseen järjestelijään tai ainutlaatuisena prinsessana olemiseen herätti. Myös yllä oleva aineistoesimerkki 37 tuottaa menetetyn toimijan roolia tytöille, jotka ovat epäonnistuneet valitsemaan itselleen sopivan puvun. Alla olevissa aineistoesimerkissä 38 keskustelija ei jaksaa kiinnostua toisten ”mekosta ja sheivaamisesta” ja epäilee itseään ”vajakiksi” tämän vuoksi. Aineistoesimerkissä 39 tyttö epäilee olevansa sosiaalisesti epäkelpo, koska vasta seuraavana vuonna tanssiva pikkusisko oli jo hankkinut parin toisin kuin tyttö itse.

Aineistoesimerkki 38

Ryhmä 1 tytöt

K1: -- se oli varmaan joulunki jälkeen ku ihmiset alko jo höpsemään tästä niin mie olin jo kurkkua myöten täynnä -- että ei jaksaa puhua enää kenenkään mekosta tai meikistä tai rusketuksesta (nauretaan) tai sheivaamisesta... ja sitte oli että oikeasti oonko mie jotenki joku vajakki ku minua ei kiinnosta nämä vielä että...

K2: Hanna, läpsy sille.

Aineistoesimerkki 39

Ryhmä 1 tytöt

K1: Mulla oli semmonen että mulla jossain vaiheessa niinku mie en tiä... että tuota minkälainen ihminen mä oikein olen... enks mä.. oonko mä jotenki sosiaal.jotenki epäsosiaalinen ku mulla ei tosiaan ollu paria jossain vaiheessa. Sitte yksi päivä niin tuota tulen koulusta ja minun sisko joka on ykkösellä niin sanoo että hei muuten mulla on nytten vanhojen tanssi pari (naurahtelee) ajattelin et joo se on nyt ykkösellä ja sillä on pari ja mulla ei oo.

Aineistoesimerkki 40 kuvaa jälleen kerran hyvin sitä toimijuuksien liukumista yhdessäkin kommentissa. Aluksi keskustelija rakentaa itsestään menetetyn toimijuuden kuvaa, joka uhkaa toteutua ellei löydä paria. Tästä johtuen ainutlaatuisen prinsessan toimijuus tulee aktualisoiduksi olemalla frakki päällä, mutta kaverin saatua poika parin, myös tarmokas järjestelijä toimijuus tulee toteen.

Aineistoesimerkki 40

Ryhmä 2 tytöt

K1: Mullaki oli tuota yhen kaverin kanssa tuota naureskeltiin just siinä alkuun et hei vitsi että jos ei löyetä pareja niin mie vedän frakin päälle ja sitte sie pistät mekon niin kumpiki saa mitä haluaa et ei mulla oikeen nää tyttöjen jutut silleen muutenkaan... sitte jossain vaiheessa se meni niin et se kaveri sai parin ja sitte mä aloin kyllä silleen miettimään et ei hitto et okei nyt joku poika sillee.

6 HAURAAAN YHTEISÖLLISYYDEN DISKURSSI

Hauraan yhteisöllisyyden diskurssi kappaleessa esittelen, mitä kyseinen diskurssi tarkoittaa ja miten nuoret keskusteluissaan ovat kyseistä diskurssia tuottaneet. Kuten aikaisemmin ole esittänyt, diskurssi jakaantuu tulkintarepertuaareihin. Ennen tulkintarepertuaarien ja niihin liittyvien toimijuuksien esittelyä kuvaan kappaleen aluksi niiden ilmenemistä aineistossa ja tulkinnan poluista laajemmin. Alakappaleissa kuvaan hauraan yhteisöllisyyden muodostumisen analyysin ja diskurssin sisällön repertuaareittain.

Hauraan yhteisöllisyyden diskurssin kuulumisen perusteeksi olen valinnut ne keskustelut, joissa puhutaan yhteisöllisyydestä. Yhteisöllisyyttä käsittelevää puhetta kuvaa toisaalta sen vahva kiinnittyminen erilaisiin ryhmittymiin ja sitä kautta syntyviin haasteisiin sekä tiettyihin tilanteisiin ja asioihin kiinnittyvää puhetta. Puheessa tehdään eroa toisiin, mutta toisaalta keskusteluissa halutaan myös eheyttää ja rakentaa yhteisöllisyyttä. Hauraan yhteisöllisyyden diskurssi muodostuu *sosiaalisen järjestäytymisen repertuaarista* ja *sosiaalisen pelin repertuaarista*. Sosiaalisen järjestäytymisen repertuaari muodostuu toimijuuksista, jotka ovat *omassa heimossa juhlija*, *uudessa heimossa juhlija* ja *hetkellisesti yhdessä juhlija*. Sosiaalisen pelin repertuaariin kuuluvat toimijuudet ovat *jatkoilla selviytyjän*, *parisuhteessa juhlijän* ja *normaaliuden tavoittelijan toimijuudet*.

Hauraan yhteisöllisyyden diskurssin toimijuudet ovat tuotettu aineistossa hyvin pirstaleisesti ja sen vuoksi merkitysjärjestelmien kokoaminen repertuaareiksi ja niihin kiinnittyvien positioiden eli toimijuuksien erittelemine oli haastavampaa kuin muissa repertuaareissa. Toimijuudet rakentuvat näissä repertuaareissa usein päällekkäin muiden diskurssien toimijuuksien kanssa ja olen analysoinut samasta aineistosta useampia merkityksiä. Tämä ei kuitenkaan ole ongelma, koska diskurssianalyysin mukaisesti tässä tutkimuksessa on tarkoitus tuoda esille nimenomaan merkitysten monimuotoisuutta ja vaihtelevuutta, jota nuoret tuottavat juhlastaan. Näin ollen päällekkäiset tulkinnat ovat vain mielenkiintoinen lisä analyysiin ja rikastuttavat sitä.

Yhdessä juhlimisen toimijuuteen kuuluttiin tietyn ajan verran. Hetkellisyys ja kontekstisidonnaisuus eivät sinänsä ole yllätys, koska juhla on kaikkien mielestä

ainutlaatuinen kerran elämässä koettava tapahtuma. Tämä näkyy myös tutkimustuloksissa. Hauraan yhteisöllisyyden diskurssi tuotetaan selvästi tiettyyn aikaan, paikkaan ja ympäristöön jopa niin tarkasti, että hetkellisesti yhdessä juhlijan toimijuus voidaan nähdä kulminoituvan tiettyihin tarkkoihin hetkiin vanhojentansseissa.

Sosiaalisen järjestäytymisen repertuaariin kuuluva puhetta kuvaa dikotominen rajanteko eri sosiaalisten ryhmien välillä, joita nimitän heimoiksi. Eronteko heimojen ja kuppikuntien välillä on voimakasta ja siihen liittyy paljon tunteita ja värikkäitä mielipiteitä. Toisin kuin ansaitun nautinnon diskurssissa toimijuudet liikkuvat ja niitä tuotettiin usein muiden toimijuuksien kautta, hauraan yhteisöllisyyden diskurssin toimijuudet ovat tiukasti lukittu omaan positioon. Nuoret kuuluivat tiettyyn heimoon ja asemoivat itsensä ja toiset näiden rajojen kautta.

Toisin kuin ansaitun nautinnon diskurssiin liittyvässä puheessa neuvoteltiin oikein tekemisen ja työn tekemisen kautta yhteistä kulttuuria, hauraan yhteisöllisyyden diskurssissa ei vastaava neuvottelua yhteisöllisyydestä käyty. Keskusteluiden pääpaino oli eronteoissa ja niiden vahvistamisessa. Oman paikan ja roolin löytäminen uudessa tilanteessa oli yhteisössä selvästi tärkeää.

Uudet ja erilaiset tilanteet selvästi hämmensivät nuoria. Tästä kertoo tutkimustuloksena sosiaalisen pelin repertuaarissa kiteytyvät toimijuudet, jotka muodostuvat uusien sosiaalisten tilanteiden puheesta. Nuoret eivät tiedä, miten käyttäytyä uudessa roolissaan uudessa heimossa tai tilanteissa. Sosiaalisen pelin repertuaari ei siten muodostu vastakkainasetteluista, vaan selonteoista uudesta tilanteesta. Nuoret keskusteluissaan analysoivat jatkoilla toimimista, parin kanssa olemista ja normaalin tavoittelemisesta.

6.1 Sosiaalisen järjestäytymisen repertuaari

Sosiaalisen järjestäytymisen tulkintarepertuaari tuotetaan siitä yhteisöllisyyteen liittyvästä puheesta, mikä kuvaa juhlijoiden suhdetta yhteisöön ja omaan rooliin ja toimintaan tässä yhteisössä. Sosiaalisen järjestäytymisen tulkintarepertuaarissa merkityssysteemit kiinnittyvät keskusteluissa ristiriitaisiin ja jännitteisiin toimijuuksiin, jotka ovat *omassa heimossa juhlija, uudessa heimossa juhlija ja hetkellisesti yhdessä juhlija*. Sosiaalisen järjestäytymisen repertuaarissa yhteisöllisyyttä tuotetaan vahvasti tiettyyn yhteisöön kuulumisen tai markkinointitermiä käyttäen heimoutumisen kautta. Sosiaalisen järjestäytymisen repertuaariin liittyvää keskustelua kuvaa positiivisesti latautunut ihmettelevä puhe yhteisöllisyyteen liittyvistä kokemuksista. Toisaalta puhe on myös negatiivista, haukkuvaa ja vihamielistä. Keskusteluissa tuotettiin vahvoja dikotomisia asetelmia oman ja muiden heimojen välille, joka osaltaan haastavat yhteishengen syntymistä ja toisaalta myös edesauttavat sitä.

Keskusteluiden leikkauspisteessä on nautinnollinen ystävien kanssa juhlinta ja vastakohtaisesti epämiellyttävä vihollisten kanssa toimeen tuleminen. Tämä aktualisoituu keskusteluissa kuppikunta puheena. Keskusteluissa omaa koulua verrataan toiseen kouluun osaamisen, pukeutumisen ja yleisen käyttäytymisen suhteen. Toisten taitoja vähätellään ja omaa osaamista korostetaan. Alla olevassa aineistoesimerkissä 41 ja 42 on selvästi näkyvissä, kuinka omassa heimossa juhlijän toimijuus rakentuu oman koulun osaamisen ylistämisestä toisen koulun kustannuksella.

Aineistoesimerkki 41

Ryhmä 1 tytöt

K1: Mut siellä (tanssipaikalla) oli ärsyttävä ku siellä kokoajan jotaki... kokoajan kuulu että no niin -- muistakaa tätä noin ja näin.. Ja (meidän koulu) on siellä on siellä sillee että joo..kyllä me muistetaan. Ihan kiva... Siis tuntu että eiks ne osaa sitte yhtään mitään.

K2: Siis sanottiinko meille -- sitte kertaakaan mistään muuta ku siitä että siirtykää tänne ja siirtykää tuonne.

Aineistoesimerkki 42

Ryhmä 1 tytöt

K1: -- (oma koulu) varasti shown ihan totaalisesti.

K2: Kyllä.

K3: Kyllä.

M: Millä tavalla?

K1: No siis mullaki tuli tuota kommentti jälkikäteen... eräs nettiystävä jota en ikinä ollut edes tavannut... mut se oli kuulemma kattomassa niitä ja sitte se vaan chatissa aivan randomisti kommentoi et -- te muuten varastitte shown (naurahtaa) et niinku että...

K2: Se oli varmaan se cha cha cha ku me päätettiin tehdä se aalto sielläki. Se oli semmonen mitä ei oltu etukäteen sovittu.

Omassa heimossa juhlija tuotettiin myös puhumalla olemassa olevista kuppikunnista ja sosiaalisesta järjestyksestä, joka nuorten yhteisöllisyydessä jo ennen juhliä vahvasti vallitsi. Keskusteluissa kuppikuntia tuotetaan puhumalla niistä suoraan tai ystävät ja viholliset puheeseen liittyen. Alla olevassa esimerkissä 43 nuoret tuottavat eroa meidän ja muiden kuppikuntien välillä puhuessa esiintymisen jälkeen pidettävistä yhteisistä jatkoista.

Aineistoesimerkki 43

Ryhmä 1 tytöt

K1: Se oli vähän silleen että mä arvasin alusta asti että okei ihan sama mitä siitä sanotaan että se on nolla toleranssi se ei tule toteutumaan ja niinku se oli jo alusta asti semmonen päätös että mulla ei kuitenkaan huvinta mennä sinne koska se on ihan sama miten niinkun ne hajoaakin ne kuppikunnat ni se on saman tien ku vanhat loppuu niin se on taas niinku pino paikallaan.

K2: Mulla kans tuli tuo että siellä jatkoilla taas ne kuppikuntajutut taas ne räjähtäs käsiin.

K1: Plus mä olin jo päättäny että oikeesti jos mä haluan mennä niinku jonneki juhlistamaan sitä että vanhat on päästy ylitse ja me selvittiin siitä hengissä niin mä mieluummin otan vaan nämä -- kaksi ja niitten parit.

Edellä ollut aineistoesimerkki 43 ei tuo pelkästään esille jakoa kuppikuntiin, vaan keskustelussa tuotetaan samalla jakoa ystäviin ja vihollisiin. Omassa heimossa juhlija nautti ja syvensi kokemustaan jakamalla sen ystävän kanssa. Keskusteluissa puhuttiin kaveriporukalla jatkoille menosta, kavereiden ulkonäön kehumista ja myös suoraan ystävyys syvenemisestä etenkin parin kanssa. Ystävyys merkitystä juhlassa kuvaa hyvin alla oleva aineistoesimerkki 44, jossa ilman ystävää juhlinut ei koe vanhojentanssi kokemusta yhtä ikimuistoisena kuin toiset ystävänsä kanssa juhlineet. Myös poikien keskusteluryhmässä tuli esille, että aikaisempaan vuonna ensimmäistä kertaa tanssineet eivät olleet pitäneet kokemusta yhtä mukavana kuin tänä vuonna omien luokkatovereidensa kanssa juhliessa.

Aineistoesimerkki 44

Ryhmä 1 tytöt

K1: Mulla sitte ko se oli niinku jotkut silleen niinku tuli jotenki en tiiä --mutta ku siis mä en ole niinku alkuperän... alun perin (toiselta paikkakunnalta) ja siellä mulla oli niinku semmonen paras kaveri semmonen jonka kans me ollaan tunnettu ikuisuus mutta sitte ku tänne muutti niin se yhteys niinku katkes niin ei ollu oikeestaan niinku ketään semmosta tosi hyvää kaveria joka ois ollu siellä tanssimassa ja ois niinku sen kans voinu jotenki jakaa sen.

M: Jakaa sen sitte niinku jatkot ja silleen..

K1: Niin se oli vähän niinku silleen että tässä oli nyt oli sitte vanhat että tässä ne nyt oli että...

K2: Meillä oli siis valehtelematta muodostu varmasti yks hienoimpia kokemuksia ikinä.

M: Niistä jatkoista sitte?

K2: No siis joo.. tai mmm.

Keskusteluissa oman heimon ulkopuolisuutta tuotettiin oman koulun ja kuppikunnan lisäksi vihollisuuteen liittyvällä puheella. Keskusteluissa puhuttiin esimerkiksi toisen koulun ”tyärestä”, joka oli ollut myöhästyttänyt keskustelijan aikataulua pakottamalla meikkaajaa korjaamaan meikkiään yhä uudelleen ja uudelleen. Omassa heimossa juhlijan toimijuus muodostuu osin päällekkäin muiden repertuaarien toimijuuksien kanssa. Aineistoesimerkeissä 41 ja 43 oman koulun ja kuppikunnan välisestä erosta puhuminen voidaan tulkita myös vihollispuheeksi. Seuraavat aineistoesimerkit 44 ja 45 kuitenkin antavat hyvän käsityksen siitä, kuinka muista kuin oman heimon juhlijoista tuotetaan vihollisia.

Aineistoesimerkki 44

Ryhmä 2 tytöt

K1: Täällä koulussa oli varmaan seki että ku täällä koulussa on niin paljo niinku oman ikäsiä niinku just nää ykköset ja nää kaikki kolmoset ja sitte urkalla oli varmaan enemmän jotakin sitte semmosia sukulaisia ja tuttuja niillä ei silleen.. mutta ku täällä oli kaikki ku ykköset silleen, tuolla on rumin puku, tuolla kans jotenki tuli semmonen olo että (naurua) semmonen spottivalo.

Aineistoesimerkki 45

Ryhmä 1 tytöt

K1: --melkeinpä heti siinä samana vanhojen iltana häneltä ilmesty semmonen viesti meseen että jos joku mainitsee vanhat mulle niin mä suutun tosi paljon. Et jotenki tuli semmonen et okei, älä sitten nauti meidän ilostamme et se... vähän just semmonen niinku että koska minä päätin että minä en mene vanhoihin kukaan muukaan ei saa nauttia siitä..--Mulla oli kauheet polttojäljet tossa noin ku mä olin vaan itkenyt koko kotimatkan ku se oli niin hieno olla siellä kavereitten kanssa ja se koko päivä oli niin hieno kokemus. Sitte mä tulen kotia ja mä saan -- tietokoneen päälle ja mä olen justinsa menossa sanomaan yhelle mun kaverille miten uskomattoman upeaa mulla on. Siinä on se viesti (todella tiukkaan äänensävyyn). Minun tunnelmat putos kuin kivi ja se oli aivan hirveää koska mä en tajua miten yks ihminen voi pilata niin pahasti semmosen hienon tunnelman.

K2: No mulle justinsa tämä sama henkilö että lähinnä facebookin kautta ku siinä on niitä tilapäivilyksiä niin tähän tuli just samanlainen ja sitte tietyt ihmiset oli just siihen laittanu sitte just näitä että sanoppa muuta ja olen samaa mieltä ja sitte tuli vähän silleen että no milloin sitä sitten sais onnellinen olla jos ei saa sitä olla justi silloin ku haluaa niin sinänsä mä oon valmis väittelee vaikka kynsin ja hampain tällasten ihmisten kaa jotka kehtais tulla naamaa vasten sanomaan just että lopeta tosta hehkutus. Niin kyllä mä sanosin suoraan.

Sosiaaliseen järjestäytymisen repertuaaria tuotetaan myös luomalla uusia heimoja, kuten yllä olevassa esimerkissä. Vanhat heimot eivät menetä merkitystään, vaan niiden rinnalle keskusteluissa tehdään uudenlaista sosiaalista järjestäytymistä juhlan ajaksi. Uudet

heimot tuotetaan keskusteluissa jännitteisten vastaparien kautta, kuten puhumalla niistä jotka tanssivat ja eivät tanssineet, vastuun kantajista ja vastuun välttäjistä. Uudelleen heimoutuminen sekä rikkoo että vahvistaa yhteisöllisyyttä dikotomisen ristiriidan kautta. Keskusteluissa nuoret selventävät heimoja niihin joihin kuuluvat ja samalla tuottavat eroja muihin heimoihin. Näin ollen vanhojentansseissa uusien heimojen muodostuminen juhlan ajaksi aiheuttaa sosiaalista tasapainoilua, joka puolestaan tuottaa laajemmasta yhteisöllisyyden diskurssista hetkellistä, horjuvaa ja haurasta.

Uuden heimon toimijuus muodostuu siitä keskustelusta, jossa tehdään erontekoa selvästi sen välillä ketkä osallistuivat tansseihin ja ketkä eivät. Vanhojentanssit ovat vapaaehtoiset osallistua, joten kaikki lukion kakkosluokkalaiset eivät osallistuneet juhlaan. Tätä jakoa tuotiin ilmi keskusteluissa, osaltaan ryhmänvetäjän virittämänä keskustelun avauksena ja toisaalta myös keskustelijoiden omasta avauksesta. Etenkin jatkojen osalta ryhmäläiset palasivat monesti siihen, kuka oli osallistunut tansseihin ja sai osallistua jatkoille ja kuka ei ollut. Alla olevassa aineistoesimerkissä 46 on katkelma jatkoihin liittyvästä keskustelusta, jossa uutta heimoutumista tuotetaan määrittelemällä erittäin tarkasti kuka saa tehdä ja mitä.

Aineistoesimerkki 46

Ryhmä 2 tytöt

K1: Siis tosi hankala tietää että kuka on tanssinu jos ei muistanu.

K2: Mmm.

K1: Ja mistä sen niinku todistaa että on tanssinu.

K2: Tai tyyliin jos ne on samasta koulusta mutta ne ei oo tanssinu niin ei sitä tuu aatelleeksi ai sieki oot terve mennee vaan juttelee ai niin sie et tanssinutkaan.

M: Niin joo siis saiko sinne tulla muutki sitte?

K1: Eii ei.

K3: Se ois ollu periaatteessa meille vain.

K2: Se oli vaan niinku (koulun) tanssijoille mut siellä oli niinku yks oli muusta koulusta ja sitte pari oli (koululta) jotka ei tanssinu niinku.

Yllä olevassa esimerkki kertoo, kuinka ehdottomia heimojen väliset rajat juhlan aikana olivat. Kuokkimaan tulleele tanssit väliin jättäneelle luokkatoverille ei olisi saanut edes puhua. Kärkästä erontekoa tuottaa myös aikaisempi aineistoesimerkki 45, jossa tanssit väliin jättänyt luokkatoveri ei halunnut kuulla mitään vanhojentansseihin liittyvää suututtaen tansseihin osallistuneet juhlijat. Uudelleen heimoutumisen toimijuus aktualisoituu myös nuorten puhuessa tutuista ja tuntemattomimmista juhlijoista. Ison tanssiryhmän kaikki jäsenet eivät olleet hyviä tuttuja ennestään ja tätä erontekoa

keskusteluissa tuotettiin puhumalla suoraan tutuista ja vähemmän tutuista, joiden kanssa yhteistä juhlaa vietettiin. Aineistoesimerkki 47 osoittaa hyvin, kuinka uudelleen heimoutumisen toimijuus rakentuu tuttujen ja tuntemattomien väliseen erontekoon, jossa tasapainoillaan siihen liittyvien niin hyvien kuin huonojenkin puolien kanssa.

Aineistoesimerkki 47

Ryhmä 2 tytöt

K1: Koulusta ja sitte oli mun mielestä meillä oli yllättävän hyvä yhteishenki siellä jatkoilla että oli jotenki...

K2: Oli joo voi jutella kaikille ihmisille vaan.

K1: Meni vaan juttelee ja ihmiset alko juttelee että oho..

K2: Mieki tanssin koko illan ihan joittenki puolittutujen kans.

K1: Niin niin niin just tolleen.

K2: Se on kiva vaan yhestikki silleen huuuuuuuu Päivi by the way.... hei vaan sullekki.

K3: Nehän kyseli aina jatkoilla niinku joku jäppiset siellä terve kuka sie oot joo että me kyllä tunnetaan ai niinkö jaa... (nauretaan)--

K4: Onhan se ku juhlii silleen niinku mieki että on semmonen pieni porukka jossa tuntee kaikki hyvin.. oli just silleen epäluuloja sitä kohtaan että siellä on niin paljon porukkaa ja semmosia puolittutuja että viittiikö siellä niinku bilettää kunnolla ko... just tulee jotaki sanomista mutta eipä se ilmeisesti haitannu. (nauraa)

Kuten yllä olevassa esimerkissä jo viitataan, uudelleen heimoutumisen toimijuutta tuotettiin nuorten keskusteluissa myös alkoholin käytön osalta. Juhlijat tekivät puheessaan eroja niihin, jotka olivat humalassa eli kännissä, kuten keskusteluissa puhuttiin ja niihin, jotka olivat selvin päin. Heimojen välisen eron jännite tuotetaan jälleen vahvasti, kuten aineistoesimerkissä 48 on nähtävissä. Selvin päin olleet nauravat ja pilkkaavat kännissä seiniä pitkin kontanneille. Naurun kohteena oleminen tuottaa suurta häpeää kännissä olleelle juhlijalle ja näin ollen vavisuttaa edelleen sitä horjuvaa pohjaa, jota uudelleen heimoutumisen toimijuus muodostaa sosiaalisen järjestäytymisen repertuaarista ja yhteisöllisyyden diskurssista.

Aineistoesimerkki 48

Ryhmä 2 tytöt

K1: Mulla ja Päivillä oli hauskaa ku me katottiin ku muut siellä sekkoili ja kännäsi ja me selvin päin siellä oltiin ja saatiin nauraa (yksi nauraa) ku kaikki konttas siellä seiniä pitkin.

M: voi ei.

K2: Munki piti...(keskeytetään)

K3: Ja sitte maanantaina koulussa jokaselle naurettiin ku ne oikeasti töm töm töm (yksi nauraa)

K: Silleen hmmm hmmm hmmm.

K1: Seki moppas niin jollaki lattialuutulla pöytää.

K3: Semmonen kauhia moppi.

K2: Munki piti jäähä sinne siivoamaan mutta sitten se sano mulle silleen että Tiina on varmaan parempi että sie lähet kottiin nyt. (nauretaan)

K3: Okei miten vaan.

K2: Tosi hauskaa kyllä mutta se oli vähän niinku... en sitten jääny sitte siivoamaan sinne kuitenkaan ne kaikki nauro mulle aamulla.

K4: Kyllä mulle joku tänään mie en muista kenen kaa mie juttelin eiku joo.. tälleen tuli sannoo että joo että tuota häntä nolottaa niinku silleen.. mitä sie turhaan meillä oli vaan hauskaa ja tansittiin.

Juhlintaan liittyvää erontekoa eri ryhmien välille tuotettiin keskusteluissa myös jakamalla juhlijoita niihin, jotka ottivat vastuuta yhteisistä tekemisistä ja asioiden järjestämisestä, sekä niihin jotka eivät vastuuta halunneet ottaa. Erontekoa ja jännitteistä suhdetta toisiinsa lisäsi se, että kumpikin puoli ihmetteli keskusteluissa toisen tapaa osallistua juhlaan. Yhteisen hyvän eteen ponnistelleet tunsivat tehneensä liikaa töitä muiden keskittyessä juhlintaan, vaikka kokemus oli ollut sinällään mielenkiintoinen myös työtä tehden. Toisaalta yhteiseen työhön osallistujat ihmettelivät, miksi toiset halusivat vapaaehtoisesti ahertaa stressiään lisäten (aineistoesimerkki 29) tai jopa vielä maksaa siitä, että pääsevät töihin, kuten alla olevassa aineistoesimerkissä 49 ihmetellään.

Aineistoesimerkki 49

Ryhmä 3 pojat

M: Aaa mikä sieltä jatkoilta jäi mieleen?

K1: Hieno meininki.

K2: Siivoaminen.

K3: Paitsi mä en ymmärtäny osaa ihmisistä ku ne osti sinne lipun ja mitä ne meni sinne töihin.

K2: Töihin.

K3: Niin mä olin vähä silleen what.

K2: Mitä sitte mieki menin?

K3: Menit vai? Ai niin annoit meille mehua ja leipää.

K2: Niin.

K4: Niin ja sittehän siellä oli tosiaan tämmösiä henkilöitä jotka oli tosiaan tullu sinne kuokkimaan eikä ollu tanssinu eikä edes maksanu sisäänpääsyä osa (keskeytetään)

K5: Sitte vielä villin huhun mukaan osalla oli puukot messissä. (naurua)

Yllä oleva leikkaus keskustelusta kuvaa osuvasti, kuinka jännitteisiä uudelleen heimoutumisen toimijuudessa tuotetut eronteot ryhmien välille ovat. Keskustelussa ei varsinaisesti neuvotella siitä, miksi toiset osallistuivat työntekoon ja toiset eivät, vaan keskustelu rakentaa jännitettä heimojen välille. Yhteisymmärrystä edes haluta rakentaa. Esimerkissä kolmas keskustelija siirtää jännitteisen keskustelun turvallisempaan puheenaiheeseen, kaikille yhteiseen ulkopuolisen heimon jäseneen, joka kuokki jatkoilla. Yhteistä vihamielisyyttä ja ulkopuolisuutta korostettiin huhulla mukana kannetusta puukosta, joka myös laukaisee jännittyneen keskustelutilanteen naurun räjähdykseen. Olemassa olevien heimojen ja uudelleen heimoutumisen toimijuuksia tuotettiin tunteella vahvoja ilmauksia käyttäen ja erontekoja korostaen. Sen vuoksi hetkellisen yhdessä juhlijan toimijuuden puhe kuulostaa lähes hartaan ihmettelevältä ja yllätykselliseltä.

Sosiaalisen järjestäytymisen repertuaarin kuuluu myös se keskustelu, joka kuvaa vanhoihin heimoihin ja uusiin heimoihin jakautuneen yhteisöllisyyden yhdistymistä juhlan aikana. Sosiaalisen järjestäytymisen kolmas toimijuus yhdessä juhlija, tuotetaan tietyssä ajassa ja paikassa hetkellisesti. Kuvaava puheessa on nimenomaan yhteisöllisyyttä positiivisesti ihmettelevä sävy, jolla yhdessä juhlijan toimijuudesta puhutaan. Yhdessä juhlijan toimijuutta tuotetaan esimerkiksi puhumalla siitä, kuinka kukaan ei jaksanut kytätä toisten virheitä ja kuinka tunnelma lässähti jatkoilla ihmisten lähdettyä musiikin loputtua. Yhdessä juhlijan toimijuus on ainutlaatuista ja keskustelijat antavat sille selvästi arvoa toivoen samanlaista yhteisöllisyyttä myös juhlan ulkopuolelle, kuten seuraavassa aineistoesimerkissä 50 kuvataan. Keskustelu samalla tuotetaan ja ylläpidetään myös heimojen välistä erontekoa.

Aineistoesimerkki 50

Ryhmä 3 pojat

K1: Se oli kans jännä sitte ku (koululla) on yleensä semmonen henki -- ettei kukaan tervehti toisiaan tai kukaan puhu toisilleen niin tuolla oli yllättävän tuttavallinen meno.

K2: Mmmm.

K1: No tietenki kaikki ei ollu ihan selvin päin että johtu varmaan siitäki mutta siellä oli vähä enemmän semmosta yhteishenkeä nähtävissä.

K3: Semmosta kaipais enemmänki suoraan sanottuna.

K2: Kyllä.

Keskusteluissa kuvataan näitä heimojen yhdistymisen hetkiä juhlan huippukohdiksi. Alla olevassa aineistoesimerkissä 51 aktualisoituu yhdessä juhlijan toimijuus ja esimerkki kuvaa sitä, kuinka harvinaisesta hetkestä on kyse. Hetkellisesti koulut ja koulun sisäiset kuppikunnat, ystävät ja viholliset sekä uudelleen heimoutumisen rajat unohtuivat ja yhdistyivät hauraalla tavalla.

Aineistoesimerkki 51

Ryhmä 1 tytöt

K1: --ja se vanhojen päivän tunnelma on sellanen että ei siellä kenellekään niinku tullut ees mieleen että no koska mä yleensäki kannan tolle kaunaa niin jatketaanpä sitä samaa vittuilulinjaa niinku aina (naurahtelua) Et kerranki pystyy erään tietyn ihmisen kanssa toimimaan sivistyneesti. Se on ihmeellisin asia ikinä.

K2: Se oli justinsa tosi kivaa et ne niinku ns kuppikunnat ei niinku...ne ei tullu esille tuolla. Et niinku ku oltiin siinä tanssipiirissä niin kaikki sitte keskitty siihen tanssimiseen ja hauskanpitoon et ei niinku kellään jääny varmaan ees energiaa siihen kattomaan jotaki et onpa tuo nyt tyhmä ja ällö ja ruma ja aaarg. Vaan niinku...niin[keskeytetään]

K3: Siinä tuli sit just kans tää että oli silleen että joo sitte ku sanotaan --, niin kaikki huutaa ja taputtaa et niinku yritettiin olla tämmönen niinku että --on paras meininki ja[keskeytetään]

--

K4: Se oli se yks ihana päivä jolloin kaikki tuli toimeen keskenään ja siihen ei oo kyllä ilmeisesti palaamista (naurua).

Mielenkiintoista on, että tässä tulkintarepertuaarissa keskustelijat asemoivat toimijuutensa melko pysyväksi dikotomisten kategorioiden välillä. Esimerkiksi juhlija saattoi tuottaa itsestään kuvaa oman koulun jäsenenä ja heimoutui tiukasti tansseihin osallistuneena vastuunkantajana tiettyyn ryhmään. Kuitenkin juhlijan toimijuus liikkui tulkintarepertuaarin eri toimijuuksien välillä. Juhlija kuului vanhaan heimoon, uuteen heimoon ja yhdessä juhlijan toimijuuteen. Sosiaalisen järjestäytymisen repertuaari muodostuu kaiken kaikkiaan erittäin jännitteiseksi, yllätykselliseksi ja hetkelliseksi.

6.2 Sosiaalisen pelin repertuaari

Sosiaalisen pelin repertuaari on toinen laajempi tulkintarepertuaari, joka muodostaa hauraan yhteisöllisyyden diskurssia. Sosiaalisen pelin repertuaari muodostuu niistä keskusteluista, joissa nuoret tasapainoilevat ja ponnistelevat juhlassa löytääkseen oikeanlaisen tavan toimia uudessa sosiaalisessa tilanteessa yhteisöllisyydestä kiinni pitäen. Sosiaalisen järjestäytymisen repertuaariin verrattuna sosiaalisen pelin repertuaarissa kuvaava ei ole yhteisöä toisistaan erottava puhe, vaan nimenomaan pyrkimys rakentaa yhteisöllisyyttä. Tämä ei kuitenkaan keskusteluissa ole helppoa, vaan vaatii tietynlaista sosiaalista silmää ja pelaamisen taitoa.

Tämä monimutkainen sosiaalisen pelin toimijuudet kiteytyvät erityisesti tiettyjen tapahtumien ja juhlassa ilmeneviin solmukohtiin, joista käydään neuvottelua ja selvittelyä oikeanlaisesta sosiaalisesta toiminnasta. Keskusteluissa tuotetaan *jatkoilla selviytyjän, parisuhteessa juhlijan ja normaaliuden tavoittelijan toimijuuksia*, jotka kiinnittyvät sosiaalisen pelaamisen repertuaariin ja ylläpitävät ja mahdollistavat hauraan yhteisöllisyyden diskurssin toteutumisen.

Sosiaalisen pelin repertuaariin tuotetaan keskusteluissa jatkoilla selviytyjän toimijuutta. Toimijuutta tuotetaan puheessa, joka liittyy varsinaisen tanssiesityksen jälkeen järjestettävien jatkojen ympärille. Jatkoista muodostui toisille keskustelijoille paras ja ikimuistoisin kokemus juhlasta ja toisille se taas tuotti hämmennystä ja ahdistusta. Sosiaalisena pelinä yhteiset jatkot tuottivat ahdistuneita ennako-odotuksia jo ennen varsinaista juhlaa. Sähköposti kyselyyni juhlaan liittyvistä odotuksista ennen

keskustelutilaisuuden järjestämistä yksi vastanneista mainitsi odottavansa jännittyneenä jatkoja, joissa todennäköisesti käytetään paljon alkoholia. Aikaisemmista aineistoesimerkeistä on luettavissa, että alkoholinkäytöstä keskusteltiin avoimesti. Tosin yhdessä ryhmässä oli selvästi hiljaisia hetkiä, kun keskustelun alussa käsiteltiin jatkoihin liittyvää aihetta ja selviä ”eipä siitä sen enempää röhöm” ja naurahdukset siivittävät tulkintaa siitä, että jatkot todella olivat yksi solmukohta sosiaalisen pelin repertuaarissa. Aineistoesimerkki 52 kuvaa hyvin sitä, miten outojen jatkosten merkitystä tarkennettiin ja selvitettiin.

Aineistoesimerkki 52

Ryhmä 3 pojat

K1: Se oli kyllä aika outoa. Minulle aika outo tapahtuma.

M: Joo.

K1: Mie en olis kyllä ymmärtäny... ihmiset oli niin erillaisia.

K2: Niin juovuksissa ne on vähä silleen.

K1: Kaikki tuli puhumaan mulle miks ihmiset puhuu ei ne normaalisti puhu mulle miksi ne puhuu.

M: Niin niin.

K3: Ja sitte kaks ihmistä joita ei oo sille tyyliin ikinä nähny tullee vaan silleen hei miten menee joo.

Alkoholin käyttö ja juovuksissa oleminen jakoivat juhlijoita selvästi eri ryhmiin, joita sosiaalisen järjestäytymisen repertuaarissa analysoin. Laajemmassa sosiaalisessa vuorovaikutuskontekstissa jatkoihin liittyntä alkoholinkäyttöä seurasi paljon muutakin hämmäntävää, joka tuottaa sosiaalisen pelin repertuaaria. Jatkoilla selviytymisen toimijuus rakentuu alla olevassa keskustelussa häpeän tunteeseen, jota oma käyttäytyminen jatkoilla tuotti. Kännissä olleille naurettiin, mutta keskustelussa kuitenkin jatketaan neuvottelua siitä, ettei juomisesta huolimatta ole syytä tuntea häpeää tai nolostumista.

Aineistoesimerkki 53

Ryhmä 2 tytöt

K1: Tosi hauskaa kyllä mutta se oli vähän niinku... en sitten jääny sitte siivoamaan sinne kuitenkaan ne kaikki nauro mulle aamulla.

K2: Kyllä mulle joku tännään mie en muista kenen kaa mie juttelin eiku joo.. tälleen tuli sanoo että joo että tuota häntä nolottaa niinku silleen mitä sie turhaan meillä oli vaan hauskaa ja tanssittiin ja näin no niin mutta...tai silleen totta kai ku siellä on kaikkia koululaisia tuskin ne kaikki oli niin siis että totta kai niinku muistaa tälleen näin ja sitte tullee kouluun ja ai niin tiiäkkö tuo oli muuten hoh hoh hoh (naurua) semmonen ja semmonen se että ku ei tee mitään semmosta mitä niinku katuu...

K1: Mieki muistan että mie sanoin Matille silloin illalla tai silloin yöllä joskus että mulla hävettää jo valmiiksi mutta sitten se oli niinku silleen että ei sinun kannata hävetä sie oot vähä liikaa juonu mutta niin on moni muuki ja sitte (keskeytetään)

K3: Todennäköisesti minun ei tarte koskaan hävetä ku mie oon semmonen ihan normaalistikki aivan sama onki kännissä vai en mie oon aina semmonen.

K2: Sie olit selvin päin koko illan?

K3: Noo pikkusen. (nauravat)

K2: Ai jaa. (nauravat)

Juomisesta huolimatta jatkoilla oli tärkeää toimia niin, ettei tee mitään sellaista, mitä katu myöhemmin. Pahinta olisi ollut sammua tai oksentaa, joita vähintään haluttiin välttää. Jatkoista muodostuu keskustelujen pohjalta uusi ja monimutkainen sosiaalinen tilanne, johon tarvitaan uudenlaisia selviytymisen taitoja. Keskusteluissa tämä ilmenee juuri toisten juhlijoiden käyttäytymisen ihmettelynä ja oman käyttäytymisen analysointina. Jatkoilla selviytymiseen liittyvissä keskusteluissa kiteytyy oikeanlaisen ja sopivan käyttäytymisen löytäminen, jotta juhlija voisi säilyttää kasvonsa yhteisön jäsenenä. Laajemmin sosiaalisen pelin repertuaarissa tämä tarkoittaa, että nuoret tasapainoivat ja etsivät yhteisöön ja uuteen tilanteeseen sopivaa käyttäytymismallia.

Sosiaalisen pelin repertuaariin muodostuu myös niissä keskusteluissa, jotka liittyvät tanssipariin ja parin kanssa sosiaaliseen kanssakäymiseen. Parisuhteessa juhlijan toimijuus näyttäytyy aineistossa myös hyvin monimutkaisena sosiaalisena pelinä. Parin valinta, tanssien harjoittelu, valmistautuminen, varsinainen juhlapäivä ja juhlan loppuminen luovat jokainen uuden ja omanlaisen sosiaalisen tilan, jossa parien täytyy toimia yhdessä. Nämä uudet tilanteet vaativat keskusteluissa neuvottelua oikeanlaisesta parisuhteesta toimimisesta.

Osittain parisuhteessa juhlijan toimijuus muodostuu samoista selonteista, kuin toiminnan tytöt repertuaarin tarmokkaan järjestelijän toimijuus. Tytöt ottavat selvästi poikia aktiivisemmän roolin juhliin liittyvissä järjestelyissä ja valmisteluissa. Myös parisuhteessa juhlijan toimijuutta tuotettiin etenkin tyttöjen ryhmissä käydyissä keskusteluissa. Pojilta aiheesta kysyessä, ei keskustelua parin kanssa toimimisesta juuri syntynyt toisin kuin tyttöjen ryhmissä parisuhteeseen liittyvä keskustelu syntyi keskustelijoiden omasta aloitteesta.

Parisuhteessa juhlijan toimijuuteen liittyvät keskustelut kiteytyivät sen ympärille, onko pari vain tanssipari vai liittykö suhteeseen jotain läheisempää ja tiiviimpää suhdetta. Tyttöjen ryhmissä keskusteltiin paljon siitä, millainen pari olisi paras valinta tanssijuhlaan. Keskusteluissa neuvoteltiin pelkkien kaveri poikien, tuntemattomien poikien, poikaystävien ja poikaystävien tyttöystävien kanssa toimimisesta. Parin kanssa

toimiminen muodostui tytöille haastavaksi ja ristiriitaiseksi prosessiksi, joka vaati monia sosiaalisia taitoja sekä taktikointia.

Aineistoesimerkki 54

Ryhmä 1 Tytöt

K1: --varsinki mulla käy sääliksi niitä ihmisiä jotta...jos niillä ei ollu kaveri poikia – että jos sun piti ottaa joku random äijä niinku just täältä.

K2: Aaa.

K1: Niin sitte se oli vähän silleen että.. että piti että piti oli koko ajan olla silleen että ei kai se nyt aattele että mä tykkään siitä tai jotaki että.

K2: Tä!

K1: Että nyt on silleen että okei okei me ollaan pari pitääkö meidän mennä nyt treffeille tai jotain tai niinku pitääks meidän nyt tutustua tai jotain et kauheeta stressiä siitä.

M: Niin niin siitä tuli paineita sitte.

K3: Mie en ainakaan tutustunu siihen pariin siis ku. -- siis meillä ei ollu yhtään semmoset samanlaiset...siis mie vaan silleen et ollaan pari okei ollaan. -- Se oli vaan lähinnä että... tanssitaan.

M: Te vaan tanssitte.

Tyttöjen keskusteluissa parisuhteelta toivotaan ystävyys syvenemistä tai uuden ystävyys alkamista. Toisille parin kanssa toimiminen oli vain pelkkää tanssimista eikä parin kanssa edes syntynyt keskustelua. Toisaalta kenellekään keskustelijoista ei ollut syntynyt seurustelusuhdetta tanssiparin kanssa. Vaikka selkeää romanssia halutaan välttää, siihen viittaavia odotuksia keskusteluissa kuitenkin tuotetaan. Tytöt puhuvat sopivan parin tanssitaidoista, ulkonäöstä ja unelmaparista (aineistoesimerkki 31) sekä alla olevassa aineistoesimerkissä 55 romanssiin liittyvässä keskustelussa tuotetaan hiljaisia hetkiä, jotka viittaavat siihen, että parilta toivottiin muutakin, kuin olla vain kaveri.

Aineistoesimerkki 55

Ryhmä 2 tytöt

K1: Meillä silleen tosi hyvät ystävät sen parin kanssa me tutustuttiin silleen ku meillä silleen että meillä ennestään kaverit tuntee toisensa ja me ei oltu ennestään tunnettu ennen ja sitten (keskeytetään)

K2: Just tuossa mielessä mie niinku olis tavallaan itelläki ollu semmonen niinku uus uus niinku ihminen johon tutustuu tullu niinku kaveri tai jotaki.

K1: Toisaalta vähä sitte riski jos se mennee koko loppu aika silleen...

K2: Riskaapeliä niinpä.

K3: Mutta kyllä sen huomaa niinku että ois ollu ehkä parempi että ei ois ikinä niinku... että ois vain kaveri.

K1: Niiin.

Parisuhteessa juhlijän toimijuuteen kuuluvaan parisuhde keskusteluun liittyi myös kolmidraama teema, jota kummatkin tyttöjen ryhmät toivat esille keskusteluun. Keskusteluissa kolmidraamasta kiteytyy ennen kaikkea se, kuinka hankala sosiaalinen

tila oli silloin, kun tanssiparilla oli tyttöystävä. Mustasukkaisuus ja odotukset tanssiparin kehittyvästä suhteesta seurustelusuhteeksi tuotetaan naurettaviksi ja sosiaalista pelisilmää vaaditaan jälleen, kun välejä selvitetään niin parin kuin tämän tyttöystävänkin kanssa. Alla olevissa aineistoesimerkeissä 56 ja 57 kiteytyy kolmiodraamaan liittyvä keskustelu, jossa tuotetaan oikeaa tapaa toimia parisuhteessa.

Aineistoesimerkki 56

Ryhmä 1 tytöt

K1: Siinä oli semmonen ihmeellinen asetus niinku tämmönen kolmiodraama asetus -- meidän kaveri oli ollu silleen että et okei mä nyt pyydän tätä yhtä jatkää tanssimaan minun kanssa niin tämä eräs toinen ihminen saattaa vetää siitä nyt aivan massiivisen herneen nenäänsä ja mä olin tosi pitkään että mitä! Ne ei seurustellu... -- siis se meni aivan naurettavuuksiin.

--

M: Kysyittekö te sitte niiltä tyttökavereilta että no käykö vai miten se sitte käytännössä tapahtui?

K2: Mä tein justinsa Matille tälle mun parille selväksi silleen että hei että jos tätä sun tyttöystävää haittaa niin se saa tulla puhuu minulle että mie en oo varastamassa sinua tai mitään. Me ollaan käyty tää keskustelu.

Aineistoesimerkki 57

Ryhmä 2 tytöt

K1: Mutta tuosta parista vielä että minuki pari seurusteli ku me alettiin tanssimaan mutta ei seurustellu enää sen jälkeen. (nauraa)

K2: Jooo. (nauraa)

K1: No ei ei me seurustella tai mitään mutta tuli vaan mieleen tuosta.

--

K2: Mutta se ei johtunu sinusta.

K1: Ei en mie oo nähny sitä tyttöystävää ja niin ei kuulu mulle.

Keskustelut, joissa parisuhteessa juhlijän toimijuutta tuotetaan, näyttäytyvät moninaisena sosiaalisena pelinä, jossa neuvotellen tuotetaan oikeanlaista tapaa olla ja toimia parin kanssa. Keskustelijat tasapainoilevat tapahtumien kuluessa etsien yhteisöön ja hetkeksi syntyneeseen uuteen tilanteeseen sopivaa toiminta mallia.

Sosiaalisen pelin repertuaariin muodostuu myös siitä puheesta, joka tuottaa normaaliuden tavoittelijan toimijuutta. Normaaliuden tavoittelijan toimijuus rakentaa sosiaalisen perin repertuaarista yhteisöä eheyttävää ja erilaisuutta paheksuvaa toimijuutta. Keskusteluissa puhutaan siitä, kuinka pukeutumalla ei saa poiketa muista, tyttöparina tanssiminen herättää ristiriitaisia kysymyksiä ja itsensä ruskettaminen muuttaa liikaa itseään ja poikkeaa yhteisöstä liiaksi. Nämä keskustelut eivät liity yksittäisen sosiaalisen tilanteen tai tietyn sosiaalisen solmukohdan ympärille, kuten jatkoihin tai pariin liittyvä keskustelu. Normaaliuden tavoittelijan toimijuus tuotetaan niissä yksittäisissä

keskusteluissa, jotka ovat pirstaleisina ja erinäisinä kuvauksina, pitkin aineistoa ja kuvaavat nuorten halua toimia yhdenmukaisesti muiden kanssa. Keskustelut ovat luonteeltaan vain yhdesti läpi käytyjä ja mainittuja selontekoja, joihin nuoret eivät myöhemmin palanneet eikä niistä keskusteltu jokaisessa ryhmässä. Diskurssianalyysin mukaisesti tarkoitus on tuoda esille nuorten kulutuskulttuurin moninaisuutta, joten harvemmin esiintyvät aiheet ovat analyysille yhtä arvokkaita kuin runsaasti esiintyvät.

Normaaliuden tavoittelijan toimijuus muodostuu osaltaan alla olevasta keskustelusta, joka liittyy poikien samanlaiseen juhlapukeutumiseen. Aineistoesimerkissä 58 on ensin keskusteltu tyttöjen pukeutumisesta ja heidän siinä onnistumisesta, jonka jälkeen keskustelu siirtyy poikien samanlaiseen ulkoasuun. Kuten toiminnan tytöt repertuaarissa kuvasin, tyttöjen pukeutumiseen liittyi itsensä ilmaisu oikeanlaisilla asuvalinnoilla. Poikien osalta pukeutumisesta päinvastoin ei muodostunut itsensä ilmaisu keino. Pukeutumisella ei saanut erottua muiden poikien pukeutumisesta.

Aineistoesimerkki 58

Ryhmä 3 pojat

K1: Pukuihin liittyen vielä että kellään ei ollu mittään perinteistä asustetta tällä kertaa.

K2: Yhellä tukkiätkän tyyppinen.

K1: Niin mutta kyllä oli osa oli eksoottisesti pukeutuneita.

M: Ei teillä sitte ollu? Miehellä aika samanlaiset niin ei teillä tullu sitte mitään semmosta että tempasempa jotain?

K1: Meinattiin ajaa kaljuksi tukka eipä siinä muuta.

K3: Minut uhattiin listiä monta kertaa jos laittasin tänä vuonnakin ne punaset tennarit jalkaan mitkä mulla oli viime vuonna.

M: Niin sulla viime vuonna oli että pari sitte esti vai?

K3: Ei useat parit. (naurua)

M: Ahaa ettei saanu poiketa sitte.

K2: Lapin Kansassa asti oli että ahaa punaset tennarit.

K1: Joo niin oli.

Yllä olevasta esimerkissä kuitenkin selvennetään, että halua erottautumiseen ja repäisyyden oli kuitenkin ollut. Suunnitelmissa oli ollut päiden kaljuiksi ajaminen, jota kuitenkaan ei toteutettu. Keskustelussa tuotetaan vahvasti halua ja toivetta erottautua omanlaisella tyyllillä, mutta poikien osalta sosiaalinen paine ei tätä kuitenkaan sallinut. Erottuvien punaisten tennareiden käytön estivät muiden tanssijoiden lisäksi lehdistö. Näin ollen huomiota ei haettu ja sosiaalisen normaaliuden toimijuus muodostuu tiukaksi positioksi sosiaalisen pelin repertuaarissa. Siitä tuotetaan yksi oikea vaihtoehto, jota pukeutumisen lisäksi haastetaan keskusteluissa ruskettumisella ja tyttöparina tanssimalla.

Tyttöjen juhlassa pukeutuminen itseään ilmaisten on myös tulkittavissa osaksi normaaliuden tavoittelijan toimijuutta, jossa halutaan tiukasti kuulua yhteisön toimintamalleihin. Seuraava aineistoesimerkki 59 kuvaa, kuinka normaaliuden toimijuutta tuotettiin keskustelemalla rusketuksen ottamisesta juhlan ajaksi. Rusketuksesta kuitenkin tuotetaan luonnoton ja liiallisuuksiin menevä teko, joka rikkoo normaaliuden rajat ja siitä tehdään yhteisössä erittäin paheksuttu teko. Tästä keskusteltiin jokaisessa ryhmässä osittain sen vuoksi, että se liittyi virikemateriaaliin, mutta toisaalta rusketukseen viitattiin myös ryhmästä itsestään lähtöisin ennen kuin virikemateriaalin käyttöä. Alla oleva keskustelu on syntynyt nimenomaan virikemateriaalin pohjalta toisin kuin aineistoesimerkissä 38.

Aineistoesimerkki 59

Ryhmä 1 tytöt

K1: Siis kun mä ekan kerran kuulin että mun yksi kaveri alko ihan perusnaamalla sano että kävisi ottaa niinku rusketuksen. Mä en tienny pitäsökö mun alkaa nauramaan vai kävellä pois etten mä loukkais sitä. (naurua)

K2: Mä en ees tienny että joku otti rusketuksen.

K1: Siis olin aivan että mitä ihmettä oikeesti siis... tää on niinku.. tuo on musta jo liiottelua.

K2: Kuin moni oikeestaan otti rusketuksen? Mä en tienny ketään.

K3: Oli siellä pari sellaista joilla niinku näkyi aivan selkeästi et ei oo luonnollinen.

K: Päivi kävikö?

K: Ai Satu?

K: Niin, sen puvun siittä.

K: En mie tiä, ei kai.

K1: ei se käyny loppujen lopuks.

K4: Siis onkse käyny?

K: Ei kai.

M: Ei teillä... ollu...

K2: Siis mulla ei käyny pienessä mielessäkään.

K: Joo ei mullakaan.

K3: Mulla oli niinku että äiti heitti sen ihan vitsinä että käyppä kanssa--

M: No mitäs sinä?

K3: Mä olin oikeesti silleen että mulla leuka lokshti että mitä. Mä en alussa tajunnu et se vitsailee... siis se oli pelkkä vitsi, haahuu.

Rusketuksen ottajasta puhutaan keskusteluissa, kuin pahasta rikollisesta, jota jahdataan ja yritetään saada kiinni teosta. Reaktio on hyvin voimakas ja vahvistaa edelleen normaaliuden tavoittelijan toimijuuden olevan erittäin lukittu ja vahva toimijuus niin sosiaalisen pelin repertuaarissa kuin laajemmin hauraan yhteisöllisyyden diskurssissakin. Yhteisöllisen rikoksen tehnyt ei ole pelannut oikein sosiaalista, peliä vaan on ottanut rusketuksen ja joutunut tuomion kohteeksi olemalla epäaito.

Yhteisöllisyyttä haastaa laajemmassa mittakaavassa myös toisenlainen poikkeaminen normaalista. Yksi pari oli osallistunut tansseihin poikkeuksellisesti tyttöparina, jossa toinen tyttö oli pukeutunut mekkoon ja toinen miesten pukuun. Mielenkiintoista aiheessa on se, että keskustelua tyttöparina tanssiminen ei ryhmässä herättänyt, vaikka läpi keskustelujen tanssija toi tätä erilaisuuttaan esille. Tulkitsen tämän johtuvan siitä, että naisen pukeutuminen mieheksi saattoi olla yhteisössä vieras tai jollain tavalla arka aihe, johon ei haluttu tai osattu puuttua sen enempää. Toisaalta kyse on myös tietoisesta toisin tehdystä valinnasta, joka on enemmän kuin sosiaalisessa pelissä onnistuminen tai epäonnistuminen, kuten rusketuksen ottaminen. Myös aiheen esille tuonut keskustelija ei vertaa normaalista poikkeavaa käytöstään oman yhteisön reaktioihin, vaan laajemmin ulkopuolisten yhteisön jäsenten, kuten perheen ja opettajien. Jälkeenpäin ajateltuna olisi ollut hedelmällistä jatkaa keskustelua siitä, mitä ajatuksia tämä muissa ryhmäläisissä herätti.

Aineistoesimerkki 60

Ryhmä 1 tytöt

K1: Mä olin jo alusta asti päättänyt että mähän haluan ehdottomasti mieluummin mennä puku päällä et niinku mähän näyttäsin ihan naurettavalta jossain pitkässä mekossa -- ja se oli oikeesti niin että porukoiden kanssahan siitä meinas syntyä kiistakapula.

M: Aaa siis ne ei ois halunnu että sulla on...

K1: --niinku äitihän oli ehdottomasti sitä mieltä et mä pukeudun mekkoon ja näin ja etin jostakin jonku mukavan pojan pariksi ja olin siis... mä olin kyllä pikkuhiljaa niinku sopeuduin siihen ajatukseen että okei tanssin sitte likkana okei. Ja sitte ku ei löytynykkään paria niin oli se silleen hetkellinen vähän semmonen että mä en pääse olemaan prinsessa mut sitte äiti korvas sen sillä että mä soitin äitille ja sanoin et okei nyt ei auta muuta ku tanssia Päivin kanssa ni äiti vaan oli hetken aikaa hiljaa okei no sitte me tehdään susta paremman näkönen ku kaikista koulun jätkistä yhteensä. (nauretaan)

--

K1: niin minun isäpuolen sisarukset ne kaikki kysy multa silleen että tassiksä vanhat ja kaikkihan totta kai oletti että minä tanssin koltussa olisin prinsessa päivän verran. Se oli aina niin ihana.. se on niitä jotka osaa sen hyvin peittää sen yllätyksen sitten on niitä jotka ei osaa yhtään peittää sitä... ihana kattoo että kenen leuka loksahdaa. . Kaikista paras reaktio mikä tuli niin oli minun tuota... huiluopelta. -- mä vaan livautin et tanssin Päivin kans se sano et aijaa tanssiksä niinku puku päällä joo okei (naurahtelee).

7 VAIKUTTAVAN ÄIDIN DISKURSSI

Tässä kappaleessa esittelen ensiksi, mitä vaikuttavan äidin diskurssilla tarkoitan ja miten nuorten keskusteluissa tätä todellisuutta tuotettiin. Ennen yksityiskohtaisempaa analyysipolkua ja aineistoesimerkkejä toimijuuksien rakentumisesta, kuvaan laajemmin vaikuttavan äidin diskurssin analyysin ominaispiirteitä ja tulkintoja. Tulkintarepertuaarikappaleissa kiteytyvät jälleen diskurssin toimijuudet ja tutkimuksen ydinvastaukset.

Vaikuttavan äidin diskurssin perusteeksi olen ottanut kaiken sen puheen, joka liittyi keskusteluissa äitiin. Äidistä ja vanhemmista ei puhuttu määrällisesti paljoa suhteessa koko aineistoon. Äiti vilahti keskusteluun tai mainittiin ohimennen, mutta tutkijana huomio äidin rooliin kiinnittyi ensimmäisestä keskustelusta lähtien. Toisinaan kokemuksia oman äidin merkityksestä vertailtiin ja kuvattiin enemmän, mutta yleensä äiti vain ilmestyi puheeseen aina uudelleen ja uudelleen.

Juhlan monimuotoista kulutuskulttuuria ilmentää myös vaikuttavan äidin diskurssi, joka tuotetaan keskusteluissa *huolehtivan äidin* ja *hallitsija äidin tulkintarepertuaarien* kautta. Huolehtivan äidin repertuaariin liittyvät *ystävä äidin* ja *järjestelijä äidin toimijuudet*, hallitsija äidin repertuaariin puolestaan *henkisen johtajan toimijuus* ja *kukkaron vartijan toimijuuksiksi* nimetyt positiot.

Keskustelut äidistä merkityksellistetään selvästi hyvä-paha dikotomioiden kautta. Äidille tuotetut toimijuudet eivät taistele tai ole jännitteisiä. Toimijuuksien muodostaminen ei myöskään vaatinut neuvotteluja. Näin ollen vaikuttavan äidin diskurssi on tämän tutkimuksen valossa selvä ja kategorisesti muista poikkeava diskurssi. Äitiin liitettyjen toimijuuksien välillä ei ole aineiston pohjalta vastaavaa ristiriitaa kuin ansaitun nautinnon ja hauraan yhteisöllisyyden sisällä olevat toimijuuksien välillä. Siinä missä nuoret tasapainoilevat ja neuvottelevat ansaitun nautinnon saamisesta ja hauraasta yhteisöllisyydestä, vaikuttavan äidin diskurssissa näitä piirteitä ei ole. Vaikuttavan äidin diskurssi tuo kuitenkin vahvan jännitteen ansaitun nautinnon ja hauraan yhteisöllisyyden diskurssien välille laajemmin. Äidin toimijuuksilla on merkitystä nuorten kulutuskulttuurissa.

7.1 Huolehtivan äidin repertuaari

Huolehtivan äidin repertuaari muodostuu *ystävä äidin ja järjestelijä äidin toimijuuksista*. Huolehtivan äidistä repertuaariin luokitelluissa keskusteluissa äidistä tuotetaan lempeää hoivaajaa ja huolehtijaa juhlijalle, joka kannustaa ja elää tanssijuhlaa yhdessä juhlijan kanssa. Huolehtivan äidin repertuaari muodostuu siitä puheesta, jossa äidistä tuotetaan huolehtiva ystävä puhumalla äidin kanssa shoppailusta ja juhlapuvun suunnittelusta. Äiti toimii juhlapäivänä kuvaajana, kuskina ja lainaa turkkiaan. Alla olevissa aineistoesimerkeissä 61 ja 62 äidin kanssa ostoksilla käymistä puhutaan luonnollisena yhteisenä tekemisenä ja puuhailuna. Näissä esimerkeissä äidistä tuotetaan myös hyvien valintojen tekijää. Äiti muistuttaa tärkeiden korujen tarpeellisuudesta ja olisi valinnut paremmat kengät kuin juhlija itse valitsi.

Aineistoesimerkki 61

Ryhmä 1 tytöt

K1: Oli siis itse asiassa tällöinen hauska juttu et siinä samalla ku minä kävin ostaa ne kengät niin siinä itse asiassa ne alko laittaa jo liikkeitään kiinni niin sitte äiti heitti siihen että onko sulla koruja. Mä olin vähä silleen että jaa no hyvä pointti itse asiassa -- Se on vaan että äitiki on varmaan just ylpeä ku kerranki tätä kiinnostaa sen ulkonäkö ja naisellisuus (naurua) että nyt minä tuen tässä.

Aineistoesimerkki 62

Ryhmä 1 tytöt

K1: Se oikeesti äiti vaan niinku aina välillä vaan niinku nappas sen minun puvun esiin ja rupes tekemään sitä... ja oikeesti siinä ei hermoiltu muuta ku piti mennä kenkiä hankkimaan. Meidän äiti ja minä ollaan aina oltu hirveen huonoja shoppailemaan yhdessä niin sitte mä nappasin yhet semmoset kengät... mä jouduin vähä katumaan sitä, että mä olin valinnu semmoset kengät jotka oli liian kapeat, koska mulla oli jalat tosi kipeät jälkikäteen.

Ystävä äidin toimijuuteen kuuluu toisaalta myös juhlan kautta tuleva hetkellinen lähentyminen ja suhteen muuttuminen juhlan ajaksi ystävyysuhteeksi. Yllä olevissa aineistoesimerkeissä 61 ja 62 äidin sanotaan olevan kerrankin ylpeä naisellisuuteen liittyvästä laittautumisesta, jossa äiti on juhlijaa tukenut. Toisessa esimerkissä yleensä huonosti yhdessä shoppailevat äiti ja tytär lähtevät kuitenkin juhlan vuoksi yhdessä ostoksille. Ystävä äidin toimijuuteen ja yhdessä ostoksilla käymistä kuvaa myös se, että äiti kannustaa ostamaan ja ”lellii” antamalla juhlijalle kaiken, mitä tämä sattuu tarvitsemaan eikä aseta perinteisiä rajoja kulutukselle. Alla olevassa esimerkissä 63 äidin lähentynyt ystävyys ja lelliminen vaativat kuitenkin perusteluja, jotka ovat keskustelijan

mukaan mummolta siirtynyt tapa antaa äidin panostaa lellimällä, silloin kun siihen on tarvetta.

Aineistoesimerkki 63

Ryhmä 1 tytöt

M: Siis teillä oli kaikilla äiti mukana ostamassa?

K1: Siis meillä oli sillä lailla ku --siellä oli jotain koruja näin myytävänä jotain kristallikoruja ja sitte mie bongasin sieltä semmoset korvikset ja äiti oli silleen että no niin no siitä ne mukaan. --. Sitte me katottiin vielä tiaraaki että pitäskö semmonenki mutta ei me viittitty mutta kyllä mulle sitte lopulta ostettiin... kuulostaa hirveän lellityltä mutta äiti oli vaan silleen että ku ... äitiki on ite saanu niinku mummolta että jos se on niinku jotain saan ni kyllä sen on se niinku silleen.. --

Juhlan ajaksi muodostunutta erityistä ystävyssidettä kuvaa myös aineistoesimerkki 64, jossa keskustelija kertoo yhden mieleenpainuvimmista juhlahetkidä olleen sen, kun sai pitää päällään äidin aitoa turkkia. Turkin päällä pitäminen oli tuntunut aikuismaiselta. Tulkitseen aikuismaisen tunteen olleen erityisen hienoa, koska äiti oli tehnyt ystävyYTEEN ja aikuisuuteen viittaavan eleen.

Aineistoesimerkki 64

Ryhmä 1 tytöt

K1: Siis mie sain pitää minun äitin aitoa turkkia siis...olen kasvis syöjä mutta siis mie en ole mikään eläinaktivisti ja mie rakastan turkkia ja --.. Mutta siis se oli niin siistiä pitää sitä turkkia. Jotenki niin aikuismaista.

M: Oletko sie aikasemmin saanu pitää sitä?

K1: En.

M: Miksi sie nyt sait pitää sitä?

K1: No siis no herra jumala se oli miinus kolmekymmentä. (nauraa)

K2: Mullaki oli äiti silleen että hei haluatko laittaa turkin päälle ja mie että en. Se oli vähän silleen että mitä mikset. En. Ei jotenkin mun juttu. Vedin vähän jonkun siistimmän takin päälle.

Ystävä äidin toimijuus muodostuu myös niistä keskusteluista, joissa äidin lisäksi tuotetaan suuri merkitys myös äidin ystäville. Pitkin keskusteluita mainitaan usein ohimennen niistä äidin kavereista, jotka valokuvasivat, ompelivat pukuja tai tulivat katsomaan juhlaesitystä. Aineistoesimerkki 65 kuvaa hyvin sitä läheisyyttä ja ystävyYTTÄ, jonka juhlija kokee niin äitiensä kuin äitinsä ystäviin juhlan aikana.

Aineistoesimerkki 65

Ryhmä 2 tytöt

K1: Tuli tuosta mieleen että minun äiti oli tai siis mulla oli aika paljon siis tuttuja siellä niin mie luulin että minun äiti -- pillittäis siellä niinku nyh aaaa mutta se oliko niinku minun äitin kaveri tai siis niinku minunki siis kaveri joka on tuntenu minut aivan niinku pienestä ni se oli siellä -- semmonen nyh nyh .(nauraa)

Ystävänä olemisen lisäksi äidistä tuotettiin tarmokas asioiden järjestelijä, joka piti huolen aikatauluista ja etenkin juhlapuvun ja kokonaisuuden onnistumisesta. Ryhmissä keskusteluun nousi esille, kuinka äiti oli varannut jo hyvissä ajoin kampaajan, meikkaajan, puvun ompelijan tai suunnitellut valmiiksi minkä tai millaisen asun juhlija pukisi päälleen. Lisäksi äiti oli käytännön apuna laittamassa hiuksia tai ompelemassa pukua. Esimerkiksi alla olevassa aineistoesimerkissä 66 äidistä tuotetaan merkittävä järjestelijä, joka lopulta varmistaa, että juhlija saa asukokonaisuutensa valmiiksi ja pääsee osallistumaan juhliin.

Aineistoesimerkki 66

Ryhmä 1 tytöt

K1: Mullaki vaihtu kampauksen disain tyyliin aamupäivällä ennen... ku me tajuttiin et näissä hiuksissa ei ole enää sitä ihanaa liekehtivää punaista että mä saisin... -- et niinku sitte äiti vaan silleen katto no niin... jakaus.. puolet... paljon lakkaa no niin valmis. (naurahtaa) Se oli aika hirvittävää ajatus siinä vaiheessa ku äiti sanoi että me ei tehdäkään sulle niitä piikkejä.

M: Niin äitis laitto sulle hiukset sitte aamulla?

K1: Joo äiti laitto minun hiukset, äiti teki minun puvun, äiti meikkas mut. Tuli aika... niinku pysy tällai perhepiirissä.

M: Ja sie olit tosi tyytyväinen sitte kaikkeen?

K1: Mmm. Siis minun äitihän on tunnetusti nero. Ihan sama mitä sille antaa tehtäväksi ellei siihen liity tietokoneet. (nauraa)

M: Oliko teillä muilla samanlaisia olitteko tyytyväisiä pukuun, hiuksiin...?

K2: Just niinku puvun stressauksesta äiti hoiti sen, koska mie olin ite tekemässä sitä omaa pukua niin sitte ei uskonu että minä saan sen joten mulle sitte hommattiin puku.

M: Aaaa.

K2: Siis mekko. Ja mä niinku...

M: Siis ostettiin niinku jotenkin se...?

K2: Siis vähä niinku loukkauksena siihen että et nää kuitenkaan ehi ei siitä kuiten tuu mittään.

Yllä olevassa esimerkissä järjestelijä äidin toimijuudella äiti valtaistetaan koko juhlan toimeenpanijaksi, suunnittelijaksi ja valintojen tekijäksi. Vaikka nuoret tuottavat vanhojentansseihin valmistautumisesta kovan työn ja toisaalta työn välttämisen kentän, tuotetaan myös äidille merkittävä rooli ja toimijuus juhlassa. Nuoret naiset tuottavat myös vahvaa toimeliaan järjestelijän ja omanlaisen prinsessan toimijuutta juhlassa, jota selvästi horjuttaa äidille annettu vahva rooli valmisteluissa. Toisaalta keskusteluissa ei vain anneta valtaa äidille. Vaikka esimerkki kuvaa sitä, kuinka äiti toimi sankarimaisena

juhlan pelastajana ja toimeenpanijana. Huolehtivan äidin repertuaarin toinen puoli tuottaa äidistä myös vallan ottaja ja riistäjä.

7.2 Hallitsija äidin repertuaari

Järjestelijä äidin toimijuus tuottaa toisella tavalla tulkittuna myös hallitsija äidin repertuaaria. Hallitsija äidin repertuaariin kuuluvat *henkisen johtajan toimijuus ja kukkaron vartijan toimijuus*. Näissä keskusteluissa äidistä tuotetaan jämäkkää ohjatottavaa ja diktaattorin lailla valtaa käyttävää äitiä, joka toiminnallaan määrää juhlaan liittyviä valmisteluita ja toimintaa. Henkisen johtajan toimijuus koostui siitä puheesta, jossa äidin kerrottiin pakottaneen ostamaan, äiti ei antanut vaihtoehtoja, painostaa osallistumaan juhlaan, vaatii tietää parin puvun värin tai vartioi painon nousta ennen juhlaa. Hallitsija äidin repertuaarissa keskeistä on se, että nuoret nousevat selvästi kapinoimaan ja koettavat saada ääntään ja mielipiteitään kuulumaan toisin kuin huolehtivan äidin repertuaarissa.

Henkisen johtajan toimijuutta muodostavat ne keskustelut, joissa puhutaan äidin käyttävän valtaansa ja päättävän toisin kuin nuori itse olisi tehnyt. Esimerkiksi äiti ei antanut vaihtoehtoa valita toista pukua vaan pakotti ottamaan siskon vanhan puvun (aineistoesimerkki 10), äiti päätti hirvittävältä kuulostavan hiustyyli muutoksen (aineistoesimerkki 66) tai äiti vaati ehdottomasti pukeutumaan mekkoon ja etsimään parikseen pojan, johon tytär pikkuhiljaa sopeutui (aineistoesimerkki 60). Äidin henkisen johtajan toimijuus saattoi ahdistaa ja tuntua nuorista painostavalta. Aineistoesimerkissä 67 äiti alkaa heti lukion ensimmäisenä vuonna ahdistella nuorta tanssiparin hankkimisella.

Aineistoesimerkki 67

Ryhmä 2 tytöt

K1: Mie todellisuudessa aloin kunnolla miettii niinku eka luokalla ku äiti alko heti kyselee onko sulla paria onko sulla pari jo? (nauretaan) Se oli niinku jo kuukauden välein onko onko onko joku kiva poika silleen, ei miksi? no ku se pari pitäis saada (nauraa) mie oikeesti mie niin hermotuin siihen. Sitte ku viimeinki ku mulla oli Matti parina niin -- sitte mie olin niin tyytyväinen ku mie tulin kottiin ja mie istuin sohvalle ja sitte mie katoin äitiä ja sitte mie oikein hymyilin että nyt voi lopettaa kyselemiset että minulla on pari.

Yllä olevassa esimerkissä parin hankinta näyttäytyy äidin tahdon taipumisena ja samalla eräänlaisena kostona tai kapinana, jossa parin saaminen osoitti nuoren hallitsevan itse

tilanteen ja onnistuneen ratkaisemaan ongelman. Äidin pitkäjänteisestä hallitsemisesta kertoo myös seuraava aineistoesimerkki 68, jossa keskustelu on kääntynyt juhlaan liittyviin uhrauksiin. Yksi keskustelija nostaa esille sen, kuinka äiti oli laittanut hänen ruumiin tarkkailuun ja odottanut juhlijan pysyvän samankokoisena juhlapäivään saakka.

Aineistoesimerkki 68

Ryhmä 1 tytöt

K1: Itse asiassa mulla oli semmonen tavote siinä että mulla oli se puku siinä jo valmiina ollu jo pitemmän aikaa niin... äiti sano jotaki puoli vuotta sitte että nyt ei saa lihoa eikä laihtua (naurahtelemme) eli oon ollu täysin samalla dietillä eli syöny paljon suklaata.

M: Eli et oo ollu karkki lakossa?

K1: En oo ollu karkkilakossa enkä missään.

Hallitsija äidin repertuaarissa henkisen hallitsija toimijuuden lisäksi äidille tuotettiin myös kukkaron vartijan toimijuus, jossa äidin hallitsija asema kulminoitui ratkaisevaan rooliin kulutukseen liittyvässä päätöksenteossa. Nuoret kertovat, kuinka äiti ei antanut ostaa uusia kenkiä, ei suostunut maksamaan meikkausta tai kauhisteli rahanmenoa. Tähän viittaavaa puhetta oli selvästi vähemmän kuin äidin ostamaan kannustavaa puhetta. Vaikka äiti kiristi kukkaron nyörejä, äiti oli myös se, joka avasi kukkaron nyörit. Aikaisemmissa aineistoesimerkeissä 64 ja 66 voidaan tulkita ystävä äidin toimijuuden lisäksi sen, että äiti on ostoksilla mukana myös maksamassa kulutuksen ja suhtautui myös rahankäyttämiseen positiivisesti. Toisaalta hallitsija äidin repertuaarin mukaisesti äiti pakottaa ostamaan ja nuori alistuu, kuten alla olevassa aineistoesimerkissä 69.

Aineistoesimerkki 69

Ryhmä 3 pojat

K1: Äiti vaan sano että niin sullekki pittää muuten ostaa puku ja plaa plaa plaa plaa plaa ja sitte olin silleen että ei tarvi onhan mulla jo noita puvun takkia ja muuta. Se et sehän on harmaa ei se oo musta että on mulla sitte se yks ruskea... ei ei se käy ja sitte ai jaa ei sinun tarvi käyttää siihen rahaa kyllä minä kyllä sinun nyt täytyy sitte sitte pakko se oli alistua ja sitte ostettiin niinku kaikki mahdolliset kaikki alupaijat ja kauluspaijat ja kravaatit ja solmiot ja kegit ja sukat ja mitä ikinä tulee koskaan tarvittemmaan.

Hallitsija äidin repertuaaria vahvistaa keskusteluissa tuotettu äidin vahva rooli verrattuna isän rooliin. Isästä tuotettiin keskusteluissa äidin pakottama kyyditsijä tai kukkarona. Isän rooli oli olla sivustaseuraaja kiistatilanteissa ja passiivinen mielummin telkkaria tai jääkiekkoa kuin vanhojentanssiesitystä katsova. Perinteisesti isän kanssa tanssittuun viimeiseen valssiinkin osa tanssijoista valitsi mielummin äidin tai sitten joutui pakottamaan isän tanssiin, kuten alla olevassa aineistoesimerkissä 70. Isän merkittävää

roolia juhlaan toi esille vain yksi keskustelija, jonka juhlaan osallistumista kuvasi muutenkin vahva itsenäisyys ja itse pärjäämisen puhe.

Aineistoesimerkki 70

Ryhmä 1 tytöt

M: Tanssitteko te perheenne kanssa?

K1: Joo.

K2: Mä tanssin äitin kanssa.

K3: Äiti ei suostunu tanssimaan minun kanssa ni mä tanssin isin kanssa kahesti.

K4: Mie tanssin kans ismän kanssa. Iskä oli ensin silleen että joo ei sitte mie väkisin sen kuiten kävin sen hakemassa ja kyllä se sitte tanssi.

8 JOHTOPÄÄTÖKSET

Johtopäätökset kappaleen ensimmäisessä osassa esitän tutkimuksen keskeisimmät tulokset ja samalla paikannan ne nuorten kulutuskulttuuritutkimuksen kentälle. Samoin tutkimuksen tulokset paikantuvat osaltaan myös juhlatutkimuksen kentälle. Koska tutkimukseni leikkaa läpi kolmen tieteellisen tutkimuslähtökohdan, nuoret, juhlan ja kulttuurisen kulutustutkimuksen, kuvaa tutkimuksentuloksia käsite kulutusjuhlakulttuuri. Vanhojentanssien kulutusjuhlakulttuurin paikantamisella olemassa olevaan tutkimuskenttään, asemoin tutkimukseni tulosten vaikutukset ja hyödyn tiedeyhteisölle, liiketoimintaan ja kuluttajille.

8.1 Tutkimustulokset kulutusjuhlakulttuurin kentällä

Ansaitun nautinnon diskurssissa vanhojentanssit merkityksellistetään perinteiseen suomalaiseen ihanteeseen järkevästä kuluttajasta ja kovan työn tekemisestä nautinnon ansaitsemiseksi (vrt. Autio 2006; Heinonen 2000). Näillä ihanteilla on pitkä historiansa suomalaisessa kulutuskulttuurissa. Diskurssien luonteeseen foucault'laiseen traditioon mukaan liittyy diskurssien historiallisuus ja institutionaalisuus. Ansaitun nautinnon diskurssi on selvästi osa suomalaista kulttuurista käsitystä kuluttamisesta, nautinnosta ja työmoraalista. Ansaitun nautinnon diskurssi uusintaa ja vahvistaa näitä käsityksiä.

Moraalisen kuluttajan tulkintarepertuaari liittyy vahvasti laajempaan kulttuuriseen kontekstiin, jonka olen nimennyt ansaitun nautinnon diskurssiksi. Ansaitun nautinnon ansaitsi muun muassa oikein kuluttamalla. Tässä tutkimuksessa nuoret tuottavat itsestään tarkkaa ja viisasta kuluttajaa vahvistaen ja uudelleen konstruoiden vallalla olevaa käsitystä suomalaisista nuorista kuluttajista. Suomalaiset nuoret mielletään tutkimusten mukaan maltillisiksi ja säästäväisyyttä ihannoiviksi kuluttajiksi, verrattuna kansainvälisiin tutkimuksiin (Autio 2006). Toisaalta tämän tutkimuksen perusteella juhlassa kuluttamiseen liittyi myös vahvasti se, kuinka tärkeää oli kuitenkin saada mitä halusi.

Aution (2006) tutkimuksessa nuoret yleisesti kuvasivat juuri juhlassa tai ainutlaatuisissa tilaisuuksissa kuluttamisen olevan nautinnollista ja sallittua. Tämän tutkimuksen valossa ansaittu nautinto ja ”saan mitä haluan” toimijuus ei rakentunut pelkästään juhlan

ainutkertaisuuteen tai ostamisen tarpeellisuuteen, vaan se kietoutui tiukasti tarkan ja viisaan rahankäyttäjän toimijuuksiin. Vanhojentanssien kulttuurista kulutuspuhetta värittää sama yhtäläisyys kuin aikaisempi tutkimus osoittaa. Keskustelu on moniäänistä ja nuoret tasapainoilevat näiden eri toimijuuksien kesken (vrt. Autio 2006). Aution tutkimukseen verraten tämä tutkimus osoittaa nuorten myös vanhojentanssi juhlassa välttävän edelleen turhaa kulutusta säästäväisyyttä ihannoiden, mutta samalla on sallittua heittäytyä täysin hedonistiseen kulutukseen.

Ansaitun nautinnon diskurssissa vaivannäön repertuaariin kuuluvat toimijuudet, kuvaavat nuorten työntekoa vanhojentansseissa. Toimijuudet jakaantuivat selvästi kahteen vastakohtaan. Toisaalta nuoret haluavat tehdä työtä ja työn teko on hyveellistä, mutta toisaalta työnteon välttämisestä tulee myös tavoiteltavaa. Työn ja kulutuksen eetoksia on Aution (2006, 129) mukaan tutkittu vähän ja tutkimukseni tuo lisää tietoa nuorten työn ja kulutuksen välisestä suhteesta. Ansaitun nautinnon diskurssin sisältyvä vaivannäönrepertuaarin tuo tietoa siitä, että työn tekemisellä on merkityksellinen rooli nuorten kulutuskulttuurissa. Työn tekemisen toimijuudet tuotettiin myös eri tavalla tyttöjen ja poikien suhteen.

Ansaitun nautinnon diskurssin valossa nuorten vanhojentanssi juhla on sukupuolittunut juhla. Tyttöjen ja poikien eroja korostanut toiminnan tytöt repertuaari tuo vahvasti esille sukupuolittuneen kulutuskulttuurin merkityksen. Tyttöjen toimijuus on aktiivinen ja toiminnallinen suhteessa poikiin. Tässä tutkimuksessa tarkoituksena ei ollut keskittyä sukupuolten välisiin eroavaisuuksiin, mutta ne tuovat mielenkiintoisen lisän nuorten kulutuskulttuuriin juhlassa. Jatkotutkimusaiheena tämän tutkimustuloksen perusteella olisi mielenkiintoista tutkia tarkemmin nuorten kulutuskulttuurissa olevia valtasuhteita. Valta ei rakennu vain sukupuolen tai eri yhteisöjen välillä, vaan myös vanhempien ja erityisesti äidin ja nuorten välillä.

Vaikuttavan äidin diskurssissa aktualisoituu puhe hyvästä ja pahasta äidistä, joka mahdollistaa ja rajoittaa nuorten toimintaa. Vaikuttavan äidin diskurssissa nuoret valtaistavat äidille suuren merkityksen kulutuskulttuuriinsa juhlassa. Laajemmin ansaitun nautinnon diskurssiin liittäen äiti voi kannustaa ostamaan tai kieltää ostamasta jotakin. Vaikuttavan äidin diskurssilla on siis valtaa enemmän kuin ansaitun nautinnon diskurssilla. Jos hyvä äiti kannustaa ostamaan kalliin juhlapuvun ja koruja, ansaitun

nautinnon säästäväisyyden ja oikeinkuluttamisen ihanteet väistyvät. Jos paha äiti rajoittaa eikä anna ostaa tavaroita, ansaitun nautinnon diskurssin ”saan mitä haluan”- toimijuus rikotaan ja tehdään merkityksettömäksi.

Tutkimus tuo uutta tietoa myös aikaisempaan tutkimukseen siitä, että sukupolvien välinen eronteko kulutuksessa aktualisoituu ainoastaan kotona asuvien nuorten ja heidän vanhempien välisissä suhteissa (Huttunen, Autio & Strand 2010). Aikaisempaan tutkimukseen lisäten, perheessä vanhempien kanssa neuvoteltiin kotitöiden, muotivaatteiden ja rahan saamisesta. Nuorten vanhojentansseja kuvaavassa tutkimuksessa vaikuttavan äidin diskurssi ei luonut tilaa vastaavanlaiselle Huttusen, Aution ja Strandin kuvaamalle keskustelulle tai neuvottelulle. Vaikuttavan äidin diskurssi rakentuu nuorten puheessa itsestäänselvyytenä. Äidin rooli on joko hyvä tai paha nuoren näkökulmasta, mutta toimijuudesta ei tarvitse neuvotella. Tämä toimijuuksien välinen valta-asema puolestaan uusintaa yllättäen tutkimuksen kaikkia lähtökohtia vastaan nuoret passiivisiksi äidin toiminnan kohteiksi (vrt. Ruuskanen 2010, Wilska 2010).

Clarke et al. (2005 via Raijas 2012, 66) on osoittanut perheen taloudellisia rooleja ja vastuita tutkittuaan, että myös vanhempien rooleissa kuluttajiksi kasvattajina on eroja. Isät antavat äitejä vähemmän toimintamalleja taloudellisten asioiden hoitamiseen. Äideiltä saatu oppi antaa parempia taloudellisia valmiuksia aikuisuuteen kuin isältä saatu oppi. Tässäkin tutkimuksessa isän rooli nuorten vanhojentanssi keskusteluissa jäi melko näkymättömäksi, passiiviseksi ja etäiseksi. Äiti puolestaan herää nuorten keskusteluissa kaikki tietävänä ja osaavana parhaana ystävänä tai diktaattorimaisena hirmuhallitsijana, joka riistää ja rajoittaa nuorten toimijuuksia juhlassa. Tulos on ajankohtainen ja kiinnostava lisä nuorten kulutuskulttuurin kentälle.

Tutkimustulos äidin vahvasta roolista nuorten kulutuskulttuurissa vahvistaa aikaisempaa tutkimustulosta äidin vaikutuksesta lastensa kuluttamiseen (Raijas 2012). Tämän tutkimuksen mukaan äiti ei pelkästään malliopeta lapsilleen kuluttajana olemisen käytäntöjä ja anna hyviä neuvoja, vaan äidille valtaistetaan aktiivinen ja toiminnallinen rooli nuorten kulutuskulttuurissa. Aihe on todella ajankohtainen, koska uusimman kvantitatiivisen tiedon lisäksi perheen sisäisestä päätöksenteosta (Niemelä & Raijas 2010), tämä tutkimus antaa laajempaa kulttuurista tietoa vanhempien ja nuorten kuluttamisena olemisesta. Mielenkiintoista olisi edelleen keskittyä tarkemmin myös

laadullisien keinoin nuorten ja vanhempien päätöksenteon rakentumiseen kulutuskulttuurisesta näkökulmasta.

Myös hauraan yhteisöllisyyden diskurssi vahvistaa nuorten kuluttamiseen liittyvää tutkimustietoa. Aikaisemmin on tutkittu nuorten oppivan taloustaitoja, asenteita ja käyttäytymistä kotoa, mutta taloudellinen tieto opitaan ympäristöstä ja kuluttajaksi sosiaalistutaan ympäristön kautta (Wilska 2008; Raijas 2012). Tämä tutkimus vahvistaa tätä näkemystä. Äidin vaikuttavan roolin lisäksi nuoret tuottivat vahvaa hauraan yhteisöllisyyden ja ansaitun nautinnon diskurssia, joissa nuoret neuvottelevat median, yleisen keskustelun ja toisten kanssa sopivan ja moraalisesti oikein kuluttamisen käytännöistä sekä sosiaalisen yhteisöllisyyden merkityksistä.

Hauraan yhteisöllisyyden diskurssissa vanhojentanssit palauttavat yleisen kulttuurisen puheen vanhojentansseista nuorten yhteisöllisenä juhlan takaisin perinteiseen lähtökohtaan. Yleinen keskustelu kuvaa vanhojentansseja lukion kakkosluokkalaisten juhlaaksi, jonka perinteiset merkitykset siirtymäriitistä ovat siirtyneet hulppeaan ja kalliiseen kulutusjuhlaan. Tämän tutkimuksen mukaan yhteisöllisyys on edelleen erittäin merkityksellinen ja tärkeä osa vanhojentansseja. Juhla tuo yhteisöllisyyteen uusia rooleja ja ennakokemattomia sosiaalisia tilanteita ja haasteita, mutta samalla myös mahdollisuuksia. Yhteisöllisyyden puheeseen kiteytyy nuorten vanhojentanssien huipennus.

Vanhojentanssi juhlassa nuorten kulttuurin tärkeänä osana ovat sosiaaliset suhteet ja niiden järjestäytyminen juhlan aikana. Kulttuurisen kulutustutkimuksen kentällä tämä tutkimustulos vahvistaa käsitystä kuluttajien jakautumisesta tänä päivänä yhä pirstaleisempiin kuluttajaheimoihin (vrt. Cova & Cova 1992). Juhlan kontekstissa nuoret uusintavat ja ylläpitävät vahvasti omien heimojensa rajoja, mutta ovat valmiita sulautumaan ja yhdistymään ainakin hetkellisesti. Hetkellinen uusi yhdistyminen tuottaa uusia kulttuurisia merkityksiä ja kokemuksia. Hetkellinen yhteisöllisyys vahvistaa myös kulttuurisen kulutustutkimuksen kentällä sitä tilaa, jossa yhteisön jäsenet löytävät vuorovaikutuksessa toistensa kanssa uuden yhteisön (vrt. Kozinets 1999).

Kozinets (1999) ja Cova & Cova (1992) painottavat tutkimuksissaan nimenomaan kulutuskulttuurin yhteisöllisyyden ja heimojen rakentumisen merkitystä muuttuvassa

yhteiskunnassa. Tukijoiden mukaan heimot voivat olla hetkellisiä ja liikkuvia. Joonas Rokka (2010, 382) kokoaa yhteen heimoihin liittyvää tutkimusta ja kuvaa heimojen muotoutuvat yleensä jonkin tietyn harrastuksen, mielenkiinnon, brändin tai päivittäisten tavaroiden ympärille luoden kirjon identiteettejä, sosiaalisia käytäntöjä, rituaaleja, merkityksiä ja materiaalista kulttuuria. Tämä tutkimus osaltaan vahvistaa ja uudentaa tätä sosiaalista aspektia. Vanhojentansseissa nuorten kulutuskulttuurissa ilmenee monimerkityksinen yhteisöllisyyden diskurssi, jossa sosiaaliset suhteet rakentavat uudenlaisia heimoja ja kollektiivista toimintaa. Tässä tutkimuksessa uudet ja vanhat heimot yhdistyvät, mutta hetkellisesti. Heimojen välinen sotaisa lähtöasetelma aluksi vaarantaa ja lopuksi vahvistaa ansaitun nautinnon diskurssissa odottavaa juhlasta nauttijaa ja hauskanpitäjää.

Hauraan yhteisöllisyyden diskurssi ilmentää uudenlaista sosiaalista suhteiden verkostoa ja sen merkityksiä tavalla, joita ei ole aikaisemmin käsitelty juhlatutkimuksen kentällä (vrt. esim. Belk 1993; Fisher & Arnould 1990; Close & Zinkhan 2006). Tämä tutkimus tuo uutta tietoa siitä, millä tavalla nuoret tuottavat kulutuskulttuurista juhlassa yhteisöllisyyteen liittyviä merkityksiä, ennekokemattomien uusien tilanteiden ja heimojen kautta aktualisoituvassa puheessa. Myös juhlaan liittyvät tutkimustulokset ansaitun nautinnon ja vaikuttavan äidin diskursseista rikastuttavat juhlatutkimuksen kenttää.

Tutkimuksen teoreettisessa osassa olen halloween tutkimuksen osalta luonut vertailevaa ja hypoteettista taustaa vanhojentanssi tutkimukselle. Vaikka tutkimukseni teoreettinen tarkoitus on kuvata juhlan kulttuurista merkitystä, juhlatutkimuksen kentälle paikantumisen onnistumiseksi vertaan tutkimustuloksia ja oletuksia, joita kappaleessa 3.1 esitin. Halloween juhlan (Belk 1993) ja vanhojentanssien yhteinen piirre on arjen ja normaalin yhteisön kahleista ja jännitteistä vapautuminen. Hauraan yhteisöllisyyden diskurssiin liittyvät toimijuudet kuvaavat eri heimojen ja yhteisöjen jännitteitä ja niistä hetkellisesti vapautumista. Halloween juhlassa aikuiset nauttivat mahdollisuudesta käyttäytyä toisin kuin on soveliaista, mutta nuorille nämä uudet mahdollisuudet ja tilanteet vanhojentansseissa tuottivat päänvaivaa. Sosiaaliset solmukohdat, uudet heimot ja niissä käyttäytyminen vaativat analysointia ja ilmiön pohtimista. Juhlasta ei päästy nauttimaan ilman oikeiden asioiden tekemistä.

Omaa sukupuolta korostava pukeutuminen tuotti vanhojentansseista laajemmin sukupuolittuneita merkityksiä kuin halloween juhlasta (Belk 1993). Hauraan yhteisöllisyyden ja vaikuttavan äidin vuoksi pukeutumiseen liittyi oman itsensä ilmaiseminen monesta näkökulmasta. Aktiivisen toiminnan tytön rooli ja ainutlaatuisena prinsessana oleminen riippuivat yhteisön tuottamista merkityksistä ja äidin roolista. Halloween juhlassa oli mielenkiintoista sen perinteisen merkityksen muuttuminen Amerikassa lastenjuhlasta aikuisten juhlaaksi. Suomalainen vanhojentanssijuhla puolestaan tämän tutkimuksen valossa palauttaa juhlan perinteisen merkityksen yhteisöllisyyden tärkeästä roolista. Aikuisten osallistumiseen liittyen vanhojentanssi juhla on aikaisempaa tietoa enemmän nuorten lisäksi myös äidin juhlaa.

Jatkotutkimuksissa kannattaa syventyä äidin toimijuuksiin ja merkityksiin enemmän. Liittyykö äidin vahva rooli nauttivan kulutukseen opettamiseen tai oikeanlaisen rahankäytön mallintamiseen yli sukupolvien? Voisiko taustalla olla yhteisöllisyyteen liittyvät näkökulmat, tuottaako ja uusintaako äiti lastensa kautta omaa sosiaalista heimoaan? Tämän tutkimuksen valossa äidin rooli nuorten (kulutus)kulttuuriin on joka tapauksessa merkityksellisempi ja kulttuurillisesti syvällisemmin rakentunut kuin aikaisemmin on tutkittu.

8.2 Tutkimustulosten paikantuminen liiketoimintaan ja yhteisöön

Kun liiketalouden toiminnan kohteena on nuori, tämä tutkimus kannustaa kiinnittämään huomioita äidin rooliin ei pelkästään rahoittajana, vaan myös laajemmin kulutuskulttuuriin rakentajana. Kuluttaminen ja ostoksien hankinta ei ole pelkästään kulutuksen hallitsemista antamalla tai kieltämällä. Nuorten kanssa yhdessä vuorovaikutuksessa rakentuva kulutuskulttuuri antaa monia mahdollisuuksia nähdä äiti uudessa valossa, esimerkiksi liiketoiminnan strategiaa tai liikeideaa ajatellen. Äiti on tärkeä lisä tai osa, kun liiketoiminnassa hahmotetaan nuorten kuluttajien segmentointia, fragmentoitumista ja kuluttajaheimoja.

Tämän tutkimuksen pohjalta nuorten yhteisöllisyys saa myös uusia merkityksiä. Nuorelle kuluttajalle näyttää olevan erittäin tärkeää löytää oma yhteisöllinen heimo ja siinä olemisen hyväksyttävä tapa. Heimojen rajat ovat tiukat, eivätkä nuoret mielellään riko näitä rajoja. Myös uudet ja ennekokemattomat tilanteet vaativat neuvottelua ja

analysointia. Liiketalouden kannalta tämä on tärkeä huomata ainakin muutostilanteissa. Jos liiketoimintaan tulee oleellisia muutoksia, joka rikkoo vanhoja segmenttejä tai kuluttajaheimoja, suosittelen avoimeen neuvotteluun yhdessä nuorten kanssa. Kuluttajaheimojen rajat voivat muuttua myös muista kulttuurisista syistä, joten liiketoiminnan suunnittelussa on tärkeää ylläpitää jatkuvaa tietämystä kuluttajien yhteisöllisyyden ja heimojen merkitysten muutoksista. Nuorten kulutuskulttuuriin liittyy vahvasti pysyviäkin arvoja.

Liiketoiminnallisesti on tärkeää tietää, että nuoret kuluttajat paikantuvat edelleen perinteiseen säästäväisyyden ihanteisiin. Ainutlaatuinen kerran elämässä tilaisuus ei saa nuoria unohtamaan moraalisesti oikein kuluttamisen ihanteita, mutta siihen liittyy vahvasti ”saan mitä haluan”-aspekti. Toisaalta on tärkeää olla tarkka rahankäyttäjä ja vältettävä liiallista kulutusta tekemällä viisaita kulutusvalintoja, mutta toisaalta tärkeää on myös saada mitä haluaa. Nuoret tasapainoilevat puheessaan moraalisen kuluttajan ja hedonistisemman oman tahdon välillä. Markkinointitoimien mielikuvia ja tuotettaessa merkityksiä, on näistä tutkimustuloksista varmasti hyötyä.

Nuorille itselleen tämän tutkimuksen tulokset avaavat näkökulmia omaan kulutuskulttuuriin ja sen merkityskellistämisen tapoihin juhlassa tutkimuksellisesta näkökulmasta. Diskurssianalyysi tutkimus häivyttää yksilön subjektiiviset kokemukset, mutta tutkimus avaa mielenkiintoisen ikkunan peilata omaa toimintaansa ja sen merkitystä kulttuurisen käsityksen rakentumisessa. Erityisesti tämän tutkimuksen pohjalta voi hahmottaa sitä, miten uusintaa, muokkaa ja rakentaa kulutuskulttuuria laajemmin.

Vanhemmat ja koulu instituutteina saavat tutkimuksessa mielenkiintoisen roolin osana nuorten kulutuskulttuuria. Äidin aktiivinen ja näkyvä rooli osana nuorten kulttuurin rakentumista herättää pohtimaan isän roolin passiivista ja näkymätöntä roolia. Tämän tutkimuksen pohjalta olisi mielenkiintoista saada lisää tietoa siitä, millainen isän rooli kulutuskulttuuriin on muissa kuin juhlan kontekstissa. Toivottavasti tämä herättää keskustelua myös perheissä. Toinen lähes näkymätön rooli tutkimuksessa muodostui koululle ja opettajille. Kertooko tämä koulun täydellisestä merkityksettömyydestä nuorten kulutuskulttuuriin ja mitä seurauksia tällä on? Vai onko koululla päinvastoin niin vaikuttava ja hegemoninen asema ylitse muiden, etten tutkijana pystynyt sitä

keskusteluista analysoimaan. Joka tapauksessa toivon, että tämä herättää myös keskustelua koulujen ja opettajien roolista ja merkityksistä nuorten kulutuskulttuuriin.

Koulusta puhumattomuus on mielenkiintoista myös sen vuoksi, että vanhojentanssit ovat nimenomaan kouluun liittyvä siirtymäriitti, ainakin sen perinteisessä merkityksessä. Median tuottama kuva vanhojentanssien perinteisen merkityksen siirtymisestä muihin merkityksiin, on ainakin tältä osin paikkansa pitävä. Toinen perinteisen merkityksen näkökulma liittyy yhteisöllisyyteen, jonka vähenemisestä on myös puhuttu mediassa. Yhteisöllisyyden merkitys ei tämän tutkimuksen mukaan ole hävinnyt. Vanhojentanssit ovat nuorille edelleen tärkeä yhteisöllisyydenjuhla. Tiukkojen heimojen rajojen ja kuppikuntien välisen yhteisöllisyyden saavuttaminen edes hetken ajaksi vanhojentansseissa kruunaa juhlan ainutlaatuisuuden monien merkitysten joukosta.

LÄHTEET:

Aapola, Sinikka (1999). *Murrosikä ja sukupuoli*. Vaasa: Ykkös-Offiset Oy.

Acté, Inka (2007). Vanhojentanssit nielevät rahaa lukiolaisilta. TV1 Kuningaskuluttaja. <http://kuningaskuluttaja.yle.fi/node/1722> (luettu 18.4.2012).

Aledin, Samil (2005). Varhaisnuorten suhde brändeihin. Teoksessa Autio, Minna & Paju, Petri (Toim.). *Kuluttava nuoruus. Nuorten elinolot-vuosikirja*. Opetusministeriö, Nuorisotutkimusverkosto/Nuorisotutkimusseura, Nuorisoasiain neuvottelukunta, Helsinki: Stakes.

Ahuja, Roshan D, Michels, Tara Anne, Walker, Mary Mazzei & Weissbuch Mike (2007). Teen Perceptions of Disclosure in Buzz Marketig. *Journal of Consumer Marketing* 24/3 (2007) pp.152-159.

Arnould, Eric J. & Thompson, Craig J. (2005). Consumer Culture Theory (CCT): Twenty Years of Research. *Journal of Consumer Research*, 31(4), 868-882.

Arnould, Eric, Price, Linda & Zinkhan, George (2004). *Consumers*. New York: The McGraw-Hill Companies.

Anttila, Anna (2004). Johdanto. Lapsuuden muuttuva maisema. Puheenvuoroja kulutuskulttuurin seksualisoinnin vaikutuksista. *Stakes raportteja* 284. Saarijärvi: Gummerus Kirjapaino Oy.

Autio, Minna, Wilska, Terhi-Anna, Kaartinen, Risto & Lähteenmaa, Jaana (2009). The Use of Small Instant Loans Among Young Adults – a Gateway to a consumer Insolvency? *International Journal of Consumer Studies*, 33(4). 407–415.

Autio, Minna (2006). *Kuluttajuuden rakentuminen nuorten kertomuksissa*. Nuorisotutkimusverkosto/Nuorisotutkimusseura. Helsinki: SKS.

Autio, Minna (2006b). Legoista Leviksiin-kuluttajaksi kasvun aakkoset. Teoksessa Lehtimäki, Hanna & Suoranta, Juha (Toim.). Kasvattajan brändikirja.: Otavan Kirjapaino Oy.

Autio, Minna (2004). Kohti runsauden sukupolvea tarinoiden ja kulutustutkimusaineistojen valossa. Teoksessa Ahlqvist, Kirsi & Raijas, Anu (Toim.). Ihanne ja todellisuus. Näkökulmia kulutuksen muutokseen. Helsinki: Tilastokeskus.

Autio, Minna & Heinonen, Visa (2002). Nuorten kulutuksen moraali ja moraalitalous. Teoksessa Autio, Minna, Eresmaa, Ilpo, Heinonen, Visa, Kojonen, Virpi & Paju, Petri (Toim.). Pakko riittää. Näkökulmia nuorten maksuhäiriöihin ja kulutukseen. Helsinki: Nuorisotutkimusseura.

Barbour, S. Rosaline & Kitsinger, Jenny (1999). Introduction: the challenge and promise of focus groups. Teoksessa Barbour, S. Rosaline & Kitsinger, Jenny (Toim.). Developing Focus Group Research. Politics, Theory and Practice. London: Sage.

Beck, Ulrich (1999). Mitä globalisaatio on? Tampere: Vastapaino.

Belk, Russell W. (1995). Studies In The New Consumer Behaviour. Teoksessa Miller, Daniel. (Toim.). Acknowledging Consumption – a review of new studies. Lontoo: Routledge.

Belk, Russell W, Wallendorf, Melanie & Sherry, John F JR. (1989). The Sacred and Profane in Consumer Behaviour: Theodicy on the Odyssey. Journal of Consumer Research. Vol. 16, 1-38.

Belk, Russell W. (1993). Halloween: An Evolving American Consumption Ritual. Advances in Consumer Research. Vol. 17. 508-517.

Belk, Russell W. & Coon, Gregory S. (1993). Gift Giving as Agapic Love: An Alternative to the Exchange Paradigm Based on Dating Experience. Journal of Consumer Research. Vol. 20, 393-417.

Belk, Russell W & Bonsu, Samuel K. (2003). Do Not Go Cheaply into That Good Night: Death-Ritual Consumption in Asante, Ghana. *Journal of Consumer Research*. Vol. 30, 41-55.

Belk, Russel, W. & Bryce W. (1993). Christmas shopping scenes: from modern miracle to postmodern mall. *International Journal of Research in Marketing*. Volume 10(3), 277-296.

Clarke, Peter (2007). A Measure for Christmas Spirit. *Journal of Consumer Marketing*. Volume 24/1, 8-17.

Close, Angeline & Zinkhan, George M. (2006) A Holiday Loved and Loathed: A Consumer Perspective of Valentine's Day. *Advances in Consumer Research*. Volume 33, 356-365.

Cook, Thomas D. (2008). The Missing Child in Consumption Theory. *Journal of Consumer Culture* Vol. 8(2). 219-243.

Cova, Bernard & Cova, Veronique (2002). Tribal Marketing. The tribalisation of society and its impact on the conduct of marketing. *European Journal of Marketing* Vol. 36 No 5/6, 2002, 595-620.

Cross, Gary (2004). Just for Kids: How Holidays Became Child Centered. Teoksessa Etzioni, Amitai & Bloom, Jared. (Tom.). *We Are What We Celebrate. Understanding Holidays and Rituals*. New York and London: New York University Press.

Deighton, John (1992). The Consumption of Performance. *Journal of Consumer Research*. Vol.19, 362-372.

du Gay, Paul, Hall, Stuart, Janes, Linda, Mackay, Hugh & Negus, Keith (1997). *Doing Cultural Studies: The Story of the Sony Walkman*. London: Sage.

Erkkilä, Raija (2005). *Moniääninen paikka- opettajien kertomuksia elämästä ja koulutyöstä Lapissa*. Oulu: Oulun yliopisto.

Etzioni, Amitai (2004). *Holidays and Rituals: Neglected Seedbeds of Virtue*. Teoksessa Etzioni, Amitai & Bloom, Jared. (Toim.). *We Are What We Celebrate. Understanding Holidays and Rituals*. New York and London: New York University Press.

Firat, A. Fuat & Dholakia, Nikhilesh (2006). Theoretical and philosophical implications of postmodern debates: some challenges to modern marketing. *Marketing Theory*, Volume 6(2). 123-162.

Fischer, Eileen & Arnold Stephen, J. (1990) More than a Labour of Love: Gender Roles and Christmas Gift Shopping. *Journal of Consumer Research*. Vol 17, 333-345.

Fisher, Eileen & Gainer, Brenda (1993). Baby Showers. A Rite of Passage in Transition. *Advances in Consumer Research*, Vol 20, 320-324.

Förnäs, Johan (1995). Youth, culture and modernity. Teoksessa Förnäs, Johan & Bolin, Göran (Eds.). *Youth Culture in Late Modernity*. London: Sage.

Haanpää, Leena (2005). Vihreyden tavoittelusta totunnaisiin kulutustapoihin. Teoksessa Autio. Minna & Paju, Petri (Toim.). *Kuluttava nuoruus. Nuorten elinolot-vuosikirja*. Opetusministeriö, Nuorisotutkimusverkosto/Nuorisotutkimusseura, Nuorisoasiain neuvottelukunta. Helsinki: Stakes.

Hall, Stuart (2003). Kulttuuri, paikka ja identiteetti. Suomentanut Juha Koivisto. Teoksessa Lehtonen, Mikko & Löytty, Olli (Toim.). *Erilaisuus*. Tampere: Vastapaino.

Hall, Stuart (1997). *Representations: Cultural Representations and Signifying Practices*. London: Sage

Heikkilä, Mia (2004). ”Olo oli kuin makkaralla nakin kuoressa” Diskurssianalyysi nuorten naisten kehopäiväkirjoista. Pro gradu työ. Lapin yliopisto, Rovaniemi.

Heinonen, Visa (1998). *Talonpoikainen etiikka ja kulutuksen henki..* Helsinki: Hakapaino Oy

Heinonen, Visa (2000). Näin alkoi kulutusjuhla. Suomalaisen kulutusyhteiskunnan rakentuminen. Teoksessa Hyvönen, Kaarina, Juntto, Anneli, Laaksonen, Pirjo & Timonen, Päivi (Toim.). Hyvää elämää. 90 vuotta suomalaista kuluttajatutkimusta. Kuluttajatutkimuskeskus. Helsinki: Tilastokeskus.

Heinonen, Visa (2003). ”James päällä joka säällä” Suomalaisen nuorisomainonnan historiaa. Teoksessa Aapola, Sinikka & Kaarninen, Mervi (Toim.). Nuoruuden vuosisata. Suomalaisen nuorison historia. Nuorisotutkimusseura. Helsinki: Suomalaisen kirjallisuuden seura 2003.

Heinonen, Visa (2005). Kuluttajaekonomian juuret – oppihistoriallisia näkökulmia. Teoksessa Heinonen, Visa, Raikas, Anu, Hyvönen, Kaarina, Leskinen, Johanna, Litmala, Marjukka, Pantzar, Mika, Römer-Paakkanen, Tarja, Timonen, Päivi (Toim.). Kuluttajaekonomi kotitalous ja kulutus. Helsinki: Werner Söderström Osakeyhtiö 2005.

Heinonen, Visa (2007). Mainonta, brandit ja nuoret: Kamppailua nuorten huomiosta kulutuskulttuurissa. Teoksessa Media ja kulutus Nuorisotutkimus 3/2007. Helsinki: Hakapaino Oy.

Heinonen, Visa (2009). Globalisoitumisen historiallisuus ja nykytulkintoja kulutuksesta ja maapalloistuvasta maailmasta. Kulutustutkimus. Nyt. 2/2009. 1-16.

Helve, Helena (2006). Nuoret ja usko. Teoksessa Wilska Terhi-Anna (Toim.). Uskon Asia. Nuorisobarometri 2006. Helsinki: Nykypaino.

Hogg, Margaret K. & Banister, Emma N. (2000). The Structure and Transfer of Cultural Meaning: A Study of Young Consumers and Pop Music. *Advances in Consumer Research*. Vol. 27 Issue 1. 19-23.

Houston, Rika H. (1999). Through Pain and Perseverance: Liminality, Ritual Consumption, and the Social Construction of Gender in Contemporary Japan. *Advances in Consumer Research*. Vol. 26, 542–548.

Hoikkala, Tommi & Paju, Petri (2002). Sukupolvitutkimus ja nuorisopolitiikka. Teoksessa Silvennoinen, Heikki (Toim.). Nuorisopolitiikka Suomessa 1960-luvulta 2000-luvulle. Nuorisotutkimusverkosto. Nuorisoasiain neuvottelukunta. Opetusministeriö. Helsinki:Yliopistopaino Oy.

Huttunen, Kaisa, Autio, Minna & Strand, Teija (2010). Sukupolvien kamppailu kulutuksen ihanteista. Teoksessa Anttila, Anu-Hanna, Kuussaari, Kristiina & Puhakka, Tiina (Toim.). Ohipuhuttu nuoruus? Nuorten elinolot –vuosikirja. Nuorisotutkimusverkosto/Nuorisotutkimusseura, Nuorisoasiain neuvottelulautakunta. Helsinki: Yliopistopaino.

Johnson, Mikael (2009). Habbo nuorten ja lasten arjessa. Teoksessa Minna Lammi, Niva, Mari & Varjonen, Johanna (Toim.). Kulutuksen liikkeet. Kuluttajatutkimuskeskuksen vuosikirja 2009. Kuluttajatutkimuskeskus.

http://www.ncrc.fi/files/5407/08_johnson_habbo.pdf (luettu 10.1.2010)

Jokinen, Arja (1999). Diskurssianalyysin suhde sukulaistraditioihin. Teoksessa Jokinen, Arja, Juhila, Kirsi & Suoninen, Eero (Toim.). Diskurssianalyysi liikkeessä. Jyväskylä: Gummerus Kirjapaino Oy.

Jokinen, Arja & Juhila, Kirsi (1993). Valtasuhteiden analysoiminen. Teoksessa Jokinen, Arja, Juhila, Kirsi & Suoninen, Eero (Toim.). Diskurssianalyysin aakkoset. Jyväskylä: Gummerus Kirjapaino Oy.

Jokinen, Arja & Juhila, Kirsi (1999). Diskurssianalyttisen tutkimuksen kartta. Teoksessa Jokinen, Arja, Juhila, Kirsi & Suoninen, Eero (Toim.). Diskurssianalyysi liikkeessä. Jyväskylä: Gummerus Kirjapaino Oy.

Jokinen, Arja, Juhila, Kirsi & Suoninen, Eero (1993). Diskursiivinen maailma: teoreettiset lähtökohdat ja analyttiset käsitteet. Teoksessa Jokinen, Arja, Juhila, Kirsi & Suoninen, Eero (Toim.). Diskurssianalyysin aakkoset. Jyväskylä: Gummerus Kirjapaino Oy.

Juhila, Kirsi & Suoninen, Eero (1999). Kymmenen kysymystä diskurssianalyysistä. Teoksessa Jokinen, Arja, Juhila, Kirsi & Suoninen, Eero (Toim.). Diskurssianalyysi liikkeessä. Jyväskylä: Gummerus Kirjapaino Oy.

Juhila, Kirsi (1993). Miten tarinasta tulee tosi: Faktuaalistamisstrategiat viranomaispuheessa. Teoksessa Jokinen, Arja, Juhila, Kirsi & Suoninen, Eero (Toim.). Diskurssianalyysin aakkoset. Jyväskylä: Gummerus Kirjapaino Oy.

Juhila, Kirsi (1999). Tutkijan positiot. Teoksessa Jokinen, Arja, Juhila, Kirsi & Suoninen, Eero (Toim.). Diskurssianalyysi liikkeessä. Jyväskylä: Gummerus Kirjapaino Oy.

Jukarinen, Pirkko & Tuhkunen, Anne (2004). Imagosta identiteettiin. Raja- ja syrjäseutujen nuorten muuttoliikkeen lähtökohtia. Teoksessa Paju, Petri (Toim.). Samaan aikaan toisaalla. Nuoret, alueellisuus ja hyvinvointi. Nuorisotutkimusverkosto/Nuorisotutkimusseura, Nuorisoasiainneuvottelulautakunta. Helsinki: Stakes.

Karvonen, Sakari & Rahkonen, Ossi (2004). Hyvinvointi eriytyy alueellisesti- kasvavatko nuorten terveyden erot? Teoksessa Paju, Petri (Toim.). Samaan aikaan toisaalla. Nuoret, alueellisuus ja hyvinvointi. Nuorisotutkimusverkosto/Nuorisotutkimusseura, Nuorisoasiain neuvottelulautakunta. Helsinki: Stakes.

Kitzinger, Jenny & Farquhar, Clare (1999). The analytical potential of "sensitive moments" in focus group discussions. Teoksessa Barbour, S. Rosaline & Kitzinger, Jenny (Toim.). Developing Focus Group Research. Politics, Theory and Practice. London: Sage.

Kjeldgaard, Dannie (2005). Youth Identities in the Global Cultural Economy. Central and Peripheral Consumer Culture in Denmark and Greenland. European Journal of Cultural Studies. Vol. 6(5), 258-304.

Kjeldgaard, Dannie & Askegaard, Soren (2006). The Glocalization of Youth Culture: The Global Youth Segment as Structures of Common Difference. *Journal of Consumer Research*. Vol. 33 Issue 2, 231-247.

Klein, Naomi (2001). *No Logo- tähtäimessä brändivaltiaat*. Helsinki: WSOY.

Koljonen, Virpi (2002). Nuorten velkaantuminen ja maksuhäiriöt. Teoksessa Autio, Minna, Eresmaa, Ilpo, Heinonen, Visa, Kojonen, Virpi & Paju, Petri (Toim.). *Pakko riittää. Näkökulmia nuorten maksuhäiriöihin ja kulutukseen*. Helsinki: Nuorisotutkimusseura.

Koskinen, Ilpo, Alasuutari, Pertti & Peltonen, Tuomo (2005). *Laadulliset menetelmät kauppatieteissä*. Jyväskylä: Gummerus Kirjapaino Oy.

Kozinets, Robert V. (1999). E-Tribalized Marketing? The Strategic Implications of Virtual Communities of Consumption. *European Management Journal*. Vol. 17(6), 252–264.

Kuula, Arja (2010). Alaikäisiltä kerätyn aineiston arkistoinnin ja jatkokäytön etiikka. Teoksessa Lagström, Hanna, Pösö, Tarja, Rutanen, Niina & Vehkalahti, Kaisa (Toim.). *Lasten ja nuorten tutkimuksen etiikka*. Nuorisotutkimusseura. Helsinki: Ylipistopaino.

Laaksonen, Pirjo (2005). Asiakkuuden hallinnasta kuluttajan ymmärtämiseen. *Kuluttajatutkimus. Nyt*. 1/2005, 1-8

Laukkanen, Marjo (2007). *Sähköinen seksuaalisuus. Tutkimus tyttöydestä nettikeskusteluissa*. Tampere: Juvenes Print.

Lähteenmaa, Jaana (2000). Myöhäismoderni nuorisokulttuuri. Tulkintoja ryhmistä ja ryhmiin kuulumisen ulottuvuuksista. Nuorisotutkimusverkosto/Nuorisotutkimusseura, Helsinki.

Lähteenmaa, Jaana (2006). Kotipaikka maaseudulla. Nuorten näkökulmia idästä, lännestä ja etelästä. Teoksessa Wilska, Terhi-Anna & Lähteenmaa, Jaana (Toim.).

Kultainen nuoruus. Kurkistuksia nuorten hyvinvointiin ja sen tutkimiseen. Nuorisotutkimusverkosto/Nuorisotutkimusseura, Helsinki.

http://www.nuorisotutkimusseura.fi/tiedoston_katsominen.php?dok_id=475 (luettu 18.4.2012)

MacGay, Hugh (1997). *Consumption and Everyday Life*. London. Sage.

Maguire Smith, Jennifer & Stanway, Kim (2008). Looking Good. Consumption and the problems of self-production. *European Journal of Cultural Studies*. Vol.11(1), 63-81.

McKechie, Sally & Tynan, Caroline (2006). Social Meanings in Christmas Consumption: An Exploratory Study of UK Celebrants' Consumption Rituals. *Journal of Consumer Behaviour*. Vol. 5(2), 133–144.

Mattila, Pekka (2002). *Elämän merkit. Tutkielma merkituotteiden sosiaalisista tehtävistä*. Pro gradu työ. Helsingin yliopisto, Helsinki.

Martin Craig, A & Bush Alan (2000). Do role models influence teenagers' purchase intentions and behaviour? *Journal of Consumer Marketing*, Volume 17. Number 5, 441-454.

Martin Craig, A. & Turley L, W. (2004) Malls and Consumption motivation: an exploratory examination of older Generation Y Consumers. *International Journal of Retail & Distribution Management*. Volume 32. Number 10, 464-475.

Miles, Steven (2003). Researching Young People as Consumers: Can and Should We Ask Them Why? Teoksessa Bennett, Andy, Cieslik, Mark & Miles, Steven (Eds.). *Researching Youth*. Basingstoke: Palgrave Macmillan.

Moisander, Johanna (2005). Kulttuurinen kuluttajatutkimus. *Kuluttajatutkimus Nyt*. 1/2005, 37–48.

Moisander, Johanna & Eräranta (2006). Markkinoinnin tutkimuksen maailmankuva ja tiedon tuotannon käytännöt. Teoksessa Rolin, Kristina, Kakkuri-Nuutila, Marja-Liisa &

Henttonen, Elina (Toim.). *Soveltava yhteiskuntatiede ja filosofia*. Helsinki: Hakapaino Oy.

Moisander, Johanna & Valtonen, Anu (2006). *Qualitative Marketing Research: a Cultural Approach*. London: Sage.

Moisander, Johanna, Valtonen, Anu & Hirsto, Heidi (2009). Personal Interviews in Cultural Consumer Research – Poststructuralist challenges. *Consumption, Markets & Culture*. Vol. 12(2009), issue 4. 329-348.

Moisander, Johanna, Peñaloza, Lisa & Valtonen, Anu (2009). From CCT to CCC: Building consumer culture community. Teoksessa Sherry, F. John Jr & Fischer, Eileen (Toim.). *Explorations in Consumer Culture Theory*. New York: Routledge.

Moisander, Johanna, Rokka, Joonas & Valtonen, Anu (2010). Local-Global Consumption. Teoksessa Ekström, Karin M. (Toim.). *Consumer Behaviour: A Nordic Perspective*. Hungary: Elanders Hungary Kft.

Myllyniemi, Sami (2005). *Nuorisobarometri 2005*. Teoksessa Wilska, Terhi-Anna (Toim.). *Nuorisobarometri 2005*. Nuorisotutkimusverkosto/Nuorisotutkimusseura, Nuorisoasiain neuvottelulautakunta. Helsinki.

Mäkelä, Klaus (2010). Alaikäisiä koskevan yhteiskunta- ja käyttäytymistieteellisen tutkimuksen eettinen ennakkosäätely. Teoksessa Lagström, Hanna, Pösö, Tarja, Rutanen, Niina & Vehkalahti, Kaisa (Toim.). *Lasten ja nuorten tutkimuksen etiikka*. Nuorisotutkimusseura. Helsinki: Yliopistopaino.

Nairn, Agnes, Griffin, Christine & Wicks Patricia Gaya (2006). Children's use of brand symbolism a consumer culture theory approach. *European Journal of Marketing*. Vol. 42 No.5/6, 627-640.

Niemelä, Mikko & Raijas, Anu (2010). Lapsiperheiden kulutus ja perheen sisäinen päätöksenteko. Teoksessa Hämäläinen, Ulla & Kangas, Olli (Toim.). *Perhepiirissä*. Sastamala: Vammalan Kirjapaino Oy.

Näre, Sari (2005). Kuluttava seksi ja luottamus. Teoksessa Autio, Minna & Paju, Petri (Toim.). Kuluttava Nuoruus. Nuorten elinolot- vuosikirja. Nuorisotutkimusverkosto/Nuorisotutkimusseura. Helsinki: Yliopistopaino Oy.

Ollila, Anne K. (2008). Kerrottu tulevaisuus. Alueet ja nuoret, menestys ja marginaalit. Nuorisotutkimusverkosto/Nuorisotutkimusseura, julkaisuja 85. Tampere: Junes Print

Pantzar, Mika (2004). ”Man as He Really Is”- kulutustutkimuksen juurilla ja latvuksilla. 28.1.2004. Kuluttajatutkimuskeskus.

http://www.ncrc.fi/files/4696/raportti_manashereallyis_2004.pdf (luettu 18.4.2012)

Parsonns, Andrew G. & Ballantine, Paul W. (2008). The Gifts We Buy for Children. Young Consumers. Vol. 9. Iss. 4. 308-315.

Paulgaard, Gry (2002). Local Identities in a ”Globalised World”. Young 10:3/4. 95–107.

Pietarinen, Juhani (2002). Eettiset perusvaatimukset tutkimustyössä. . Tutkijan eettiset valinnat. Teoksessa Karjalainen et al (Toim.). Helsinki: Gaudeamus.

Pietilä, Ilkka (2010). Ryhmä- ja yksilöhaastattelun diskursiivinen analyysi. Kaksi aineistoa erilaisina vuorovaikutuksen kenttinä. Teoksessa Ruusuvuori, Johanna, Nikander, Pirjo & Hyvärinen, Matti (Toim.). Haastattelun analyysi. Tampere: Vastapaino.

Puchta, Claudia & Potter, Jonathan (2004). Focus Group Practice. London: Sage.

Quart, Alissa (2003). Brändätyt. Helsinki: Like.

Raijas, Anu (2012). Lapsuudenkodin vaikutus perheen taloudelliseen päätöksentekoon. Hyvinvointi-katsaus 1/2012. Julkaisija Tilastokeskus.

Robertson, Roland (1995). *Glocalization: Time-Space and Homogeneity-Heterogeneity*. Teoksessa Featherstone, Mike, Lash, Scott & Robertson, Roland (Toim.). *Global Modernities*. London. Sage.

Rokka, Joonas (2010). Netnographic inquiry and new translocal sites of the social. *International Journal of Consumer Studies* 34(2010), 381-387.

Rook, Dennis (1985). "The Ritual Dimension of Consumer Behaviour". *Journal of Consumer Research*. Vol. 12, 251-264.

Ruuskanen, Olli-Pekka (2010). Kulutuksen, ajan ja hyvinvoinnin jakautuminen perheessä. Teoksessa Halko, Marja-Liisa, Mikkola, Anne & Ruuskanen, Olli-Pekka (Toim.). *Naiset, miehet ja talous*. Helsinki: Gaudeamus Helsinki University Press, Oy Yliopistokustannus, HYY Yhtymä.

Räsänen, Pekka (2000). Kulutus, postmodernismi ja elämäntapa. Teoksessa Hyvönen, Kaarina, Juntto, Anneli, Laaksonen, Pirjo & Timonen, Päivi (Toim.). *Hyvää elämää. 90 vuotta suomalaista kuluttajatutkimusta*. Kuluttajatutkimuskeskus. Helsinki: Tilastokeskus.

Schouten, John W. (1991). Selves in Transition: Symbolic Consumption in Personal Rites of Passage and Identity Reconstruction. *Journal of Consumer Research*. Vol. 17, 412–425.

Strand, Teija (2007). Kuluttaminen lappilaisten varhaisnuorten identiteetin rakentumisessa. Pro gradu työ. Turun yliopisto, Turku.

Suojanen, Päivikki (1996). Etnografisen tutkimuksen eettisiä ulottuvuuksia. Teoksessa Palmroth, Aino & Nurmi, Ismo (Toim.). *Alttiiksi asettumisen etiikka. Laadullisen tutkimuksen eettisiä kysymyksiä*. Jyväskylä: Kopi-Jyvä Oy.

Suoninen, Eero (1997). Miten tutkia moniäänistä ihmistä? *Acta Universitatis Tamperensis* 580. Vammala: Vammalan Kirjapaino Oy.

Suoninen, Eero (1999). Näkökulmia sosiaalisen todellisuuden rakentumiseen. Teoksessa Jokinen, Arja, Juhila, Kirsi & Suoninen, Eero (Toim.). Diskurssianalyysi liikkeessä. Jyväskylä: Gummerus Kirjapaino Oy.

Suoninen, Eero (1993). Kielen käytön vaihtelevuuden analysoiminen. Teoksessa Jokinen, Arja, Juhila, Kirsi & Suoninen, Eero (Toim.). Diskurssianalyysin aakkoset. Jyväskylä: Gummerus Kirjapaino Oy.

Talvitie, Marjukka (2010). Vanhojentanssit lähestyvät ja kukkaro kevenee. Lapin Kansa. http://yle.fi/alueet/teksti/lappi/2010/01/vanhojentanssit_lahestyvat_ja_kukkaro_kevenee_1377346.html (Luettu 18.4.2012)

Tuhkunen, Anne (2007). Between Location and a Sense of Place. Tampere: Tampereen Yliopistopaino OY.

Tyler, Melissa (2009). Growing Customers: Sales-service work in the children's culture industries. Journal of Consumer Culture. Vol. 9(1), 55-77.

Ustuner, Tuba, Ger, Güliz & Holt, Douglas B. (2000). Consuming Ritual: Reframing the Turkish Henna-Night Ceremony. Advances in Consumer Research. Vol. 27, 209-214.

Uusitalo, Liisa (2004). Kulutustutkimuksen ongelmat ja tutkimustapa muuttuvat. Johdanto. Teoksessa Ahlqvist, Kirsti & Raijas, Anu (toim.) Ihanne ja todellisuus. Näkökulmia kulutuksen muutokseen. Helsinki: Tilastokeskus.

Uusitalo, Liisa (2007). Kuluttaja kansalaisena ja maailmankansalaisena. Teoksessa Ahlqvist, Kirsti, Raijas, Anu, Perrels, Adriaan, Simpura, Jussi & Uusitalo, Liisa (Toim.). Kulutuksen pitkä kaari. Niukuudesta yksilöllisiin valintoihin. Helsinki: Yliopistopaino.

Valtonen, Anu (2004). Rethinking freetime: a study on boundaries, disorders and symbolic goods. Helsinki School of economics: HeSE print 2004.

Valtonen, Anu (2005). Ryhmäkeskustelut – Millainen metodi? Teoksessa Ruusuvuori, Johanna & Tiittula, Liisa (Toim.). Haastattelu, tilanteet ja vuorovaikutus. Tampere: Vastapaino.

Vuorikoski, Marjo (2006). Brändien houkutus haastaa impivaaralaisen koulun. Teoksessa Lehtimäki, Hanna & Suoranta, Juha (Toim.). Kasvattajan brändikirja.: Otavan Kirjapaino Oy.

Vänskä, Annamari (2009). Kuviteltu lapsuus. Pohdintaa kuvallisuuden kietoutumisesta kuluttamiseen. Teoksessa Minna Lammi, Niva, Mari & Johanna Varjonen (Toim.). Kulutuksen liikkeet. Kuluttajatutkimus-keskuksen vuosikirja 2009. Kuluttajatutkimuskeskus.

http://www.ncrc.fi/files/5408/09_vanska_kuviteltu_lapsuus.pdf (luettu 18.4.2012)

Wallendorf, Melanie & Arnould Eric, J. (1991). "We Gather Together": Consumption Rituals of Thanksgiving Day. Journal of Consumer Research. Vol. 18, 13-31.

Wetherell, Margaret & Potter, Jonathan (1988). Discourse analysis and the identification of interpretative repertoires. Teoksessa Antaki, Charles (Toim.). Analysing everyday explanation. A Casebook of Methods.

Wetherell, Margaret & Potter, Jonathan (1992). Mapping the language of racism: discourse and the legitimation of exploitation. New York: Harvester Wheatsheaf.

Wilska, Terhi-Anna (1995). Born to Be Consumers? Consumption Patterns of Young People Between 1981-1990. Lisensiaatintyö. Turun Kauppakorkeakoulu. Turku.

Wilska, Terhi-Anna (2002). Laiteniilot ja perässähihtäjät. Nuorten kulutustyyli ja teknologiasuuntautuminen. Teoksessa Autio, Minna, Eresmaa, Ilpo, Heinonen, Visa, Kojonen, Virpi & Paju, Petri (Toim.). Pakko riittää. Näkökulmia nuorten maksuhäiriöihin ja kulutukseen. Helsinki: Nuorisotutkimusseura.

Wilska, Terhi-Anna (2005). Nuoret kuluttajat- samanlaisia vai erilaisia? Teoksessa Wilska, Terhi-Anna (Toim.). Nuorisobarometri. Teoksessa Wilska, Terhi-Anna (Toim.).

Nuorisobarometri 2005. Nuorisotutkimusverkosto/Nuorisotutkimusseura, Nuorisoasiain neuvottelulautakunta. Helsinki.

Wilska, Terhi-Anna (2010). Tytöt, pojat ja talous. Teoksessa Halko, Marja-Liisa, Mikkola, Anne & Ruuskanen, Olli-Pekka (Toim.). Naiset, miehet ja talous. Helsinki: Gaudeamus Helsinki University Press, Oy Yliopistokustannus, HYY Yhtymä.

Wilska, Terhi-Anna & Eresmaa Ilppo (2002). Nuorten toimeentulon subjektiivinen kokeminen- arjen realismia vai tulevaisuuden kuvitelmia? Teoksessa Autio, Minna, Eresmaa, Ilpo, Heinonen, Visa, Kojonen, Virpi & Paju, Petri (Toim.). Pakko riittää. Näkökulmia nuorten maksuhäiriöihin ja kulutukseen. Helsinki: Nuorisotutkimusseura.

Wilska, Terhi-Anna & Konttinen, Anna-Mari (2006). Kulutuskulttuurit ja elämänvalinnat Suomessa ja Japanissa. Teoksessa Valaskivi, Katja (Toim.). Vaurauden lapset. Näkökulmia japanilaiseen ja suomalaiseen nykykulttuuriin. Suomen Japanin Instituutti. Tampere: Vastapaino.

LIITTEET

Liite 1

Ryhmäkeskustelun runko

Yleistä

- Tutkimuksen avaus, eettiset näkökulmat, keskustelun säännöt
- Miten juhlat menivät? Menikö kaikki suunnitelmien/ odotusten mukaan?
- Miltä tuntuu nyt kun juhlat ovat ohi?

KATSOTAAN LÄHETETTYJÄ/MINUN OTTAMIA KUVIA TIETOKONEELTA

- Mikä sitten oli parasta ja pahinta?

Juhlan merkitys

- Kuinka tärkeä juhla teille oli? Olisitko voinut harkita poisjääntiä?
- Millaista valmistautuminen oli? Mitä kaikkea siihen liittyi? Mitä ajatuksia se herättää?
- Miten muut ystävät suhtautuvat tansseihin? Sellaiset jotka eivät osallistu tai saa osallistua?
- Millainen kokemus tanssit oli kokonaisuudessaan, jos ajattelette itseänne tai luokkaanne?
- Tapahtuiko jotain yllättävää, ennalta arvaamatonta?
- Mikä jäi erityisesti mieleen juhlasta? Sellainen asia jonka varmasti vanhanakin muistaa?

LUEN OTTEITA BLOGI-KIRJOITUKSISTA

Kulutuksesta

- Paljonko rahaa suunnilleen kului? Mitä ajatuksia se herättää?
- Mihin rahaa kului eniten?
- Mitä vanhemmat ajattelevat juhlasta? Kuinka innostuneita he olivat? Antoivatko mielellään rahaa? Mistä saitte rahaa?
- Miten yleensä rahan käyttö näin juhlassa, millaista se oli?
- Jos saisitte päättää rahamäärän jonka käytätte juhlaan, mikä se olisi? Enemmän vai vähemmän?
- Olisiko juhla ollut erilainen, jos rahaa olisi ollut käytössä eri määrä?

Olisiko vielä jotain, mitä tulee mieleen vanhojen tansseista?

Voisiko joku lause tai toteamus kuvata hyvin nyt tunnelmia tansseista?

Olisiko jotain neuvoja tai vinkkejä ensi vuoden tanssijoille?

Liite 2

Hei!

Opiskelen Lapin yliopistossa markkinointia ja teen pro gradu- tutkimusta nuorten paikallisesta kulutuskulttuurista juhlassa ja erityisenä tutkimuskohteena on vanhojentanssit. Pyydänkin tutkimuslupaa kerätä aineistoni (eräästä) lukiosta.

Tutkimukseni tarkoituksena on saada lisää ymmärrystä nuorten paikallisesta kulutuskulttuurista. Aihetta on tutkittu Suomessa vielä vähän ja kulttuuriset näkökulmat markkinointitieteessä ovat melko uusia ja erittäin kiinnostavia. Tarkoitukseni on kerätä kolme ryhmää keskustelemaan vapaamuotoisesti ajatuksistaan vanhojen tansseista. Yhteen ryhmään on tarkoitus saada aina kuusi henkeä, yhteensä 18 oppilasta, joista 12 tyttöjä (kaksi ryhmää) ja 6 poikia (yksi ryhmä). Keskustelut olisi tarkoitus järjestää heti vanhojentanssien jälkeen, viikolla 7. Keskusteluryhmät kokoaisiin mielellään alustavasti jo ennen tansseja. Toivoisinkin tutkimuslupan lisäksi mahdollisuutta päästä kokoamaan näitä ryhmiä mahdollisesti jonkin tunnin alussa tai lopussa. Lisäksi toivoisin mahdollisuutta käyttää koulun tiloja keskustelujen käymiseen, alustavasti 15.-17.2. kello 15-17 aikaan iltapäivästä. Tarkemmin aikataulut tietysti selviävät sitten, kun ryhmät on koottu.

Tutkimuksessa noudatan hyvää eettistä tutkimuskäytäntöä ja keskusteluun osallistuvien nuorten henkilöllisyys tai edes koulu ei tule missään vaiheessa tutkimusta esille. Nauhoitetut keskustelut tulevat vain omaan käyttööni. Ja koska kiinnostukseni on laajemmassa kulttuurisessa ilmiössä, en edes analyysi vaiheessa erittele kuka sanoo mitään, vaan tärkeintä on analysoida keskustelua yleisellä tasolla. Tutkimukseni on tarkoitus valmistua toukokuuhun mennessä.

Pro gradun ohjaajana toimii Lapin yliopiston Matkailun ja liiketoiminnan laitoksen markkinoinnin professori Anu Valtonen (s-posti: anu.valtonen@ulapland.fi). Jos Teillä on jotain kysymyksiä tutkimukseeni liittyen, vastaan niihin mielelläni.

Yhteydenottoa odottaen,

ystävällisin terveisin

Jaana Kaarret

Kuvio 1: Keskeiset tutkimustulokset

